

Foreldreinvolvering i idrett i et utviklingsmiljø

*En studie av foreldres betydning for idrettsdeltakelse i et utviklingsmiljø
blant talentfulle skiutøvere*

Marthe Nyvoll

Masteroppgave i idrettsvitenskap

Norges Arktiske Universitet avd. Alta

Mai 2019

SAMMENDRAG

Foreldreinvolvering i idrett

- ***En studie av foreldres betydning for idrettsdeltakelse i et utviklingsmiljø blant talentfulle skiutøvere***

Studien ser på foreldreinvolvering i skiidrett. Nærmere bestemt er temaet for studien å undersøke hvilken betydning foreldre har for unge utøvers idrettsdeltakelse i et talent- og utviklingsmiljø. Nordlysbyen Ski, som er et konkurranse- og treningsfelleskap for unge skiutøvere, er her valgt som case. Forskningsspørsmålene som stilles er: *Hvilke ressurser bidrar foreldrene med til talentfulle idrettsutøvere?*, *Hvordan involverer foreldrene seg i utøvernes trenings- og konkurransehverdag?*, *Hvordan opplever utøverne foreldrenes involvering?*

For å svare på disse spørsmålene er det anvendt en multimetodisk tilnærming gjennom å kombinere en kartlegging av foreldrene og dybdeintervju av utøverne. Studiens empiri tar utgangspunkt i 11 kvalitative intervju av utøvere i alderen 16-19 år. I analysen anvendes begreper fra Bourdieus teoretiske rammeverk.

Et sentralt funn er at foreldrepar som innehar høy kapitalmengde forklarer den omfattende og direkte involveringen. Foreldrenes høye idrettsspesifikke kapital gjør at involveringen også er knyttet direkte mot utøvelse av konkurranseaktiviteten. Studien viser også ulike former for involvering, knyttet til kjønn. Fedre er mer direkte involvert og i tett samvær med utøverne, mens rollene til mødrene er mer delte. Noen jobber mer i kulissene mens andre har påtatt seg oppgaver på lik linje med mennene. Utøverne opplever foreldrenes involvering og bruk av ressurser som nødvendig for å kunne delta i utviklingsmiljøet. Informantene vektlegger at den kulturelle og sosiale kapitalen som betydningsfull for deltakelsen.

Nøkkelord: **foreldreinvolvering, Bourdieu, klasse, kjønn, ski**

FORORD

Å skrive denne masteroppgaven har vært en krevende, lang og lærerik prosess. Det har vært et privilegium å få lov til å dykke ned i hva foreldreinvolvering i skisporten innebærer, og hvilke rammefaktorer som ligger rundt foreldrenes involvering i ambisiøse ungdommers idrettsliv. Denne oppgaven har kostet mer tid, krefter og viljestyrke å komme gjennom enn hva jeg forestilte meg var mulig når jeg startet å skrive oppgaven. Derfor føles det deilig å vite at oppgaven endelig er ferdigstilt! Det går mye tankevirksomhet inn i en masteroppgave, og selv om det er vemodig å se en epoke gå mot slutten så setter jeg stor pris på å få fritiden min tilbake. Denne oppgaven kunne jeg aldri skrevet uten hjelp, og i den anledning har jeg noen jeg må takke.

Takk til min veileder Kolbjørn Rafoss! Du har drevet meg til å strekke meg lengre, formulere meg bedre og jobbe iherdig. Med ærlige og presise tilbakemeldinger har jeg vokst på veiledningen jeg har fått av deg. Jeg er en person som må jobbe lenge og nøye med noe for å bli fornøyd. Da har det vært veldig godt å ha en veileder som ikke synes noen spørsmål er for dumme! Så takk for at du har stilt opp og vært en stødig støttespiller fra start til slutt! Jeg vil også rette stor takk til Jorid Hovden og Anne Tjønndal for gode råd underveis!

Takk til de unge skiutøvere og hovedtreneren på Nordlysbyen Ski, både de av dere som besvarte spørreundersøkelsen min og dere som stilte opp til intervju. Med entusiasme og giverglede delte dere åpent om livet deres og hverdagen som unge idrettsutøvere. Dere gjorde det mulig for meg å skrive denne oppgaven. Uten dere kunne jeg ikke utforsket den spennende tematikken foreldreinvolvering, så for dere er jeg evig takknemlig. Deres innsats og åpenhet har vært uvurderlig, og jeg er skyldig dere all verdens takk!

Takk til min samboer, familie og venner som har tillatt meg å sette meg og mitt eget studieløp først de siste månedene av oppgaveskrivingen. Noen ganger i livet må man være egoistisk og prioritere seg selv, og dette har dere vist stor forståelse for. Takk for at dere gjorde oppgaveskrivingen så mye enklere!

1 INNHOLDSFORTEGNELSE

SAMMENDRAG	ii
FORORD	iii
Tabelliste	vi
Figurliste.....	vi
1. Innledning	1
1.1 Tema og forskningsspørsmål.....	3
1.1.1 Oppgavens oppbygging.....	4
2 Tidligere forskningsbidrag	5
2.1 Kvantitative studier.....	5
2.1.1 Foreldreinvolvering i idretten.....	5
2.1.2 Idrettens utvikling i samfunnet.....	6
2.2 Kvalitative studier.....	8
2.2.1 Foreldreinvolvering i idretten.....	8
2.2.2 Deltakelse i idrettsfeltet.....	13
2.2.3 Idrett og skole.....	14
2.3 Hva sier forskningen om foreldreinvolvering?.....	16
3 Teoretisk perspektiv	17
3.1 Det sosiale rom	18
3.2 Sosiale felt	18
3.3 Kapital	20
3.3.1 Kapital i skifeltet	21
3.4 Sosial klasse.....	22

3.5	Habitus.....	22
3.6	Symbolisk vold, doxa og spill	24
4	Vitenskapsteoretiske betraktninger og metodisk design	29
4.1	Epistemologi.....	29
4.2	En multimetodisk fremgangsmåte	32
4.2.1	Den kvantitative kartleggingen	32
4.2.2	Kvalitativt forskningsdesign	33
4.3	Utvalg	34
4.3.1	Caset – Nordlysbyen Ski	34
4.3.2	Prosesen i strategisk utvalg.....	36
4.3.3	Utvalgskriterier.....	38
4.4	Datainnsamlingen	40
4.4.1	Intervjuguidens utformingsprosess	40
4.5	Intervjuprosessen	41
4.5.1	Bruk av lydopptaker	43
4.5.2	Intervjuenes gang	43
4.6	Dataanalyse.....	44
4.6.1	Transkribering og koding av empirisk materiale	44
4.6.2	Kvalitetsvurderinger.....	46
4.7	Min rolle som forsker	46
4.7.1	Troverdighet	47
4.7.2	Bekreftbarhet	48
4.7.3	Overførbarhet	49
4.8	Etiske refleksjoner	49
4.8.1	Informert samtykke	50

4.8.2	Konfidensialitet	50
4.8.3	Konsekvensene av deltakelse i forskningsprosjekter	51
5	Foreldreinvolvering – gjennom strukturer og som aktører	53
5.1	Sosioøkonomiske kjennetegn ved foreldregruppen.....	53
5.1.1	Kulturell kapital - høyt utdannede foreldrepar	54
5.1.2	Økonomisk kapital - heltidsarbeidende foreldre	54
5.1.3	Sosial kapital - tilgang til betydningsfulle nettverk	55
5.2	Sentrale kjennetegn ved informantene:	55
5.2.1	«Jeg har mål om å komme på landslaget».....	56
5.2.2	Et dobbelt løp - skole og idrett	57
5.3	Foreldreoppfølging – tilrettelegging, restitusjon og utstyr	58
5.3.1	Skal du være blant de beste må du ha det beste utstyret	59
5.3.2	Overføring av idrettslig erfaring	61
5.3.3	Sponsorer og rabattavtaler.....	62
5.3.4	Heller nye ski enn ny bil	64
5.4	Det «nye» foreldreskapet.....	64
5.4.1	«Deep involvement» - en strategi for samvær og tilknytning.....	66
5.5	Foreldrenes fagkunnskap	67
5.5.1	En dag uten trening er en dag uten mening	69
5.6	Kjønn – ulik involvering!	69
5.6.1	Far smører ski – mor steker vafler	71
6	Avslutning	75
7	Litteraturliste.....	79

Vedlegg	83
Vedlegg 1. Nordlysbyen Ski – kartlegging av foreldregruppe skjema	85
Vedlegg 2. Informasjonsskriv	87
Vedlegg 3. Samtykkeerklæring	90
Vedlegg 4. Intervjuguide	91
Vedlegg 5. Kartlegging av foreldrene	94
Vedlegg 6. NSD sin vurdering av prosjektskisse	95

Tabelliste

Tabell 1 - Oversikt over deltakerdata i Nordlysbyen Ski 2018/2019.....	38
Tabell 2 - Kartlegging foreldregruppe	94

Figurliste

Figur 1 – Studiens ulike felt	19
Figur 2 - Annonse. Altaposten mai 2019	35
Figur 3 - Sentrale kjennetegn ved informantene	55

1. Innledning

I forbindelse med utgivelsen av sin selvbiografi uttalte Petter Northug: «*En hel familie står bak prestasjonene mine i skisporet*» (Skjerdingstad, 2014). Flere av våre toppidrettsutøvere trekker frem foreldreinvolvering som en viktig forutsetning for at de har kunnet hevde seg nasjonalt og internasjonalt. Gjennom media har vi de siste årene fått innblikk i livene til flere toppidrettsutøvere. Et fellestrekk flere har er beretninger om foreldrenes engasjement og tilrettelegging for at de skulle lykkes med idrett. Brødrene Henrik, Filip og Jakob Ingebrigtsen har i alle år hatt sin far Gjert som friidrettstrener. Samtlige av brødrene har lyktes med å vinne medaljer på nasjonalt og internasjonalt toppnivå. I 2018 var brødrene så sterke at alle 3 brødrene stilte til start i EM-finalen i 1500 meter i Berlin, en finale hvor yngstemann Jakob i en alder av 17 år tok gullet. Prestasjonene fremstilles som et resultat av støtten og oppfølgingen fra den strenge og selvlærte treneren Gjert og moren Tone som fungerte som organisator og anker i familien (Tollaksen, 2017).

I forbindelse med skispporten ble det i 2008 skrevet en avisartikkel om hvordan unge Ingvild Flugstad Østberg sitt idrettstalent kan begrunnes i familiens lange skitradisjoner (Ramsund, 2008). Ingvild har en bestemor som har vunnet Birkebeinerrennet én gang, en mor som vant Birkebeinerrennet tre ganger og en far som har gjort seg bemerket i flere maratonløp. Siden 2008 har Ingvild fått flere imponerende meritter på sin CV. Blant annet både OL-gull og flere verdenscupseire, og i januar 2019 vant hun skikonkurransen Tour De Ski etter å ha knust konkurrentene sine opp den beryktede «monsterbakken». Vi er godt kjent med at Johannes Høsflot Klæbo har blitt trent av sin bestefar Kåre Høsflot gjennom oppveksten. Dette trener-utøverforholdet fikk mye oppmerksomhet fra reportere fra USA under OL i 2018 (Godø, 2018). En annen ting som gjør Johannes til et spesielt tilfelle er at hans idrettskarriere har gitt opphav til familiebedriften Johannes Høsflot Klæbo & CO (Haugli, 2018)

At familien er involvert i en idrettsutøvers karriere er trolig ikke noe som overrasker nordmenn flest. Dette kan begrunnes i høye forventningene om tett foreldreinvolvering i den norske idretten (Green, Thurston, Vaage & Roberts, 2015). Klæbo sin far Haakon har gått ned til halv stilling i sin faste jobb og innehar rollen som manager. Moren Elisabeth er familiens

administrerende direktør. Lillebror Ola er mediesjef og styrer Johannes sin Youtube-kanal. Han lager musikk, filmer, fotograferer og redigerer. Lillesøster Ane har tittel som konsulent. Johannes sin idrettslige karriere er dermed bakteppet til øvrige familiemedlemmers yrkesliv.

Disse beretningene viser hvilken betydning foreldreinvolvering kan ha overfor unge idrettsutøvere som lykkes innen individuelle idretter som profesjonelle idrettsutøvere. Men hvorfor er det slik at familiens involvering gang på gang fremheves som en avgjørende faktor for suksess i toppidretten? Det tegner kanskje et bilde av at toppidrettslivet er krevende for en ung utøver uten støtte fra familien. Dessuten er det flere rapporter som viser hvor mye det koster å ha et barn som konkurrerer i ulike idretter. Håndball som var billigst kostet 22.210 kroner mens langrenn var estimert til 66.340 kroner per år (Aartun & Graham, 2010). Det er grunn til å tro at disse kostnadene har steget med konsumprisindeksen siden 2010.

Dagens barn er i større grad enn tidligere avhengig av sine foreldre for å komme seg på trening (Strandbu, Gulløy, Andersen, Seippel & Dalen, 2017). Gjennom å vise interesse og følge opp blir foreldre aktive tilretteleggere i sine barns idrettsliv. Foreldre ønsker å gi et inntrykk av at de er aktive familier, og vise at deres barn oppfyller samfunnets «aktivitetskrav» (Stefansen, Smette & Strandbu, 2016). Vi vet at mange ungdommer faller fra organisert idrett i denne livsfasen, mens utøvere som fortsetter opplever økte krav til trening og konkurranse. I dagens samfunn har det blitt vanligere å tilrettelegge for at ungdom som satser på idrett skal kunne gå inn i et skolerelatert tilbud i overgangen fra ungdomsskolen til videregående skole. Flere videregående skoler samarbeider med den frivillige idretten om å gi et tilbud til unge talentfulle utøvere som ønsker å satse innen en idrett, og slik kombinere idrett og skole. Et slikt samarbeid fins i dag mellom Nordlysbyen Ski, som er et utviklingsmiljø for unge talentfulle skiutøvere, og Alta videregående skole.

1.1 Tema og forskningsspørsmål

På denne bakgrunn er tema å undersøke foreldreinvolvering i idretten. Siktemålet er å få kunnskap om hvordan unge talentfulle utøvere i alderen 16-19 år opplever foreldres involvering.

Innen dette vil jeg stille tre forskningsspørsmål:

1. Hvilke ressurser bidrar foreldrene med til talentfulle idrettsutøvere?
2. Hvordan involverer foreldrene seg i utøvernes trenings- og konkurranshverdag?
3. Hvordan opplever utøverne foreldrenes involvering ?

I denne studien vil jeg hente empiri fra en spesifikk gruppe med unge skiutøvere. Som forskningsspørsmålene indikerer vil jeg fokusere på utøvernes perspektiv fremfor foreldrenes perspektiv. Konteksten i studien er utøvere som inngår i Nordlysbyen Ski. Nordlysbyen Ski er et utviklingsmiljø innen skisporten som bygger på et samarbeid mellom frivillig idrett og skole. Utøverne får tilrettelagt for trening i skolehverdagen som en del av Nordlysbyen Ski sitt konkurranse- og treningsopplegg. Gjennom å velge valgfag toppidrett får elevene tilrettelagt for trening i skoletiden (Totland, 2018). Det gis også mulighet for å kunne gjennomføre studiespesialiserende utdanning over 4 år i stedet for 3 år. Datamaterialet vil bestå av både spørreskjema og intervjuer. Min teoretiske ramme er Bourdieus praksisteori og teori om sosial klasse.

1.1.1 Oppgavens oppbygging

I kapittel 2, *Tidligere forskningsbidrag*, gjennomgår jeg hvordan tidligere forskningsbidrag gir innsikt i foreldreinvolvering i idrett. Kapitlet er delt mellom kvantitative studier og kvalitative studier. I kapittel 3, *Teoretisk perspektiv*, forklarer jeg det teoretiske perspektivet jeg legger til grunn for analyse. Her introduserer jeg Bourdieus begrepsmessige analyseapparat. Kapittel 4, *Vitenskapsteoretiske betraktninger og metodisk design* er oppgavens metodekapittel hvor jeg forklarer mine vitenskapsteoretiske betraktninger og metodiske fremgangsmåte. Analysen og diskusjonen av det empiriske materialet beskrives i kapittel 5, *Foreldreinvolvering – gjennom strukturer og som aktør*, hvor funnene argumenteres frem i dialog med Bourdieus teoretiske rammeverk og funn fra tidligere forskning. I kapittel 6, *Avslutning*, oppsummerer jeg mine hovedfunn.

2 Tidligere forskningsbidrag

I dette kapitlet presenterer jeg nyere studier som tar for seg foreldres involvering i barn og unges idrettsdeltakelse. Det er særlig de siste årene gjennomført en rekke studier som ser på sammenhengen mellom bakenforliggende sosiale faktorer og mulighetene barn har for deltakelse i idrett. For å skaffe en oversikt over vitenskapelige arbeider har jeg brukt databasene ORIA og Google Scholar. Det fins ulike kvantitative studier som har undersøkt foreldreinvolvering og idrettsdeltakelse. I utvalget har jeg valgt nyere studier: studier som er publisert etter 2010.

Artiklene som inngår omfatter nasjonale og internasjonale studier. Disse må forstås kontekstuellet innen de kulturene de er forsket på. Artiklene omhandler idrettens organisering og oppbygging, ulike former for foreldreinvolvering, hvordan foreldre tillegger forventninger og meninger til barnas idrettsdeltakelse og sammenheng mellom foreldrenes sosio-økonomiske status og barns deltakelse i idrett. Dette gjør at jeg har forsøkt å tolke studienes relevans for mitt tema og forstå disse ut fra norske forhold. I fremstillingen av tidligere studier har jeg også inkludert studier som ikke spesifikt omhandler foreldreinvolvering, men som tar for seg idretten som felt og hvordan deltakelse forutsetter ulike former for ressurser på feltet. Dette er gjort for å få innspill til den kontekstualiserende rammen for studien min. I dette kapitlet presenterer jeg først kvantitative og kvalitative artikler på feltet. Deretter ser jeg på sammenhenger og ulikheter i de ulike studiene, og de på ulike måter berører mitt tema.

2.1 Kvantitative studier

2.1.1 Foreldreinvolvering i idretten

I studien *The Importance of Parents' Behaviour in their Children's Enjoyment and Amotivation in sports* undersøkte forskerne hvordan foreldrenes forventninger, målorientering og væremåte påvirket barnas opplevelse av idretten (Sánchez-Miguel, Leo, Sánchez-Oliva, Amado & García-Calvo, 2013). Datagrunnlaget for studien tar utgangspunkt i en spørreundersøkelse om motivasjonsorientering, som ble besvart av 723 idrettsutøvere og 723 foreldre. Forskerne fant at jo mer målorienterte foreldrene var, dess mer motiverte var barna.

På den andre siden finner forskerne en klar sammenheng mellom prestasjonsorienterte foreldre og amotiverte barn. Til tross for ujevne resultater basert på involveringsformen foreldrene gikk inn med, spilte involvering og engasjement positivt inn på barnas trivsel i idretten. Foreldre som presset sine barn til å prestere, hadde negativ effekt på barnas motivasjon. Dette ble sagt om foreldre som opptrådte støttende overfor sine barn: «*In contrast, parents' support in training and games was negatively correlated with amotivation and positively associated with players' enjoyment.*» (Sánchez-Miguel et al., 2013, s. 175). Undersøkelsen viser hvordan barns egen opplevelse av idretten påvirkes av foreldrenes forventninger, målorienteringer og væremåte.

Artikkelen *Influences on Parental Involvement in Youth Sport* tar for seg et kvantitativt studie som hentet empiri fra en spørreundersøkelse besvart av 70 foreldre fra USA (n = 46) og Storbritannia (n = 24) bestående av 38 mødre og 32 fedre (Knight, Dorch, Osai, Haderlie & Sellars, 2016). Disse barna var involvert i et bredt spekter av ulike fritidsaktiviteter. Hensikten bak studien var å utforske påvirkningen foreldrenes påvirkning og involvering. Forfatterne fant at foreldrenes involvering ble påvirket av 6 ulike faktorer: ungdomsidrettens kontekst, andre foreldre og trenere, tanker rundt egen oppførsel på idrettsfeltet, kunnskap og erfaringer innen idrett, tidligere erfaring med foreldreinvolvering og egne målsettinger tilknyttet barneidretten. I studien deles foreldreinvolveringen inn i ulike typer involvering, som støttespiller, trener, administrator, tilrettelegger, eller en miks av de nevnte. «*One of the greatest influences appears to be parent's own sporting experiences.*» (Knight et al., 2016, s. 174). Med andre ord var foreldrenes involvering i stor grad påvirket av deres egne idrettserfaringer.

2.1.2 Idrettens utvikling i samfunnet

I Nova-rapporten *Ungdom og trening – endring over tid og sosiale skillelinjer* beskriver forfatterne hvordan ungdommers deltakelse i idrettslag og valg av treningsform har utviklet seg over tid og hvordan det relateres til klasse og tilgangen til materiell og kulturell kapital (Ørnulf Seippel, Strandbu & Sletten, 2011). Undersøkelsen er en landsomfattende undersøkelse av ungdommer mellom 13-17 år. Resultatene settes sammen med ungdommens subjektive opplevelse av familiens økonomi. Forskerne finner at sjansen for at ungdommer deltar i

organisert idrett, er lavere jo dårligere familieøkonomien anses å være. Når det kommer til kulturelle ressurser finner de at deltakelse i organisert idrett øker i takt med hvor mange bøker man finner i hjemmet. «*Jo mer kulturell kapital man har, jo større andel av unge er det som trener.*» (Ørnulf Seippel et al., 2011, s. 68). Dette antyder at muligheten for at ungdom deltar i fysiske aktiviteter er avhengig av familiens kulturelle kapital, og at trening i idrettslag er desidert den aktivetsformen som ser ut til å være mest påvirket av familiens ressurser.

I artikkelen [*We`re on the right track, baby*], *we were born this way!* (Green et al., 2015) kartlegger og utforsker forfatterne utviklingen i idrettsdeltakelsen i Norge i 10-årsperioden 1997 - 2007. Forfatterne anvender data fra Statistisk Sentralbyrå i studien, og utforsker trender i nordmenns idrettsdeltakelse, med fokus på ungdom. De finner at det har vært en betydelig økning i unges idrettsdeltakelse, og utforsker nærmere årsakene til utviklingen ved å se idretten i sammenheng med grunnleggende strukturer, verdier og prosesser i samfunnet. En av de mest sentrale årsakene til økt idrettsdeltakelse i Norge var, bortsett fra sterk økonomisk kapital i befolkningen, en sterk idrettslig norm i samfunnet (Green et al., 2015). Studien viser at nordmenn vokser opp med idrett som et dyptliggende aspekt av sin kultur. Dette skaper foreldre med sterke idrettsdisposisjoner som bruker mye tid på å administrere barnas aktiviteter, organisere og fungere som trenere (Green et al., 2015). Den økte idrettsdeltakelsen forklares med en sterk idrettslig norm, som er en del av norsk kultur. Dette betyr at barn får ofte dannet sine disposisjoner for idrett gjennom sine foreldres roller tidlig i idrettssosialiseringen.

Forskerne påpeker at de sportslige disposisjonene skyldes foreldrenes sentrale rolle i tidlig idrettssosialisering (Green et al., 2015). Når forfatterne omtaler familien som en signifikant variabel i idretten trekker de frem hvordan foreldrene utgjør en viktig del av en treenighet som bidrar å utvikle unge menneskers idrettslige disposisjoner: «*In terms of a «family effect», Norway seems to epitomize the significance of parents as the conduit to a trinity of institutions – the family, elementary schools and sports clubs – in the development of youngsters’ sporting dispositions (and sporting capital).*» (Green et al., 2015, s. 295).

I artikkelen *Ungdom, idrett og klasse: fortid, samtid og framtid* ser forfatterne på hvordan den klassebaserte rekrutteringen til ungdomsidretten har utviklet seg over en 60 års periode (Strandbu, Gulløy, et al., 2017). I en gjennomgang av publikasjoner om ungdoms idrettsdeltakelse basert på landsomfattende kvantitative undersøkelser, tar forfatterne opp klasseforskjellene. Det teoretiske utgangspunktet for dette arbeidet er hvordan Bourdieu

beskriver sammenhengen mellom livsstil og klasseposisjon: hvordan de ulike samfunnsklassene definerer og former de ulike idrettsfeltene. Eksempelvis trekkes de frem hvordan tidlig sosialisering og ekskluderende sosiale koder i idretten, definerer hvem som får delta (Strandbu, Gulløy, et al., 2017). Forfatterne fremhever at det er 3 prosesser i idretten som i vår tid kan forklare en utvikling som bidrar til en mer ekskluderende barne -og ungdomsidrett: stadig høyere krav til intensiv foreldreinvolvering, økende kostnader og profesjonalisering av idretten. Særlig har kravene til foreldreinnsats økt de siste årene og barn sluses inn i organiserte aktiviteter tidligere enn før. Dette er en utvikling som gjør at spesielt små barn blir helt avhengig av sine foreldre for å komme seg på trening (Strandbu, Gulløy, et al., 2017).

2.2 Kvalitative studier

2.2.1 Foreldreinvolvering i idretten

I artikkelen *A Family Affair? Exploring the influence of childhood sport socialisation on young adults' leisure-sport careers in north-west England* tar Haycock & Smith (2012) for seg foresattes involvering i idretten gjennom å se hvordan voksne menneskers aktivitetsnivå henger sammen med den idrettslige innflytelsen de fikk fra sine foreldre som barn. De baserer funnene sine på intervjuer med 19 unge voksne i alderen 30-35 år. Den sportslige sosialiseringen de unge voksne opplevde som barn, ga varige sportslige disposisjoner og verdier som var av avgjørende rolle for voksenlivets aktivitetsnivå. Forfatterne finner klare sammenhenger mellom et fysisk aktivt liv som voksen og det å ha hatt engasjerte foreldre under oppveksten:

«Those with the highest levels of adulthood participation – respondents in Group C – tended to have two sports active parents who encouraged them to participate in leisure-sport, typically for enjoyment and the ‘love’ of sport, and who experienced fewer financial and transport constraints than other parents.» (Haycock & Smith, 2012, s. 302)

Gjennom intervjuene viser det seg at foreldres økonomiske kapital, sosiale nettverk og idrettskulturelle disposisjoner påvirker det fremtidige aktivitetsnivået til barn. Familiebaserte fritidsaktiviteter ble funnet å være en viktig kontekst for konstruksjon av respondentenes

sportslige biografi, og deres idrettsaktivitet i voksen alder hadde bakgrunn i de kulturelle ressursene i familiens nærmiljø.

I artikkelen '*Silver Cups Versus Ice Creams*': *Parental Involvement With the Construction of Gender in the Field of Their Son's Soccer* av Claringbould & Adriaanse (2015) ser forskerne på hvordan foreldre til gutter som spiller fotball i Nederland konstruerer kjønn og bevarer kjønnsnormer innen fotballfeltet. De anvender Bourdieus teoretiske perspektiver i sine analyser. Forfatterne tar empirisk utgangspunkt i 12 semistrukturerte kvalitative dybdeintervju av foreldre og 3 observasjonsøkter. Halvparten av de intervjuede var kvinner. Et sentralt poeng er at når fedrene krever sin plass som trenere og ledere reproducerer de hva de selv har erfart fra fotballfeltet. Blant annet sørger de for at deres sønner blir innøvd i den symbolske kapitalen i feltet, som assosieres med hegemonisk maskulinitet. Slik gjensker de verdier de selv verdsetter og skaper dermed et mannlige domene, hvor kvinner og det som ansees som feminint ikke får en tilsvarende plass.

«At competition days men are more visible than women. They move more, they take different positions, not only as supporter, but as linesmen, referee, coach or board member. You can see it in the ways they move. They literarily 'control' the field.» (Claringbould & Adriaanse, 2015, s. 209)

Kvinner ble ansett som det omsorgsfulle og uvitende kjønn som invaderer det maskuline feltet, og mødrene ble ofte tildelt sine roller inne i fotballklubbens kafé. Studien gir en interessant vinkling inn mot kjønnsnormer i idretten og hvordan mor og far påtar seg ulike oppgaver overfor sine idrettsaktive barn. Denne studien viser særlig hvordan mor og far konstruerer klare kjønnsroller overfor sine sønner.

I bokkapittelet *De må drive med noe* (Stefansen et al., 2016) baserer forfatterne beskrivelsen av det «nye» foreldreskapet seg på intervju med 43 foreldre til 14-årige ungdommer. Hensikten med studien var å få innblikk i foreldrenes bekymringer og håp, tanker om foreldreoppgaver og foreldrenes ressursbruk for å håndtere utfordringer i forbindelse med oppdragelse av unge mennesker. Studien omhandler hvordan foreldre involverer seg i barnas deltakelse i organisert idrett, og hvordan de gir mening til idretten. Foreldregruppen som intervjues består av middelklassefamilier, og foruten noen få unntak er foreldrene født i Norge. Forfatterne finner at det «nye» foreldreskapet differerer sterkt fra det

«gamle» foreldreskapet, hvor foreldrenes og barnas liv mer separert. I det «nye» foreldreskapet er foreldrene langt dypere involvert, engasjert og har en sterk orientering mot et mer emosjonelt og sosialt fellesskap med barna. En involvering som idrettsfeltet ikke minst bidrar til å gi (Stefansen et al., 2016, s. 168). Forfatterne trekker videre frem at det «nye» foreldreskapet, og foreldrenes engasjement i barnas idrettsliv drives frem av to ulike kulturelle prosesser. Den første prosessen er det sterke aktivitetskravet foreldrene opplever. Idretten ble av mange foreldre ansett som et alternativ mot den usunne stillesittingen. I tillegg anså foreldrene deltakelse på idrettsfeltet som nyttig for barna. Deltakelse førte til kunnskaper og ferdigheter som senere var overførbare til skole- og arbeidsliv.

Den andre kulturelle prosessen er idéen om det involverte fellesskapet. Idretten er en essensiell arena for det moderne foreldreskapet; en legitim arena for å følge opp barna, også i perioden hvor barna normalt løsriver seg fra foreldrene. Gjennom idretten får barn og foreldre felles referanserammer som binder dem sammen. Foreldrene kan følge opp barna, sikre at barna får støtte i oppturer og nedturer og de får monitorert barnas aktivitetsnivå. Det fremkommer at foreldrene ga idretten ulike meninger. For mange foreldre er idretten en arena hvor barna får opplevd verdier som mestring, prestasjonsutvikling og glede, også instrumentelle verdier som bedre helse og utvikling av sosial kompetanse (Stefansen et al., 2016). Kort sammenfattet viser studien at idretten er en essensiell arena for det moderne foreldreskapet. Det er en legitim arena for middelklassefamilier å følge opp og involvere seg i barns idrettsdeltakelse.

Foreldrenes opplevelse av og påvirkning på idrettsfeltet er hovedvinklingen i artikkelen *Exposing the dark side, an exploration of the influence social capital has upon parental sports volunteers* til Whittaker & Holland-Smith (2016). Forfatterne ser på den påvirkningen sosial kapital har på foreldre som støtter opp om sine barns deltakelse i ungdomsidretten i Storbritannia. Resultatene er basert på 8 semistrukturerte intervjuer og dagbøker av menn mellom 38 og 48 år som var engasjert som frivillig i ulike rugbyklubber. Disse bruker ulike strategier for å bedre sin posisjon i feltet, enten gjennom å oppnå mer kapital, eller gjennom å oppnå eller vedlikeholde maktposisjoner innen feltet. Foreldrene kjempet for eksempel om de ulike rollene og retten til å være trener, styreleder, etc. Gjennom studien avdekkes det at det eksisterer en mørk side knyttet til foreldrenes ressurser. En far beskriver hvordan barnet hans kun kunne flyttes opp en aldersgruppe, hvis han selv ble med som frivillig trener på laget:

«Nah, I remember how I became a coach, I wanted my son to move up an age group, because I thought he was a lot more advanced than the other kids in the group. So I asked the development officer if I could move him up and he said if you want to move him up why don't you help out with coaching as well.» (Whittaker & Holland-Smith, 2016, s. 367)

Studien identifiserer et hierarkisk rammeverk knyttet til foreldrefrivilligheten i idretten. Foreldrene som deltok forsterket de eksklusive relasjonene som eksisterte tilknyttet foreldreinvolvering for å ekskludere utenforstående. Med andre ord viser studiet at det foregikk en kamp om makten og påvirkningskraften blant foreldrene i denne frivillige delen av idretten, og «ringrevene» gjorde det vanskelig for nye foreldre å komme i viktige posisjoner.

I *Young people's experiences of parental involvement in youth sport*, utforsker forfatterne hvordan ungdommer forstår og forhandler sine foreldres involvering i idrett, og hvordan de definerer ideelle og uønskede former for foreldreinvolvering (Strandbu, Stefansen, Smette & Sandvik, 2017). Forskerne tar utgangspunkt i gruppeintervjuer hvor de får frem ungdommenes ulike syn på den ideelle foreldrerollen og ungdommens forhandlinger om autonomi relatert til idrettsdeltakelse (Strandbu, Stefansen, et al., 2017). Ungdommene oppfatter at foreldrenes ønsker om idrettsdeltakelse baserer seg på de sosiale fordelene; å holde seg i form og holde seg unna passive og stillesittende aktiviteter. Ungdommenes oppfatningen skiller seg ut fra foreldrenes ønsker for idrettsdeltakelse. Foreldrene mener at ungdommene gjennom idretten oppnår gode egenskaper og erfaringer som forbereder dem for livet utenfor idretten (Strandbu, Stefansen, et al., 2017).

I analysen identifiserer forskerne de ulike perspektivene mellom foreldrenes involvering og selvbestemmelse. Det fremkommer likevel at ungdommene har det siste ordet i hvorvidt de skal holde på med idrett. De satte pris på å høre foreldrenes mening når de selv var usikre, men utover det ønsket de autonomi når beslutninger skulle fattes. De eneste omstendighetene hvor ungdommene var inneforstått med at foreldrene bestemte var når det kom til skolearbeid (Strandbu, Stefansen, et al., 2017). Det hevdes at idretten utvilsomt er et felt hvor ungdommene kan knytte tettere bånd til sine foreldre, få emosjonell støtte og gode råd, spesielt om foreldrene har en høy idrettslig kapital. På den andre siden er idretten også et felt hvor de kan løsrive seg fra «foreldrenes blikk». Ungdommene ønsket å ha foreldrene involverte i sitt idrettsliv, samtidig som de ønsket å definere og sette grenser for graden av foreldreinvolvering selv. Ungdommer

som hadde foreldre som trenere fremhevet fordelene med å ha en aktivitet felles og en nær person som kunne kartlegge ens sportslige utvikling og gi regelmessige tilbakemeldinger.

I artikkelen *Understanding the increase in parents' involvement in organized youth sports* (Stefansen, Smette & Strandbu, 2018) undersøker forfatterne hvilke bakenforliggende faktorer som har ført til økt foreldreinvolvering over tid i ungdomsidretten. De undersøker endringer i foreldreinvolveringen i lys av kulturelle og sosiale endringer i samfunnet. De tar utgangspunkt i et etnografisk studie og gjennom kvalitative dybdeintervjuer ser de på foreldreinvolveringen i et tidsrom hvor barns deltakelse i idrett anses som en normativ del av barneoppdragelsen (Stefansen et al., 2018). Forfatterne påpeker at det fra alle samfunnsklasser har skjedd en økning i foreldrenes involvering. Dagens foreldre ser på den organiserte ungdomsidretten som en viktig del av barnas oppvekst og som en velegnet arena for å være tilstede for sitt barn. Forfatterne deler foreldrenes involvering inn i 3 kategorier: foreldreinvolvering som en normalisert del av barneoppdragelsen, emosjonell nærhet og kultivering gjennom idrett (Stefansen et al., 2018). Foreldrene omtalte det å støtte barnet sitt i sin idrettslige utfoldelse som en naturlig og forventet del av barneoppdragelsen. En far nevner hvordan idretten blir en fellesnevner som gir emosjonell nærhet i en ungdomstid hvor han ikke klarer å følge opp sønnens teknologiske interesser: «*It's not always that his world connects with me. It's a bit difficult sometimes to identify with his world with computers and games and all that. So I feel quite a distance there.*» (Stefansen et al., 2018, s. 167).

I tillegg til å se på bakenforliggende årsaker til foreldres involvering, undersøkte forfatterne nærmere hvordan foreldrenes tilnærming endret seg basert på klassetilhørighet. Foreldre fra arbeiderklassen hadde et mer avslappet syn på hvorvidt barna måtte delta i idrett eller ikke. Middelklassen «forkynner» derimot at fysisk aktivitet er normen. I enkelte familier, spesielt blant de økonomisk sterke i middelklassen, deltok fedre spesielt i det forfatterne kategoriserer som «deep involvement» (Stefansen et al., 2018). Forskerne utdyper hvordan såkalt «deep involvement», eller dyp involvering, er en del av feltet som formes og preges av fedre i den økonomiske delen av middelklassen som opptrer som trenere og ledere. Forskerne påpeker at et kritisk spørsmål for videre forskning er hvordan foreldrene som deltar i dyp involvering påvirker organisert ungdomsidrett.

I artikkelen *Child-rearing in public places: the challenging dual-role relationships of parent-coaches and child-athletes of coaches in Swedish team sports* (Eliasson, 2018) utforsker

forfatterne dobbeltrollen til foreldre som fungerer som trenere. I studien intervjuet forskerne 7 foreldre som fungerte som trenere for sine barn, hvor en av foreldrene var kvinne og resten var menn. Barna til trenerne var 13-15 år gamle. Forskerne viser til at en slik dobbeltrolle kan være problematisk. Det kommer frem av intervjumaterialet at både barn og foreldre opplever fordeler med dobbeltrollen. De får mer kvalitetstid, opplever nærhet til hverandre og får felles minner. Foreldrene fremhever følelsen av å ha bidratt til barnets oppvekst og fulgt opp deres utvikling. Barna på sin side påpeker at det er godt med umiddelbar støtte, nærhet og at det er fint å ha det gøy sammen med foreldrene (Eliasson, 2018). Begge parter peker imidlertid på to gjennomgående utfordringer. For trenerne var det å vise rettferdighet overfor andre utøvere viktig for å unngå beskyldninger om å favorisere eget barn. Dette kunne dras så langt at treneren behandlet sitt eget barn strengere enn lagkameratene. For barnet var det utfordrende å følge instruksjoner fra sin forelder (Eliasson, 2018). Studien får særlig frem ny kunnskap om barns erfaringer og strategier rundt det å takle en forelders dobbeltrolle.

2.2.2 Deltakelse i idrettsfeltet

Artikkelen *A Cross-Cultural Perspective of Parental Influence on Female Adolescents' Achievement Beliefs and Behaviours in Sport and School Domains* tar for seg sosialiseringprosessen i idrettsfeltet for barn og foreldre med ulike kulturelle bakgrunner (Bhalla & Weiss, 2010). Formålet med studien var å utforske foreldreinvolvering gjennom å se hvordan foreldre påvirker selvpoppfattelse, oppgaveverdier og prestasjonsatferd blant unge jenter fra to ulike kulturer. Det empiriske grunnlaget baserer seg på kvalitative dybdeintervjuer av 12 kanadiske og indianske unge jenter. Studien ser på hvordan unge utøvere av ulik kulturell bakgrunn fortolker sine foreldres påvirkning på idrettsfeltet og skolefeltet. I studien finner de kulturelle forskjeller i foreldreinvolveringen og grad av foreldrestøtte i jentenes idrettsliv basert på hva kulturene anså som sømmelig og passende for jenter. Mens kanadiske jenter i større grad uttrykte at idrettsdeltakelse kunne endre foreldrenes tro og oppførsel, sa indianske jenter at deres idrettsdeltakelse kunne gi familien status. Felles for jentene fra begge kulturer var at foreldrene opptrådte som erfaringstolk: foreldrenes egne erfaringer og opplevelser innen idrett preget i stor grad foreldrenes evne og vilje til å støtte datterens idrettsdeltakelse.

I artikkelen *Er det for dyrt? Om barns deltakelse og valg av organiserte fritidsaktiviteter når familiens økonomi er svak*, tar Thorød (2012) utgangspunkt i kvalitative dybdeintervju av 26 skoleungdommer i alderen 11-13 år i Norge. Gjennom analyse av empiri fra den kvalitative delen av prosjektet, retter hun fokuset på betydningen av familiens inntekt. Her ser forskeren på hva som styrer barn fra lavinntektsfamiliers deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter i lys av Bourdieu sine kapitalbegrep. Nærmere bestemt har Thorød (2012) søkt etter å finne ut hvilke forhold som har betydning for barns deltakelse i fritidsaktiviteter. I studien går det frem hvordan ungdommers tilgang til ulike ressurser er knyttet til deltakelse i lokalsamfunnene. Familiens økonomi filtrerer og snevrer inn valgmulighetene til barna, og penger er en klar faktor for deltakelse, men ikke alltid:

«I tillegg til filteret pengene utgjør, ser vi hvordan barnas tilgang til sosial kapital både kan utvide og snevre inn valgmulighetene. Fedia oppfattet sin klassevenninne som en portåpner til fotballtreningen, men fikk erfare det motsatte. Fotballen var et felt som var kontrollert av en populær etnisk norsk jente. Fedias habitus passet ikke inn, og hun hadde ikke den kapitalen som skulle til for å kjempe seg til en plass i dette feltet.» (Thorød, 2012, s. 18)

Her vises det hvordan barn som ikke har tilstrekkelig økonomisk kapital for deltakelse, kan få innpass til aktiviteten gjennom å bruke nettverket de har. I motsetning til Fedia har vi Ida på 12 år som gjennom å hjelpe venninna med møkking i boksene får tilgang til hestesportfeltet. Studien viser hvordan tilgang til ulike kapitaler spiller inn på barnas muligheter for deltakelse, og hvordan barn forhandler om deltakelse i idrettsfeltet gjennom de sine tilgjengelige ressurser.

2.2.3 Idrett og skole

I studien *Talangidentifikasjon i en idrettsskole* (Peterson & Wollmer, 2018) så forskerne på hvordan idrettsskolen som skoleform utdanner idrettsutøvere og hvorvidt denne skoleformen bidrar til at elevene deltar i organisert idrett eller utfører annen fysisk aktivitet i voksen alder. Studien er et longitudinelt studie, og er en videreføring av et tidligere prosjekt som så på koblinger mellom elevens helse, skoleresultater og fysisk aktivitet. Empirien tar

utgangspunkt i foreldrenes perspektiv. Et tydelig mønster blant elevene som tas inn på skolen, er at de enten har foreldre eller søsken som innehar idrettslig kapital. Skolen skal ta inn elever basert på talent. Men andre faktorer som foreldrenes sosioøkonomiske status og deres tilgang til idrettskapital fremstår som påfallende avgjørende for å komme inn på studieretningen til tross for at dette ikke står blant skolens kriteriekrav (Peterson & Wollmer, 2018). I tillegg er det en klar sammenheng mellom studentenes fødselsmåned og tilbud om skoleplass, noe som viser at relativ alderseffekt også er avgjørende for opptak. Dette gjør at forskerne stiller seg kritiske til skolens utvalgsriterier, siden studentene som får plass på skolen er fra familier med lik sosioøkonomisk status, født tidlig på året og med foreldre som har høy idrettslig kapital.

«*I would not be satisfied if I had not given it a try*» omhandler forventninger og erfaringer unge skiutøvere på NTG toppidrettsgymnas opplever i forbindelse med kombinasjonen av skole og idrett (Sisjord & Sorensen, 2018). I denne studien følges skigymnaselever opp i sitt første og tredje studieår. Elevene holdt på med enten langrenn eller alpint. Studien har fokus på hvordan kombinasjonen av skole og idrett påvirker elevenes forventninger mot prestasjon innen både skole og idrett. Studien var et kohortstudie hvor de brukte både kvantitativ og kvalitativ metode. Dataen som ble samlet inn var spørreundersøkelser fra 8 ulike skoler og kvalitative dybdeintervjuer gjort på 10 elever som gikk på en offentlig skole. Studien anvender det konseptuelle rammeverket til Bourdieu. Forfatterne beskriver familiebakgrunnen til informantene slik: «*In general, the students came from resourceful families in terms of capital (cultural and supposedly economic), and a great majority belonged to «skiing families» with strong skiing habitus.*» (Sisjord & Sorensen, 2018, s. 13). Det som fremkommer er at i tillegg til at over halvparten av foreldrene hadde høyere utdanning, noe som gjaldt begge kjønn, var også majoriteten av foreldrene til elevene på NTG aktive skiløpere og ressurssterke. Det å gå på NTG beskrives som kostbart når krav til utstyr, skolepenger, konkurranser og reising medregnes. Ungdommenes forventninger om å prestere på ski og få gode karakterer på skolen, sank i løpet av de tre årene de gikk på skolen. En femtedel av elevene sluttet på skolen og nesten en tredjedel hadde hatt tanker om å slutte (Sisjord & Sorensen, 2018).

2.3 Hva sier forskningen om foreldreinvolvering?

Det som særlig fremheves er hvordan en dypere form for involvering fra foreldrene har ankommet og utviklet seg med den nåværende foreldregenerasjonen. Denne dype involveringen tilsier at foreldrene er mer involvert i barnas idrettslige liv, noe som innebærer å påta seg trenerroller, delta på treninger, følge barna på konkurranser, og idrettsrelatert oppfølging hjemme.

Fellestrekk i artiklene var blant annet hvordan ungdommenes deltakelse har sammenheng med utøvernes tilgang til økonomisk og kulturell kapital (Ørnulf Seippel et al., 2011), og deres evne til å anvende disse kapitalformene (Thorød, 2012). En del kaster også lys over hvordan ulike samfunnsklasser definerer og former ulike idrettsfelt (Strandbu, Gulløy, et al., 2017), og hvordan idretten som felt er et gunstig felt for å knytte bånd med sine barn (Strandbu, Stefansen, et al., 2017). Dette kommer frem i utfordringene knyttet til dobbeltrollen som forelder og trener i idretten (Eliasson, 2018). Her viser også Stefansen et al. (2015) at foreldrenes utøvelse av «deep involvement» var en måte å bruke idrettsarenaen for å følge opp barna sine ekstra tett gjennom felles interesser i idretten.

Andre artikler artikulerte andre typer funn. Whittaker & Holland-Smith (2016) så hvordan foreldrenes kamp om sosial kapital var en del av den mørke siden av foreldrenes involvering. Claringbould & Adriaanse (2015) så på hvordan foreldre konstruerer kjønnsroller og spesielt hegemonisk maskulinitet gjennom sine sønners deltakelse i fotball. Stefansen et al. (2016) beskriver i sin artikkel hvordan det «nye» foreldreskapet er en form for barneoppdragelse hvor barnet står i sentrum. I flere sammenhenger, deriblant idretten, innebærer det at foreldre intensivt involverer seg som tilrettelegger for at barnet som aktør skal ha en mest mulig optimal utvikling.

3 Teoretisk perspektiv

Den teoretiske rammen for studien er basert på en sosiologisk teori som ser på sosial ulikhet i livssjanser. Det er verkene og teoriene til den franske filosofen, antropologen og sosiologen Pierre Bourdieu. Bourdieus tilnærming er kritisk sosiologi hvor han setter ord på sammenhengen mellom menneskers handlinger og posisjon i samfunnet, og de historiske og sosiale forskjellene som ligger bak for å avdekke de maktforhold som ligger bak og preger den enkeltes posisjon (Bergsgard, 2005). Ifølge Bourdieu er menneskelig handling direkte relatert til kultur, sosiale strukturer og makt innenfor samfunnet. Bourdieu sitt utgangspunkt er derfor grunnleggende relasjonelt. Han ser ikke på strukturen eller individet hver for seg, men hvordan disse samspiller med hverandre. I Bourdieus litterære verk omtaler han individet som en aktør. Jeg blir av den grunn å bruke aktørbegrepet i dette kapittelet.

Enten Bourdieu skriver om bønder i Algerie, om ekteskapsforhold i Béarn, om Frankrikes utdanningsinstitusjoner, om sport og klasser, om kunst og litteratur, om fotografier, om statsapparatet, om maskuliniteten eller globaliseringen, beskjeftiger han seg med maktforhold og med reproduksjon av sosial ulikhet. (Wilken, 2015, s. 8)

Bourdieu skapte et begrepsmessig analyseapparat for å bedre kunne forstå aktørens samspill med samfunnsstrukturen. Han var opptatt av det falske dikotomet mellom strukturalisme og subjektivism, og hvordan den forringer vår forståelse av den sosiale verden. Objektive sosiale strukturer og menneskelig agentur eksisterer i gjensidige avhengige forhold, noe som kan kontekstualiseres gjennom Bourdieus begreper (Beames & Telford, 2013). Bourdieu skapte flere begreper for å beskrive maktforhold og reproduksjon av sosial ulikhet. Studiene hans var «*ledet av en interesse for å avdekke skjulte maktforhold og mekanismer som skaper ulikhet i livssjanser.*» (Danielsen & Nordli Hansen, 1999, s. 43). Jeg skal benytte meg av de relasjonelle begrepene *sosialt rom, sosiale felt, kapital, sosial klasse, habitus, symbolsk vold og doxa* for å analysere og forstå empirien i studien.

3.1 Det sosiale rom

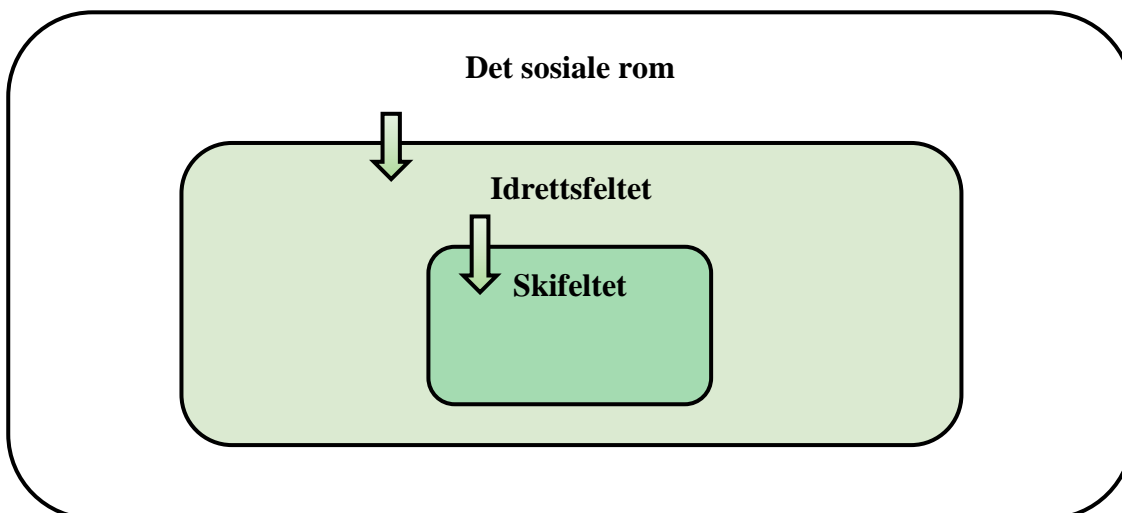
Det sosiale rom er ifølge Bourdieu en modell over samfunnet vårt, hvilket gjør det til Bourdieus samfunnsbegrep (Wilken, 2015). Bourdieus tanker om det sosiale rom er å anse som grunnstrukturen i analysen av moderne og avanserte samfunn. Det sosiale rom er fordelt i ulike felt, hvor de forskjellige formene for kapital tildeles forskjellig verdi og gis ulik anerkjennelse. Det er et system av objektive relasjoner som beskriver ulike kombinasjoner av maktforhold og ressurser. En persons plassering i det sosiale rom avhenger av mengde og type kapital. Bourdieu henviser til hvordan aktører kan akkumulere flere ulike former for kapital. I dette sosiale rom, hvor idrettsfeltet og dermed også skifeltet befinner seg, er rammen for å forstå sammenhengen og akkumuleringen av ulike kapitalformer essensiell for å forstå hvordan maktsammensettingen i feltet preger folks livssjanser.

3.2 Sosiale felt

Sosiale felt er et begrep som beskriver «*de sociale arenaene som praksis utspiller seg innenfor.*» (Wilken, 2015, s. 38). Et felt kan omfattes som et område eller sosial arena innenfor det sosiale rommet hvor aktører deltar i kamper om innflytelse. Hvert enkelt sosiale felt har sine egne kjennetegn, preferanser, smak og fundamentale strukturer. «*Thus, the spaces defined by preferences in food, clothing or cosmetics are organized according to the same fundamental structure, that of the social space determined by volume and composition of capital.*» (Bourdieu, 1996, s. 225). I samfunnet omgis man av flere ulike former for sosiale felt. Det kan eksempelvis være det politiske feltet, det kunstneriske feltet eller idrettsfeltet. Feltene defineres av aktørene som befinner seg innen feltet og kapitalen de kjemper om å oppnå (Bourdieu, 1996).

Aktørenes posisjon i feltet defineres av bestemte former for kapital. Et felt rommer flere ulike posisjoner, hvor posisjonene består av objektive relasjoner som sammen danner et nettverk innad i feltet. Aktørene innen feltet kjemper om de ulike posisjonene, og den kampen er minimumskravet for hva et felt må inneholde for at det skal kunne kalles et felt. Aktørene med de posisjonene som har høyest status bestemmer feltets logikker og spesifikke praksis (Sestoft, 2006).

Et felt kan sees som et *relativt autonomt mikrokosmos*, hvor spesifikk menneskelig praksis eller aktivitet befinner seg (Sestoft, 2006). De ulike feltene defineres av ulike prinsipper og logikker. For å oppnå spesifikke posisjoner i feltet trenger man kapital. Det som er verdifull kapital eller verdifulle ressurser i et felt, kan ha lav eller ingen verdi i et annet felt. Skal en aktør eksempelvis få inngang i et sosialt felt, kreves det at aktøren har kapital i form av visse kunnskaper knyttet til feltets tenkemåter og logikker. Det som skiller feltene fra hverandre er det som spesifikt finner sted i praksis (Sestoft, 2006). Feltbegrepet er et begrep som tas i bruk for å analysere sosiale fenomener på en sosial arena, og hvor aktørens posisjoner er preget av hvorvidt deres ressurser samsvarer med feltets logikker. Dette gjør feltbegrepet til et relevant begrep for mitt studie, fordi jeg vil undersøke hvordan foreldrenes engasjement i sine barns idrettsliv avdekker hvilke logikker og ressurser som er viktige for å oppdra barn i skifeltet. Relasjonen mellom det sosiale rom, idrettsfeltet og skifeltet kan på denne bakgrunn illustreres slik:

Figur 1 – Studiens ulike felt

Gjennom å ta for seg skifeltet vil jeg i denne sammenheng systematisere den sosiale praksisen i feltet. For å forstå skifeltet må vi forstå hvilken innflytelse aktørene innen feltet kjemper om. Jeg vil i denne studien se på hvordan foreldrene har klare roller overfor aktørene som trenere, fagpersoner, foresatte og støttespillere, og hvilke kapitalformer de disponerer og slik er med å kontrollere og påvirke hva som er sentrale ressurser i feltet.

3.3 Kapital

«Med kapitalbegrepet kunne man anskueliggjøre hvordan de ikke-materialistiske aspekter av det sosiale livet, som kultur, smak og viten inngår i en form for «husholdning» hvor de akkumuleres, utveksles og på en reell måte virker i verden» (Sestoft, 2006, s. 88).

Bourdieu studerte hvordan aktører ikke fødes med de samme mulighetene, og hvordan ulik tilgang på kapital avgjør hvor vi befinner oss i de sosiale feltene. Han tok utgangspunkt i kapitalfordelingen i samfunnet når han kartla hvilke maktforhold som eksisterte og hvordan de ble reproduert (Danielsen & Nordli Hansen, 1999). I motsetning til Karl Marx, la Bourdieu vekt på andre kapitalformer enn de økonomiske. Han mente at de ikke-økonomiske aspektene av det sosiale livet som utdanning, sosialt nettverk og fysiske evner også bidrar til å skape distinksjoner og sosial ulikhet (Wilken, 2015). Han påpeker hvordan kapital i like stor grad dreier seg om det sosiale, det kulturelle og det symbolske i motsetning til kun det materielle. Det kan virke rart å bruke kapitalbegrepet som er så økonomisk betinget om eksempelvis kulturell dannelse, men Bourdieu ville gjøre et poeng ut av å bryte forståelsen av at kultur og dannelse var hevet over andre hverdagslige problemer (Sestoft, 2006).

De 3 ulike formene for kapital som Bourdieu presenterer er økonomisk, kulturell og sosial kapital (Beames & Telford, 2013). Økonomisk kapital er kapitalen som kan tilknyttes økonomiske ressurser og som kan konverteres til penger og andre former som eksempelvis eiendomsrettigheter eller aksjer. Det handler ofte om materielle ressurser. Kulturell kapital handler om kulturelle ressurser som kompetanse, utdanning og at man kjenner til de dominerende kulturelle kodene i et sosialt felt. Kulturell kapital kan også i visse tilfeller konverteres til økonomisk kapital. Den tredje kapitalformen sosial kapital består av sosiale relasjoner eller nettverk. Disse kan også under visse forhold konverteres til økonomisk kapital. Sosial kapital institusjonaliseres i form av sosiale relasjoner, forbindelser og nettverk (Bourdieu, 1986). I følge Bourdieu (1986) er kapital menneskenes forhandlingsvaluta i kampen om makt i ulike felt.

Alle disse 3 formene for kapital kan konverteres til symbolsk kapital (Danielsen & Nordli Hansen, 1999). Symbolsk kapital er den overordnede kapitalformen man kan omdanne

alle andre kapitalformer til. Kapitalformen er relasjonell og tilknyttet feltet det befinner seg innen. Symbolsk kapital har ingen verdi i seg selv, men får verdi i et felt hvor det befinner seg aktører som er enige om å tillegge denne gjenstanden eller egenskapen verdi (Thing, 2012). I skisporten er eksempelvis en VM-medalje en form for symbolsk kapital. Medaljen blir et symbol på arbeidsmoral og standhaftighet, et synlig bevis på en aktørs omdanning av idrettslig kapital til symbolsk kapital. Denne gullmedaljen vil miste sin verdi utenfor dette idrettsfeltet. Et annet eksempel på symbolsk kapital er brannen i Notre Dame. Her ble det tydelig at flere velstående mennesker så sitt snitt til å omgjøre sin økonomiske kapital til symbolsk kapital gjennom å donere store summer penger til restaureringen av det historiske bygget. På den måten omgjorde disse menneskene økonomisk kapital til symbolsk kapital i form av anerkjennelse (Sestoft, 2006). Bourdieu viderefører begrepet om kapital gjennom å trekke flere sammenhenger mellom makt og kapital. Det er gjennom kapital vi kan forstå logikken av relasjonene som oppstår i et felt. Kapital er det som regnes å være av verdi innen et gitt felt og er dermed kontekstspesifikt (Beames & Telford, 2013).

3.3.1 Kapital i skifeltet

Innen skifeltet vil jeg beskrive hva som er økonomisk, kulturell og sosial kapital med bakgrunn i hvordan foreldrene involverer seg i barnas idrettsliv. Foreldrenes idrettslige kapital har ifølge Bourdieu (Esmark, 2006) relevans som kulturell kapital. Blant annet vil det være relevant hvorvidt de har konkurrert tidligere eller deltatt selv i idretten. Dette kan også knyttes til om foreldrene har hatt en trenerrolle tidligere. Formell idrettsutdanning, erfaringer, ferdighet og idrettsforståelse kan slik defineres som kulturell kapital. Dette er kunnskap og erfaringer foreldrene kan overføre til sine barn. Om en utøver har foreldre med høy kulturell kapital innen skifeltet, så har utøveren også kyndige veiledere. Skikapital kan med andre ord her omfatte sosial kapital som nettverk, kjennskap, vennskap og relasjoner til betydningsfulle aktører i delfeltet. Aktørens sosiokulturelle historie er av betydning fordi kapital kan arves. Gjennom kartlegging av aktørenes sosiokulturelle historie, er det mulig å diskutere hvilken betydning foreldrenes involvering har for barnas utvikling (Wilken, 2015). I skifeltet kan vi si at økonomisk kapital også omfatter tilgang på utstyr, bekledning, transport og andre utgifter som kreves.

3.4 Sosial klasse

«For Bourdieu er hverdagslivets helt banale handlinger – valg av frokostprodukter, klær, idrettsgren, kunst, musikk osv. – resultatet av disposisjoner i habitus, og de symboliserer agentenes sosiale likhet med og ulikhet fra hverandre. Så gjennom de smakspreferansene som demonstreres i hverdagslivets forbruk, klassifiserer folk seg selv.» (Wilken, 2015, s. 59)

Bourdieu var opptatt av at klasser ikke innehar en objektiv eksistens, men at det er et rom av forskjeller med hensyn til fordelingen av kulturelle ressurser, materielle goder og preferanser i det sosiale rom (Rosenlund & Prieur, 2006). Begrepet «klasse» er kun en måte å inndele disse forskjellene på, en inndeling som uttrykkes gjennom bestemte oppfattelser, likt som folkene som «klassifiserer seg selv», som det refereres til i sitatet over av Wilken (2015). Og med dette er det tydelig at det heller ikke fins noen objektive eller «riktige» inndelinger av samfunnets klasser (Rosenlund & Prieur, 2006). Slike inndelinger skjer kun ut fra analytiske formål, som eksempelvis i denne studien.

Gjennom klassebegrepet kan man plassere en aktørs tilhørighet i det sosiale rom basert på kapitaltype, kapitalmengde og egenskaper som likner andre aktører. Mennesker i skifeltet plasseres der, fordi de innehar kapitaltypen som trengs for å få innpass i feltet. Idrettslig kapital, spesielt konkret skikapital, er en type kapital som verdsettes i skisportens sosiale felt. Mengden kapital må være stor nok til å få innpass i feltet, og vil også være av avgjørende rolle for hvilken rolle man får i feltet (Wilken, 2015).

3.5 Habitus

Begrepet habitus er Bourdieus sosialiseringbegrep og en del av hans handlingsteori (Bourdieu, 1995). Habitus er et begrep som forklarer hvordan mennesket som individ tar inn ekstern informasjon fra samfunnsstrukturene rundt seg, internaliserer den og handler i lys av disse:

«*The habitus – embodied history, internalized as a second nature and so forgotten as history – is the active presence of the whole past of which it is the product.*» (Bourdieu, 1990, s. 56).

Bourdieu omtaler den individuelle aktøren som en *verden innen verden*, med hentydning til at en aktørs væremåte er basert på erfaringene fra omgivelsene og ens egne autonome tolkninger og livsvalg ut fra dette (Bourdieu, 1990). Habitus kan forstås som et integrert system av varige og kroppsliggjorte disposisjoner som vises gjennom tillærte vaner, oppførsel, erfaringer, oppfattelse, smak og vurderinger (Ø. Seippel, Sisjord & Strandbu, 2016). Dette er kroppsliggjorte disposisjoner tillært og tilpasset feltet man befinner seg i, likt en skiløper som skilr bortover skiløypa i en uanstrengt dobbeldans. Det er i stor grad et begrep som viser hvordan mennesker tilpasser seg miljøene og strukturene rundt seg. Prieur utdyper dette slik:

«*Habitus betegner en sosialisert kropp, en strukturert kropp, en kropp, der har tillagt sig strukturene i den verden, den lever i. De ydre strukturer er blevet til indre strukturer, i form av mentale skemaer for opfattelse og inndeling af verden, for perception og klassifikation.*» (Prieur, 2006, s. 39)

En aktørs væremåte, tenkemåte og kunnskapsgrunnlag er derfor del av aktørens habitus. Habitus utfolder seg fysisk og vises gjennom et naturlig kroppslig forhold til de sosiale kodene i miljøet man befinner seg i. Det er et kroppsliggjort uttrykk for hvordan strukturen påvirker individet, og hvordan individet gjennom sin autonomi håndterer og reagerer på disse påvirkningene. Det er det formidlende leddet mellom strukturene i et felt og aktørens handle- og tenkemåter (Bourdieu, 1995).

Bekledning er eksempelvis et symbol på mestring av habitus i et felt. Innen skisporten kan klær fra klesmerket Dæhlie eller Swix være signalgivende om at aktøren har en habitus som samsvarer med feltets regler. Habitus er mekanismen som knytter aktøren sammen med strukturen aktøren befinner seg i, og viser seg gjennom såkalt *sunne fornuft* (Bourdieu, 1990). I barneskolen kan man se at barn som mestrer skolens habitus rekker opp hånden for å få ordet, og sitter pent mens de venter på å få snakke. De er trent på å sitte i ro og følger beskjedene som gis siden de opplever det som naturlig. Dette betyr at dette allerede er internalisert i deres handlingsrepertoar. Unge som har med seg en habitus hjemmefra som samsvarer med den som er anerkjent innen utdanningssystemet har et fortrinn i forhold til barn fra mindre

privilegerte hjem (Prieur, 2006). I så forstand er ikke habitus noe medfødt, men en kompetanse man har utviklet gjennom kulturell og sosial læring:

«Har man en habitus med tilhørende mentale strukturer, der svarer til skolens strukturer, er der en række ting, man gør lige så naturligt, som en god tennisspiller returnerer sine bolde – på rette tid og sted, altid lidt på forkant med spillet, men med en automatik, der ikke går gjennom bevidstheden.» (Prieur, 2006, s. 47)

Bourdieu fokuserte på hvordan ulike samfunnsklassers suksess innen utdanning var en dimensjon av kulturell ulikhet som kom som en følge av ulikheter i habitus (Esmark, 2006). Bourdieu henviste til hvordan barna innad i en familie som en naturlig del av oppveksten erverver seg en habitus fra familien (Esmark, 2006). På samme måte kan vi tenke oss hvordan barn oppvokst i en familie hvor trening og bevegelse er en naturlig del av hverdagen, mestrer sport og idrett i forhold til et barn som kommer fra en familie som ikke har en fysisk aktiv hverdag, fordi dette inngår i barnas habitus. *«Hos ungdom som satser på en skikarriere, kan skiaktivitet og trening betraktes som en sentral del av habitus»* (Ø. Seippel et al., 2016, s. 319). Barna som har arvet en idrettslig habitus hjemmefra har et veltilpasset handlingsrepertoar for å tre inn på idrettsfeltet.

Habitus er ikke kun en aktørs reaksjon på strukturers påvirkning. Tvert om er strukturen avhengig av aktørers skapelse og videreføring av habitus for å eksistere (Bourdieu, 1995). Det er gjennom habitus institusjoner oppstår og kan bli realisert. Selv noe så stort og selvfølgelig som økonomi overlever kun fordi det er tilstrekkelig objektivt, ikke kun i ting, men også i kropp gjennom varige disposisjoner som gjenkjenner og innretter seg etter kravene i feltet (Bourdieu, 1990). Økonomi eksisterer kun fordi aktørene tror på konseptet og innretter seg etter kravene som følger med økonomiens felt. Det å tenke i habitus åpner for å avdekke dynamiske sammenhenger mellom struktur og handling (Esmark, 2006).

3.6 Symbolsk vold, doxa og spill

Bourdieu var opptatt av å avdekke maktstrukturer i samfunnet gjennom å se hvilke strukturer som regulerte det sosiale rommet mennesket beveget seg innen, og hvilke institusjoner som

legitimerte makten i strukturene (Wilken, 2015). Det sosiale rom er likevel ikke en modell som viser hvordan den dominerende klassen undertrykker den dominerte klassen, den er tvert om en aktuell modell for det vestlige moderne samfunn. Kulturell kapital anvendes hos Bourdieu til å forklare ulikhetene i skoleprestasjonene til barn fra forskjellige samfunnsklasser. Han viser i sine studier at utbytte av utdanning i stor grad er avhengig av den kulturelle kapitalen familien til aktøren innehar (Bourdieu, 1996). Bourdieu var opptatt av hvordan skolesystemet reproduserte ulikhet i samfunnet gjennom å favorisere de som har arvet en kulturell kapital av sine foreldre og som har lært de kodene som er sentrale for å prestere i skolesystemet. Der er det ingen åpenlys makt og heller ingen tvang, men likevel er det sterke maktstrukturer som Bourdieu kaller symbolsk vold (Wilken, 2015).

Bourdieu betegner symbolsk vold som den mest vesentlige maktutøvelsen i samfunnet vårt. Den symbolske volden er ikke en fysisk form for vold. Effekten er ikke noe som beveger ved vårt bevisste sinn, men foregår i habitus sine underbevisste disposisjoner (Prieur, 2006). Kroppen vår er en huskeseddel for sosiale erfaringer. I den ligger reaksjonsmønstre, følelser og historie som i høy grad styrer handlingene våre. Derfor ligger muligheten for at noen utsettes for symbolsk vold i ens egne inkorporerte persepsjonskategorier (Prieur, 2006). Muligheten noen har for å utøve symbolsk vold over noen oppnås gjennom symbolsk kapital, eller anerkjennelse. For å bryte med den symbolske volden i et sosialt felt må man sette spørsmålsteget med det selvfølgelig, og følgelig bryte med doxa. Dette krever kapital i form av kunnskap og bevissthet.

Når det snakkes om symbolsk vold snakkes det ofte om de dominerende og de dominerte. De dominerendes interesser styrer hva de dominerte oppfatter som god smak og naturlig (Prieur, 2006). Dette er grunnen til at porselenshvitt hud var et skjønnhetsideal den gang de rike slapp å jobbe. I dag er skjønnhetsidealet solkysset hud. Dette idealet skal etterstrebes, men blir du solbrent fremstår du som vulgær. Da viser du at du mangler kunnskap om hvordan å utføre de dominerendes fritidsaktivitet. Et av de tydeligste eksemplene på symbolsk vold er den maskuline dominansen. Dette er et institusjonalisert fenomen som har blitt innskrevet objektivt i sosiale strukturer og subjektivt i mentale strukturer gjennom flere tusen år, hvor det mannlige kjønn har vært dominerende og førende, mens det kvinnelige kjønn har vært dominert (Prieur, 2006). Dette ligger dypt forankret i våre kjønnsroller, og er førende for hvordan menn og kvinner oppfører seg, kler seg, snakker og går.

«Et felt hviler på en bestemt form for doxa, som alle i feltet er enige om. Der vil således alltid være nogle grunnleggende forhold i et felt, som ikke står til diskussion, og som den enkelte er nødt til at underordne sig for overhovedet at kunne gjøre sig gælende i feltet. Denne doxa indskrives gjennom habitusen i den enkelte agent, således at det for agenten oppleves som noget naturligt.» (Thing, 2012, s. 58)

Bourdieu ser på det sosiale livet som et spill (Bourdieu, 1995). Dette spillet handler om reglene som regulerer atferden mellom strategiske aktører i samfunnet. Spill er metaforen som Bourdieu bruker for det sosiale livet som foregår i feltene, hvor aktørene kjemper for å oppnå symbolsk kapital. De sosiale spillene i samfunnet kan derfor ikke tolkes som tilfeldige (Wilken, 2015). Spillene er strategiske, og aktørene bruker spillene for å sikre sin posisjon eller å tilegne seg kapital innen feltet. De som allerede er i feltet søker derfor å utelukke nyankomne individer fordi de vil forsøke å hindre innblanding fra utenforstående som kan bety at deres makt og status utfordres (Wilken, 2015).

«Spillmetaforen gir noen bestemte rammer for studiet av sosialt liv. En av dem er at man i utgangspunktet gjør det klart at det er en overordnet ramme om en hvilken som helst sosial situasjon; og at den er strukturert av et sett regler som «spillerne» nødvendigvis må følge for å være med.» (Wilken, 2015, s. 47)

Dette spillet er ikke et produkt av reglene man følger, men om hva som står på spill. Spillet drives av aktørenes ønske om å vinne, historien som ligger bak feltets spill, de sosiale kampene som blir utkjempet i feltet. Ergo er det spillet som befinner seg i bakgrunnen av spillereglene som er det viktigste spillet, med andre ord det som foregår i kulissene (Wilken, 2015). I skifeltet foregår det en form for spill mellom utøverne, og mellom foreldrene. Mens utøverne kjemper om uttak til renn og posisjoner i sin aldersgruppe, er det rimelig å anta at foreldrene kjemper om innflytelse i feltet. Sammen med spillbegrepet følger begrepene doxa og illusio. Doxa står for individenes aksept av spillets premisser, og illusio omhandler å bli dratt inn i spillet og akseptere spillereglene gjennom en tro på selvfølgeligheten i spillet (Wilken, 2015). Begrepet illusio omhandler hvordan aktørene trekkes inn i feltets spill, enten de er bevisst det eller ikke. Illusio er å følge spillets regler og å ha en sans for spillet gjennom en fundamental tro på spillet. Doxa derimot står for en grunnleggende aksept for spillets premisser (Wilken, 2015).

«Et hvilket som helst felt er definert ved noen helt grunnleggende regler som spillerne i feltet må akseptere. Bourdieu omtaler disse reglene som feltets doxa.. - Doxa er kun udiskutable innenfor et felt. Hvis man står utenfor feltet, kan man problematisere og diskutere feltets premisser så mye man vil.» (Wilken, 2015, s. 43)

Et felts doxa er de uttalte reglene, de klare selvfølgelighetene man finner innenfor et felt. Det er en tro som sitter i kroppen i underbevisstheten som gjør innordningen selvfølgelig for den som deltar. Doxa fungerer som en sannhet, og gjør at mennesker godtar den sosiale strukturen (Wilken, 2015).

4 Vitenskapsteoretiske betraktninger og metodisk design

I dette kapitlet skal jeg presentere forskningsprosessen og valg av metodisk tilnærming. Jeg vil fokusere på prosessen rundt bruken av flere metoder for datainnsamling, det å intervju unge utøvere, og de etiske retningslinjene man skal være bevisst ved kvalitative intervju. I valg av forskningsmetode står man ofte stilt mellom å gå i kvalitativ eller kvantitativ retning for å finne ut mer om det man ønsker å forske på. Parallellene mellom kvalitativ og kvantitativ metode går ofte på nærhet eller distanse, tekstbasert data eller tallbasert data, eller induktiv fremgangsmåte kontra deduktiv fremgangsmåte (Tjora, 2017). Det at jeg har kombinert disse metodiske fremgangsmåtene har vært hensiktsmessig for å sikre et velbegrunnet informantutvalg og et datasett av god kvalitet.

4.1 Epistemologi

Jeg vil innledningsvis komme med noen vitenskapsteoretiske betraktninger som har vært førende for denne studien. Spørsmålet om hva kunnskap er, hvordan kunnskap skapes, og hvilke kriterier som er nødvendig for at kunnskap skal være gyldig, er en lang og pågående debatt. Målet i kvalitativ forskning er ofte å forstå individers oppførsel, meninger og erfaringer i en bestemt sosial kontekst. Kvantitativ forskning fokuserer derimot på oversiktsbilder og generaliseringer fra et representativt utvalg, og er mindre opptatt av samhandlingsrelasjoner mellom individer. I arbeidet med denne studien har jeg brukt fortolkende sosiologi som tilnærming til å undersøke den sosiale virkelighet.

Østerberg skriver: «*Sosiologiens oppgave er å fortolke samfunnsforhold og sosiale relasjoner på måter som går utover den hverdagslige forståelse som finnes hos enhver.*» (Østerberg, 1993, s. 5). Det å fortolke det som skjer mellom menneskene innenfor samfunnet skjer på en annen måte enn i naturvitenskapen hvor man leter etter årsaksforklaringer. I det sosiomaterielle feltet hvor mennesket befinner seg, kan ikke menneskelige handlinger forklares på den samme måten som i naturvitenskapen. Samfunnet består av mennesker som har likt potensiale for å ta individuelle handlingsvalg. Samfunnslivet er derfor mer uforutsigbart. Som

tenkende individer innen en samfunnsramme vil det stadig dukke opp noe nytt av mennesket som ikke har skjedd før og som dermed ikke kan forklares ut fra noen sosiologiske lovmessigheter. Derfor blir det opp til forskeren å fortolke disse sosiale relasjonene for å få en forståelse av et samfunnsmessig fenomen som f.eks idretten.

Moe (1995) skriver at den fortolkende sosiologien har åpnet våre øyne for det moderne samfunns kompleksitet. Det moderne samfunn er et samfunn som består av autonome aktører. Gjennom den særegne individualiteten vi mennesker har, må man bruke en sosiologi som betrakter sosiale systemer sett fra aktørens ståsted. Dette utdypes slik: «*Individualitet er et sosialt begrep som viser til en kontekst: den sosiale klangbunn jeg forstår og handler ut fra.*» (Moe, 1995, s. 127). Moe (1995) trekker frem tre kjennetegn ved den fortolkende sosiologien. Det første kjennetegnet er at man skal forkaste påstanden om at den sosiale virkeligheten umiddelbart er slik sosiologen erfarer den. Forståelse formes av miljøet og kulturen mennesker kommer fra. «*Hvis sosiologen skal studere menneskers handling, må vi ikke glemme at handlingen får mening og retning gjennom aktørens tenkning og vilje. Den får betydning, dvs. innhold ved at aktøren gir den innhold.*» (Moe, 1995, s. 129). For å forstå hva andre mennesker mener og sier, forutsetter det at vi legger forståelsen inn i riktig sosial og kulturell kontekst.

Det andre kjennetegnet er at vi må vite at sosiologien står i fare for å ikke kunne si noe om den sosiale virkeligheten om vi ikke forstår andre mennesker gjennom deres erfaringer og handlinger. Mennesker bruker en *hverdagsviten*. Gjennom hverdagsviten gir vi innhold og retning til våre handlinger gjennom gitte meningsgrunnlag, som vi i liten grad artikulere, men som brukes for å mestre den sosiale virkeligheten. I hverdagen tenker mennesker ofte ut ifra typifiseringer, eller enkle skjema. Disse forenklingene brukes for å plassere hverdagens kunnskapsstrøm inn i meningsrammer som er praktisk for oss. «*En forstående og fortolkende sosiologi dreier seg derfor først og fremst om de samme teknikker som ethvert menneske tar i bruk for å oppfatte verden meningsfylt.*» (Moe, 1995, s. 130). En sosiolog må derfor gå frem som mennesket gjør i hverdagslivet og utvikle typifiseringer som brukes til å forstå hva som skjer. Typifiseringene må forklares og fremlegges på en logisk måte. Det vil alltid være ulikheter mellom sosiologens typifiseringer og aktørens verden, mens sosiologens oppgave er likevel å etterstrebe å komme nær aktørens verden. En nærhet som er nødvendig for å oppnå forståelse (Moe, 1995).

Det tredje kjennetegnet er bruken av rollebegrepet. Læring av hverdagsviten, må forstås som en sosialisering mot de sosiale rollene vi skal fylle i det moderne samfunnet (Moe, 1995). Dette tilsier at den fortolkende sosiologien fremfor å kun være en teori om sosialisering og identitetsdannelse, også er en teori om menneskelige relasjoner. Vårt moderne samfunn plasserer oss mennesker i mange ulike kontekster hvor vi skal spille ulike roller. Hver eneste rolle inneholder flere spenningsforhold, og det er spenningsforholdene i og mellom rollene en fortolkende sosiologi betrakter (Moe, 1995).

Østerberg peker på at for å forstå hva et enkelt menneskes liv, innebærer: « *i hvert fall i noen grad å forstå den samfunnsstrukturen dette livet foregår innen. Den enkeltes muligheter for handling beror alltid i større eller mindre grad på den sosiale strukturen.*» (Østerberg, 2003, s. 15). Det Østerberg sier her er at menneskelige handlinger alltid må ses i lys av strukturene rundt. I sosiologien strides det, forenklet fremstilt, mellom en «aktørteori» hvor alt som skjer i samfunnet kan tilbakeføres til menneskelige handlinger, eller en «strukturteori» hvor tolkningene av samfunnslivet og den sosiale virkeligheten baserer seg på sosiale strukturer (Østerberg, 2003). Pierre Bourdieu var på sin side ute etter å forene disse to teoriene på bakgrunn av sin tro på at både strukturene og aktørene spiller en gjensidig rolle i hverandres utfoldelse og utvikling. Han fremlegger mulighetene for kraften til å endre på samfunnsstrukturene gjennom å anerkjenne at strukturen former handlingsfeltet til mennesket og den enkelte persons vaner (*habitus*). Med andre ord så Bourdieu hvordan aktøren ikke eksisterer uten en struktur og strukturen ikke eksisterer uten aktørene. Bourdieus blikk lå på hvordan struktur og aktør eksisterer i samspill med hverandre. Noe som vil si at handlingsfeltet også har skapt strukturene i verden gjennom sin strukturering (Østerberg, 2003). «*Mønsteret i ens egen livsførsel beror mer eller mindre på mønsteret i andres livsførsel, som til sammen utgjør en sosial struktur.*» (Østerberg, 2003, s. 13).

Gjennomgangstema i fortolkende sosiologi er at samfunnslivet ikke følger lover, slik naturvitenskapen gjør. Det som skjer i samfunnslivet, kan ikke alene årsaksforklares ut fra lovmessigheter, som gjør oss i stand til å forutsi hva som vil skje i fremtiden. Mye av det som skjer, er som forventet, men det inntreffer i samfunnslivet stadig noe nytt og uforutsigbart. Den sosiale realitet er også en meningssammenheng spent sammen av handlinger som beror på grunner og hensikter.

4.2 En multimetodisk fremgangsmåte

Som forsker har jeg interesse av å føle meg nærme datasettet og informantene mine, noe som gjør at det faller meg naturlig å bruke kvalitativ metode når jeg skal forske på noe. Kvalitative metodeopplegg preges av fleksibilitet og opplegges kan endres i løpet i prosessen. Denne tilnærmingen står i kontrast til kvantitative forskningsopplegg som preges av sterk strukturering (Thagaard, 2018). Men nettopp denne sterke struktureringen viste seg å være av verdi når jeg skulle kartlegge foreldrene til utøverne i Nordlysbyen Ski. I denne studien har jeg derfor anvendt en multimetodisk tilnærming for å bedre prosessen rundt utvalget av intervjukandidater til de kvalitative intervjuene. For å kunne gjøre et bevisst utvalg av intervjukandidater var det ønskelig å få kontekstualisert utøverne i Nordlysbyen Ski som gruppe. Av den grunn besluttet jeg å starte prosessen rundt datainnsamlingen med en kartlegging av foreldregruppen gjennom bruk av et spørreskjema.

4.2.1 Den kvantitative kartleggingen

Kvantitative forskere baserer seg ofte på metoder som innebærer større avstand til det som undersøkes (Thagaard, 2018). Denne avstanden muliggjør et overblikk av feltet og de som er i det, noe som gjorde det naturlig for meg å bruke en kvantitativ kartlegging av foreldregruppen for å forenkle utvalgsprosessen av kandidater til de kvalitative intervjuene. Spørreskjemaet ble etter avtale med hovedtreneren delt ut til utøverne på en treningssamling, og senere samlet inn av treneren. Utøverne besvarte spørsmål som omhandlet deres bosituasjon, foreldrenes utdanningsnivå, foreldrenes idrettserfaring og foreldrenes yrkesaktivitet. 22 av utøverne på Nordlysbyen Ski besvarte spørreundersøkelsen, og dataene jeg fikk inn ble systematisert og kategorisert i et Excel-dokument. Resultatene ble videre overført til en tabell som du kan se som vedlegg (Vedlegg 5. Kartlegging av foreldre).

Dette var den første av totalt 2 ulike kartlegginger av aktuelle kandidater og deres foreldre. Den andre var et skjema som hovedtreneren fylte ut basert på egen kunnskap om utøverne i gruppen. Treneren besvarte på spørsmål om skiutøvernes fødselsår, fødselsmåned, utdanningslinje, konkurransenivå, konkurransegren, foreldrenes sivilstatus og antall søsken (se

oversikt på 4.3.3. Utvalgskriterier). Grunnen til at jeg foretok en kvantitativ kartlegging før jeg gikk i gang med kvalitativ datainnsamling var for å få inn informasjon som var behjelpelig i utvalget av intervjukandidater og oppsettet av intervjuguiden.

4.2.2 Kvalitativt forskningsdesign

«En kvalitativ tilnærming har som utgangspunkt at virkeligheten er for kompleks til å reduseres til tall, og at man derfor må samle inn informasjon i form av ord som åpner for mer nyanserikdom» (Jacobsen, 2016, s. 24). Et kvalitativt forskningsdesign kan gjennomføres på mange forskjellige måter, men at forskningsprosessen er transparent er avgjørende når man rapporterer inn et kvalitativt forskningsresultat. Gyldighet og pålitelighet reflekterer hvor gode valgene i forskningsprosessen har vært, mens transparens handler om hvor godt forskeren formidler valgene sine i forskningsrapporten. Transparens innebærer derfor å gi leseren et så godt innblikk i forskningen at de selv kan ta stilling til forskningens kvalitet (Tjora, 2017). I et kvalitativt forskningsdesign må derfor alle fasene i forskningsprosessen beskrives nøye og detaljert. Målsettingen om å oppnå forståelse for fenomenene som studeres gjør at forskerens fortolkning får en sentral plass i studiene (Thagaard, 2018). Det er forskerens fortolkning som er kjernen i kvalitativ metode, noe som også gjør det til den største metodiske utfordringen. Derfor er det essensielt at den kvalitative metoden beskrives nøye for leseren og at oppgaven har en god og tydelig systematisk tilnærming.

I denne studien er et kvalitativt design videre hensiktsmessig, med tanke på at jeg undersøker foreldreinvolvering i skisporten gjennom å intervjuere utøvere. Dette innebærer å se nærmere på hvordan verden oppfattes av individet, hvor hensikten er å få frem hvordan ungdommene *forstår og fortolker* en gitt situasjon (Jacobsen, 2016). Siden jeg har lite kjennskap til hva som kan møte meg på skifeltet er det en trygghet å vite at kvalitative metoder ofte kjennetegnes av fleksible forskningsopplegg. Denne fleksibilitet gjør at jeg kan revidere både problemstillingen og forskningsdesignet underveis i studien (Thagaard, 2018).

Kvalitativt følger man ikke et standardisert sett av metode i forskningen, noe som gjør at en kan leke seg mer med datasettet. Widerberg (2014) beskriver kvalitativ metode som ideell for å lære noe om fenomener gjennom analyser som åpner for kreative muligheter. Det er en tilnærming som søker å avdekke mønstre i menneskets praksis, menneskets forståelse og

hvordan praksis og forståelse må knyttes i sammenheng med situasjonene de fremkommer i (Hoffman, 2013). Dette gjør at jeg som har brukt kvalitative dybdeintervju som metode har hatt friere tøyler til å gå utenfor intervjuoppsettet for å følge opp annen informasjon som dukker opp underveis når jeg er i intervjusituasjonen.

4.3 Utvalg

Å rekruttere og velge ut aktuelle informanter til et kvalitativt studie er ingen tilfeldig prosess. Her har det vært et mål å få tak i kandidater som vil kunne gi fylldige opplysninger om fenomenet jeg undersøker (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2015). Valget mitt falt på utviklingsgruppen Nordlysbyen Ski i Alta. I boken *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* beskrives utvalget av forfatterne som en strategisk prosess hvor målet er å finne mennesker som kan gi mest mulig kunnskap om fenomenet. Sånn sett er det å finne kandidatutvalget en målrettet oppgave. Gjennom strategiske utvalg velger man deltakere med kvalifikasjoner eller egenskaper som er strategiske for studiens problemstilling og teoretiske perspektiver (Thagaard, 2018).

4.3.1 Caset – Nordlysbyen Ski

Nordlysbyen Ski er en konstruksjon av et treningsmiljø og konkurransefellesskap stiftet av 6 av kommunens idrettslag. Målet er å gi et tilbud på junior- og seniornivå til utøvere som satser på langrenn – og skiskyting. Nordlysbyen Ski er åpen for utøvere fra hele Finnmark. Kriteriene for å være en del av utviklingsgruppen er at ungdommene går på langrenn eller skiskyting, at de bor i Alta og at de er en del av en skiklubb. Gjennom Nordlysbyen Ski arrangeres det 2-3 treninger i uka i konkurransesesongen på fritiden, og 6-7 samlinger i perioden juni-november. Gjennom at utøverne går på toppidrett på Alta videregående skole er det tilrettelagt for 2 faste treninger i skoletiden i uka. Alta videregående skole har i tillegg et tilbud som går ut på at elevene deres kan fullføre studiespesialiserende utdanning over 4 år i stedet for 3 år. Dette er for å gi mer rom for idrettslig utvikling uten at det går på bekostning av skolegang.

I sesongen 2018 var det knyttet 5 trenere til Nordlysbyen Ski. 3 mannlige og 2 kvinnelige trenere. Hovedtreneren har også bakgrunn fra forbundets skilandslag. Det er Nordlysbyen Ski som står for utgiftene til denne delen av virksomheten mens moderklubbene må betale for deltakelsen på renn. For at det er ulike nivåer blant deltakerne. På det øverste nivået må utøverne føre treningsdagbok. Denne ligger på nettet og er en del av Olympiatoppens opplegg. Det at de fører treningsdagbok er en forutsetning for å kunne bli uttatt til å gå Norgescup. I sesongen 2018 oppfylte alle utøverne dette kravet. Det vil si at de rapporterte sine treningsdata.

TAKK FOR STØTTEN GJENNOM SESONGEN!
 TRENINGSMILJØ • FELLESKAP • KOMPETANSE

NORDLYSBYEN SKI er stiftet av byens største idrettslag, og er et treningsfelleskap for junior og senior i langrenn og skiskyting. NORDLYSBYEN SKI leverer utøvere på toppnivå!

Altas beste samarbeidsprosjekt!

Nordlysbyen Ski // Alta

VÅRE SAMARBEIDSPARTNERE:

- INTERSPORT Hammar AS
- NORWAY ROYAL SALMON
- AMFI ALTA
- Montér
- SmartDok
- AGS
- elektro
- JARO BETONGBYTJENESTER
- IL FREA
- ALTA LANGRENN
- 10 15
- TJ
- BUL ALTA
- SKI OG SKISKYTING
- DNB
- DIET
- ALTAPOSTEN

Figur 2 - Annonse. Altaposten mai 2019

Nordlysbyen Ski ble dannet i 2003, og har dermed eksistert i 16 år. Klubbene som i sesongen 2018/2019 inngikk i Nordlysbyen Ski er Tverrelvdalen IL, Alta IF, BUL og Talvik IL. Dette er Alta-baserte klubber som har valgt å ikke ha egen juniorsatsing. Dette begrunnes med at en slik satsing ville krevd mye ressurser for å ha kvalifiserte trenere, samtidig som det ville vært få deltakere på treningene. Dette gjør en slik konstruksjon hensiktsmessig for å kunne juniorutøvere i kommunen et tilrettelagt tilbud for utvikling. Denne konstruksjonen er den

eneste av sitt slag i Finnmark, men er en mye brukt modell i større skikretser. Hovedtreneren på Nordlysbyen ski forteller at utøverne i snitt har mellom 400 - 650 treningstimer i året. Fra utøverne inngår i treningsgruppen til de går ut holder antallet seg stabilt. Med andre ord er det tilsvarende null frafall fra gruppen gjennom ungdommenes år på videregående skole.

4.3.2 Prosessen i strategisk utvalg

Når man skal undersøke foreldreinvolvering i idretten så er det hensiktsmessig å velge ut en gruppe unge utøvere som aktivt bedriver idrett, slik vi finner i Nordlysbyen Ski. Mitt utvalg baserer seg på et *tilgjengelighetsutvalg* hvor jeg valgte meg ut en gruppe mennesker innenfor en setting hvor jeg kan finne potensielle deltakere. «*Utvalget er strategisk ved at deltakerne representerer egenskaper som er relevante for vår problemstilling, og fremgangsmåten for å velge ut deltakere er basert på at de er tilgjengelige for forskeren*» (Thagaard, 2018, s. 61). Min rekrutteringsstrategi er forenlig med *personlig rekruttering*, som er bruk av intense utvalg i integrerte miljøer (Johannessen et al., 2015), siden jeg er interessert i langrennsutøvere fra denne bestemte gruppen. På den måten sikrer jeg at alle utøverne oppfyller kriteriene som er satt for deltakelse i studien.

Proessen med å velge ut aktuelle utøvere startet med å etablere kontakt med hovedtreneren på Nordlysbyen Ski. Jeg startet å forberede datainnsamlingsprosessen med å kontakte hovedtreneren gjennom veileder Kolbjørn Rafoss. Vi hadde et møte, hvor jeg fikk gi informasjon om studien og jeg mottok informasjon om Nordlysbyen Ski fra treneren. Vi avtalte at jeg skulle komme og informere utøverne på Nordlysbyen Ski om min masteroppgave på en fellestrening de hadde slik at utøverne fikk satt et ansikt på hvem jeg var i en tidlig fase av studien. Treneren var også hjelpelig med å gjennomføre en kvantitativ kartlegging av foreldrebakgrunn og familiesituasjon. I november sendte jeg et kartleggingsskjema med treneren når Nordlysbyen Ski skulle ha en langhelg på samling. Gjennom skjemaet kartla jeg foreldrenes utdanningsnivå, bosituasjon, arbeidssituasjon, om de jobbet i offentlig eller privat sektor og hvilke roller foreldrene har hatt innen idretten. Denne kartleggingen brukte jeg for å få et strukturelt overblikk over foreldrene til treningsgruppen. Slik fikk jeg informasjon om forutsetninger som lå til grunn for foreldrenes idrettslige involvering. På bakgrunn av

informasjonen jeg fikk ut av denne spørreundersøkelsen bestemte jeg meg for et utvalg som jeg kontaktet i desember 2018.

Utøverne som samtykket til å delta på intervju fikk beskjed om at de skulle kontaktes for å avtale dato og tidspunkt i januar 2019. Av de 12 jeg kontaktet angående intervju svarte 10 ja til å delta, 1 svarte ikke og 1 var usikker på deltakelse og forespurte å svare meg senere. Underveis i intervjuprosessen bortfalt utøveren som ikke kunne gi meg et svar på om hen kunne delta. Under et intervju tipset en informant meg om en annen utøver som var interessert i å delta i studien. Jeg bestemte meg for å kontakte vedkommende, og fikk tatt inn vedkommende i utvalget. Dermed endte jeg opp med 11 informanter.

4.3.3 Utvalgskriterier

I dette forskningsprosjektet anså jeg det som gunstig å intervju 8 - 12 informanter. Siden analysen av intervjumateriell er både tidkrevende og ressurskrevende begrenses størrelsen på utvalget av tidsbruken som trengs for å gjennomføre analyser av datasettet (Thagaard, 2018).

Nr	Kjønn	Bosted		Alder	Fødsels - måned	Utdannings - linje	Nivå (nasjonal, regional, lokal)	Skigren (skiskyting/langrenn eller langrenn)	Foreldre (foreldre sammen, skilt, alene)	Antall søsken	Plassering i søsken-flokken (første, siste etc)
1	Gutt	Kaiskuru		18	5	Idrett	Nasjonal	Langrenn	Sammen	3	1
2	Gutt	Kaiskuru		18	1	Idrett	Regional	Langrenn	Sammen	1	1
3	Gutt	Tverrelvdal		18	8	Idrett	Nasjonal	Skiskytter	Skilt	2	2
4	Gutt	Kaiskuru		18	4	Lærling bygg	Regional	Langrenn	Sammen	1	1
5	Gutt	Gakori		18	6	Idrett	Regional	Skiskytter	Sammen	3	4
6	Jente	Kaiskuru		18	4	Studiespesialisering	Regional	Langrenn	Sammen	3	1
7	Jente	Aronnes		17	5	Studiespesialisering	Regional	Langrenn	Sammen	2	2
8	Gutt	Kaiskuru		17	2	Studiespesialisering	Regional	Langrenn	Sammen	1	1
9	Gutt	Midtbakken		17	9	Studiespesialisering	Regional	Langrenn	Sammen	0	1
10	Gutt	Øvre Alta		17	6	Studiespesialisering	Nasjonal	Langrenn	Skilt	1	1
11	Gutt	Hjemmeluft		17	7	Idrett	Lokal	Skiskytter	Sammen	1	2
12	Gutt	Talvik		17	7	Byggfag	Regional	Langrenn	Skilt	5	1
13	Gutt	Gakori		17	8	Idrett	Lokal	Skiskytter	Sammen	1	1
14	Gutt	Porsanger		17	8	Studiespes	Lokal	Langrenn	Sammen	1	2
15	Gutt	Kaiskuru		16	3	Studiespes	Lokal	Langrenn	Sammen	2	1
16	Gutt	Øvre Alta		16	4	Idrett	Lokal	Langrenn	Sammen	2	1
17	Jente	Kaiskuru		16	4	Idrett	Regional	Langrenn	Sammen	3	2
18	Jente	Kaiskuru		16	7	Studiespes	Regional	Langrenn	Sammen	3	2
19	Gutt	Gakori		16	11	Idrett	Lokal	Langrenn	Sammen	1	2
20	Gutt	Hjemmeluft		16	8	Idrett	Regional	Langrenn	Sammen	?	?
21	Jente	Talvik		16	10	Idrett	Regional	Langrenn	Skilt	5	2
22	Jente	Tverrelvdal		16	2	Idrett	Lokal	Langrenn	Sammen	1	1
23	Gutt	Tverrelvdal		16	9	Idrett	Lokal	Langrenn	Sammen	?	?
24	Jente	Talvik		16	10	Idrett	Lokal	Langrenn	Skilt	?	?

Tabell 1 - Oversikt over deltakerdata i Nordlysbyen Ski 2018/2019

Som man kan se av kartleggingen av gruppen som helhet, så er Nordlysbyen ski en gruppe med lokale ungdommer foruten en utøver som kommer fra en annen kommune. Av 24 utøvere er 7 jenter. Av den grunn er det ønskelig at 1/3 av de jeg intervjuer er jenter. Aldersmessig er utøverne i 3 ulike aldersgrupper: 6 av utøverne er 18 år, 8 av utøverne er 17 år og 10 av utøverne er 16 år. På bakgrunn av dette ønsker jeg å intervjuer en utøver fra hver aldersgruppe. Utøverne fordeler seg på forskjellige studieretninger. 14 av utøverne går idrettsfaglig linje. 2 av utøverne går yrkesfaglig utdanning. Resten går studiespesialisering. Av den grunn ønsker jeg å intervjuer 1 utøver fra hver av disse studieretningene. 4 av utøverne er med i et satsingsprosjekt med Olympiatoppen. Jeg ønsker å intervjuer 1 utøver som er med i dette satsingsprosjektet. I tillegg ønsker jeg å belyse ulikheter i familiesammensettinger gjennom å intervjuer 1 utøver med skilte foreldre, og 1 utøver som oppgir å ikke ha søsken.

På bakgrunn av opplysningene har jeg brukt følgende inklusjonskriterier for utvalget:

- *Utøver som går idrettsfaglig linje på Alta VGS*
- *Utøver som går studiespesialisering*
- *Utøver som går på yrkesfaglig utdanningslinje eller er lærling.*
- *Utøvere som er 16, 17 og 18 år.*
- *En prosentvis fordeling av jenter og gutter (henholdsvis 30/70)*
- *Utøver som inngår i Olympiatoppens satsning.*
- *Utøvere med skilte foreldre*
- *Utøvere uten søsken*

På bakgrunn av inklusjonskriteriene kom jeg frem til følgende utvalg:

- *2 utøvere som går idrettsfag*
- *1 utøver som går studiespesialisering*
- *1 utøver som går yrkesfag eller er lærling*
- *3 utøvere som er jenter*
- *1 utøver som er med på Olympiatoppens satsning*
- *1 utøver med skilte foreldre*
- *1 utøver som ikke har søsken*
- *3 utøvere i ulike aldersgrupper (16, 17 og 18 år).*

Jeg tok i beregning at enkelte utøvere kunne treffe flere inklusjonskriterier.

4.3.3.1 Tilgang til skifeltet

I starten av datainnsamlingsprosessen fikk jeg komme på en trening og informere om masterprosjektet mitt. Det var et bevisst valg jeg gjorde for å gi utøverne et ansikt på hvem jeg var slik at de senere skulle vite hvem som kontaktet dem og hvorfor. Thagaard skriver i sin bok at i miljøer som ikke er opptatt av å skjule sin virksomhet overfor omverdenen og reservere seg for forskning er det enklere for forskeren å få adgang til felten (Thagaard, 2018). Jeg opplevde skimiljøet som et miljø som var åpent. Gjennom møtet med treneren fikk jeg verdifull informasjon om Nordlysbyen Ski som konstruksjon, informasjon om utøverne som gruppe og utfyllende informasjon om utøvernes sesongopplegg.

4.4 Datainnsamlingen

I forkant av datainnsamlingen brukte jeg god tid på å lese meg opp på relevant litteratur, forberede tematikken i studien og skissere ut aktuelle intervju spørsmål. Det var tydelig fra start at jeg ville skrive om foreldreinvolvering i skiidretten, men arbeidet rundt å tematisere studien var omfattende. Når jeg leste forskningsarbeider om foreldreinvolvering fant jeg at nesten samtlige studier tok for seg involvering fra foreldrenes perspektiv. Noen få studier tok for seg foreldreinvolvering sett i perspektivet til både barna og foreldrene, gjerne i et forsøk på å forstå kombinasjonen av trenerrollen og forelderrollen. Av den grunn fant jeg det mest interessant å undersøke foreldreinvolvering sett gjennom utøvernes perspektiv for å kunne bidra til kunnskapsfeltet.

4.4.1 Intervjuguidens utformingsprosess

Når jeg konstruerte intervjuguiden reflekterte jeg over hvordan spørsmålene skulle formuleres og i hvordan rekkefølge spørsmålene skulle stilles. Jeg besluttet å lage en guide. Samtidig ville jeg ha et avslappet forhold til å følge strukturen i intervjusituasjonen. Hensikten var å la intervjuet utfolde seg som en vanlig samtale. Dette gjorde jeg for å invitere intervjupersonene til å reflektere over foreldreinvolvering i skisporten og for å oppmuntre til å gi utfyllende kommentarer underveis (Thagaard, 2018). Thagaard skriver i sin bok at forskeren gjennom en mindre strukturert tilnærming kan «følge opp intervjupersonens fortelling og utdype temaer

som vedkommende bringer opp, men som forskeren ikke hadde tenkt på i forkant.» (Thagaard, 2018, s. 97). Å gå for den delvis strukturerte tilnærmingen hvor temaene er fastlagt på forhånd vil gi fleksibilitet til å følge opp diskusjoner og uventede temaer underveis. I tillegg gir det et bedre grunnlag for tillit under intervjuet da forskeren kan tilpasse spørsmålene sine til å fungere som respons på hva intervjupersonen forteller, fremfor å haste videre i intervjuet for å følge en fast struktur (Thagaard, 2018).

I designfasen av intervjuguiden var det hensiktsmessig å dele intervjuguiden inn i åpnings spørsmål for å få en myk start, hovedspørsmål (som intervjukandidaten skulle reflektere over), og til slutt avslutningsspørsmål (Tjora, 2017). Hovedspørsmålene utgjør grunnlaget i intervjuguiden og her introduseres temaene jeg ønsker skal besvares i løpet av intervjuet. Oppfølgingsspørsmålene bidrar til å gi detaljert informasjon og mer nyanserte kommentarer til hovedspørsmålene. Tilbakemeldingene jeg ga underveis kunne være korte responser eller bare et enkelt nikk som gjorde at jeg viste interesse for det som ble sagt, eller at jeg antydte at jeg ønsket å høre mer (Thagaard, 2018).

4.5 Intervjuprosessen

«Formålet med et intervju er å få fyldig og omfattende informasjon om hvordan andre mennesker opplever sin livssituasjon, og hvilke synspunkter og perspektiver de har på temaer som blir tatt opp i intervjusituasjonen.» (Thagaard, 2018, s. 95). Jeg bruker intervjuer med bakgrunn i et ønske om å studere erfaringer, holdninger og meninger. Rett og slett verden sett fra kandidatens ståsted gjennom nyansene i deres opplevelser og erfaringer (Tjora, 2017). I intervjuprosessen var det min oppgave å få intervjukandidatene til å føle seg så trygge og ivaretatt som mulig gjennom å skape en samtale rundt spesifikke temaer. Jeg forberedte meg til intervjuene med å legge opp til en struktur som tillot at vi kunne snakke rundt temaet først slik at kandidatene ble fortrolig med situasjonen, før vi gikk inn på kjernen av hva studien omhandler – foreldres involvering i idrettslivet deres (Tjora, 2017). Mitt fokus under gjennomføringen av intervjuene var å tilrettelegge for en vennlig atmosfære og at de jeg intervjuet skulle ha tillit til meg som person. *«Det typiske kvalitative forskningsintervjuet, og intervjuer som har en enda mer fleksibel struktur, er preget av at interaksjonen mellom forsker og intervjuperson er viktig for resultatet.»* (Thagaard, 2018, s. 98). Det at halvparten av mine intervjukandidater var under 18 år gjorde at jeg vektla å ha en hyggelig kommunikasjon mellom

meg og intervju kandidaten fremfor et strengt strukturelt oppsett. For å sikre en fortrolig og tillitsfull atmosfære under intervjuet planla jeg; «(å ta regi) over intervjusituasjonen innebærer å utforme kontakten med intervju personen på en slik måte at denne føler seg trygg og har lyst til å dele sine erfaringer og synspunkter med forskeren.» (Thagaard, 2018, s. 109). Det overordnede målet med en slik regi er at intervju personen føler seg trygg og komfortabel til å fortelle åpent om tematikken studien omhandler.

En intervjusituasjon er en asymmetrisk situasjon, en situasjon som defineres av forskeren. En intervju person forplikter seg til å besvare spørsmål som normalt kan kreve mye fortrolighet uten å motta samme åpenhet tilbake fra forskeren. Det at forskeren bruker intervjudataen til eget forskningsformål forsterker det asymmetriske forholdet (Thagaard, 2018). Dette må man som forsker jobbe bevisst med for å utjevne forskjellene. En forsker som opptrer med respekt, tålmodighet og interesse for hva intervju personen sier skaper en trygg atmosfære. I denne studien hvor jeg intervjuer unge idrettsutøvere må jeg være bevisst hvordan intervjusituasjonen er en konstruert situasjon overfor utøverne og at de preges av dette. Jeg kan møte på unge utøvere som assosierer meg med noe jeg ikke er, som tror de skal svare på en «riktig» måte eller som kanskje preges av faktorer som kjønn eller utseende.

Ens egen opptreden som forsker er avgjørende for resultatet i kvalitative studier. Allerede fra planleggingen starter setter jeg preg på empirien selv før det samles inn. Forskerens tanker, forberedelser og ikke minst egen opptreden overfor intervju personene setter preg på hvilke assosiasjoner intervju personene lar seg prege av under intervjuet. Det var viktig å være bevisst på å være så tydelig som mulig, åpen om hva studien omhandler og hvem jeg er som forsker. Intervjudataen vil være et resultat av den sosiale interaksjonen mellom intervju personen og forskeren, hvilket gjør det viktig at forskeren tilrettelegger for at intervju personen føler at det er trygt å være åpen om sine beretninger (Thagaard, 2018). Konteksten er med på å skape data, noe forskeren må ta med i beregning i kontakt med intervju personene. Et solid tillitsgrunnlag gjør at intervju personene kan formulere seg fritt og naturlig om sine opplevde kulturelle og sosiale omgivelser.

4.5.1 Bruk av lydopptaker

I forkant av datainnsamlingen hadde jeg bestemt meg for å bruke lydopptaker. Dette gjorde jeg for å vite at jeg kunne konsentrere meg om intervjukandidatene mine underveis og på å ha en god kommunikasjonsflyt gjennom intervjuet. I tillegg kunne jeg be om konkretisering og utdyping når det behøvdtes som en naturlig del av samtalen uten å måtte bryte opp fra skriftlig notering (Tjora, 2017). Et annet aspekt er man har tilgang til hele intervjuets ordrette fremstilling i motsetning til når man kun bruker notater. På universitetet fikk jeg låne en liten og diskret båndopptaker som jeg plasserte mellom meg og intervjukandidaten under intervjuet. Det er viktig å informere kandidatene og spørre om det er greit at det gjøres opptak av intervjuet (Tjora, 2017). Alle intervjukandidatene mine ble informert om at intervjuene skulle tas opp. Dette fikk de vite både i den første telefonsamtalen og gjennom samtykkeskjemaet de skrev under før vi startet intervjuet. Informasjonen de mottok om lydopptakeren omhandler hvordan opptakene skal brukes, hvordan lydfilene oppbevares og når filene skal slettes (Se vedlegg 2. Informasjonsskriv). Ingen av kandidatene motsatte seg bruken av båndopptaker, og ga uttrykk for at de forstod hensikten bak å bruke det.

4.5.2 Intervjuenes gang

Intervjuprosessen startet lenge før jeg gjennomførte intervjuene. Jeg kontaktet aktuelle intervjukandidater før julen 2018. Dette gjorde jeg ved å ringe utøverne og informere om prosjektet. Om utøveren takket ja til å delta i prosjektet, noterte jeg ned vedkommende sin mailadresse og sendte informasjonsskrivet til dem pr mail. Datainnsamlingen startet i januar 2019 og ble avsluttet i midten av februar 2019. Da hadde jeg gjennomført 11 intervjuer. Jeg startet prosessen med å intervju de som var 18 år siden de kunne skrive under sitt eget samtykkeskjema. Jeg besluttet å sende brev med samtykkeskjemaet i posten til de mindreårige utøverne jeg skulle intervju. På den måten fikk foreldrene lese informasjonsskrivet og skrive under på samtykkeskjemaet, slik at disse papirene kunne medbringes på intervjuet.

Vel vitende om at samtlige intervjukandidater hadde kjennskap til UiT sine lokaler samt at deres videregående skole ligger i gangavstand fra universitetet foreslo jeg for kandidatene at vi kunne gjennomføre intervjuet på UiT. Dette takket samtlige kandidater ja til, til tross for at jeg gjorde det klart at jeg var disponibel til å møte opp hvor enn de måtte ønske. At

intervjukandidatene mine bor hjemme hos sine foreldre samt at de har kjennskap til universitetets lokaler tror jeg var avgjørende faktorer til at samtlige ønsket å møte meg på UiT. Tidspunktet fikk de bestemme selv, og jeg gjennomførte enten intervjuene etter deres morgentrening (som fant sted på universitetet) eller når de var ferdig med skoledagen.

4.6 Dataanalyse

Analyseprosessen er teoristyrte og sees gjennom teorien til Pierre Bourdieu. Bourdieus begrepsmessige analyseapparater har vært basen for studien fra start, og har vært av signifikant betydning for den kontinuerlige analysen som har foregått gjennom studiet. Min analytiske prosess har bestått av å formulere en intervjuguide, gjennomføre intervjuene og transkribere lydfilene. Før jeg foretok et utvalg av intervjukandidater gjennomførte jeg to kartlegginger av utøverne på Nordlysbyen ski og deres foreldregruppe. Først sendte jeg et skjema til treneren av Nordlysbyen Ski og spurte om han kunne fylle den ut. Her etterspurte jeg informasjon om utøvernes alder, fødselsmåned, utdanningslinje, utøverens konkurranse nivå, om foreldrene sivilstatus og antall søsken. Trenerens informasjon om utøverne ble utslagsgivende for mitt utvalg av intervjupersoner. I november fikk jeg muligheten til å foreta enda en kartlegging av gruppen når Nordlysbyen Ski dro på samling en langhelg. Jeg sendte et skjema med hovedtreneren som ble fylt ut av utøverne i løpet av samlingen. Spørsmål jeg stilte i denne kartleggingen baserte seg på hvordan utøverne bodde, foreldrenes utdanningsnivå, arbeidssituasjon og foreldrenes tidligere idrettserfaring. Også her fremkom det verdifull informasjon om foreldregruppen som var relevant for meg når jeg skulle foreta et informantutvalg. Jeg foretok et utvalg basert på disse kartleggingene. Etter alle intervjuene var transkribert gikk jeg over til å kode og kategorisere datamaterialet, før jeg analyserte intervjumaterialet i lys av Bourdieu og tidligere forskning.

4.6.1 Transkribering og koding av empirisk materiale

Jeg transkriberte intervjuene umiddelbart etter gjennomført samtale, slik at transkriberingsprosessen ble gjort mens intervjuene satt best i minnet. Av erfaring vet jeg at transkriberingsprosessen er tidkrevende arbeid. Transkribering er en ordrett gjengivelse av både mine spørsmål og intervjudeltakernes svar. Det er også et nødvendig arbeid, siden man

gjennom denne ordrette nedskrivningen får en mulighet å tolke språk, tonefall, avbrekk i samtalen, taushet og andre innslag på en måte som et skriftlig sammendrag ikke kan gi (Widerberg, 2014). Etter hvert enkelt intervju skrev jeg også et kort sammendrag bestående av prosessen før og etter intervjuet, egne observasjoner underveis og hvordan jeg følte intervjuet gikk. Sammendraget kan gi et helhetsbilde som man ikke nødvendigvis får av den ordrette utskriften, hvor min egen tolkning av hva som er viktig av det som ble sagt kommer frem. I tillegg er det en sikkerhet å ha et sammendrag om noe skulle skje med lydopptakeren (Widerberg, 2014). Når jeg transkriberte datamaterialet valgte jeg å skrive om dialektiske ord og uttrykk til bokmål. På den måten fjerner jeg særegne kjennetegn med språket til mine intervjukandidater, og datasettet blir enklere å lese og tyde. I tillegg har hver informant blitt tildelt et pseudonym fra Harry Potter-universet siden jeg selv er en stor fan av J.K. Rowling sine fiksjonsbøker.

I kvalitative forskningsopplegg er den store utfordringen å trekke ut noe fornuftig av store mengder ustrukturerte data (Johannessen et al., 2015). Min oppgave ble å redusere datamengden til en mengde jeg kunne håndtere. For å klare dette måtte jeg sette datamaterialet inn i et rammeverk som kunne formidle informasjonen på en forståelig måte. Det kan være hensiktsmessig å systematisere analysen for å solidifisere fundamentet for tolkning av materialet (Thagaard, 2018). Det neste steget etter transkriberingen var å forenkle og strukturere datamaterialet for å få en oversikt over hva man har samlet inn. Noe som i seg selv kan være et paradoks, man velger tross alt kvalitative tilnærminger for å favne et stort mangfold av ulike synspunkter, nyanser og perspektiver (Jacobsen, 2016). Jeg brukte åpen koding som strategi for å bryte ned materialet, sammenlikne, undersøke, definere begreper og kategorisere fenomenene (Johannessen et al., 2015).

For å forenkle arbeidet med datamaterialet tas datamaterialet gjennom en kategoribasert inndeling, noe jeg kan gjøre fordi jeg tar for meg en gruppe utøvere som har klare likhetstrekk (Johannessen et al., 2015, s. 166). Dette gjør det mulig å kategorisere datamaterialet fra utvalget fordi empirien av høy sannsynlighet kunne deles inn i like kategorier. Tanken bak en slik kategorisering er at jeg kunne bruke kategoriene på samme måte som man bruker en overskrift i en bok. Kategoriene beskriver hva de ulike delene av teksten omhandler og har nytteverdi for leseren som skal orientere seg i teksten (Johannessen et al., 2015, s. 167). For å kode og tematisere intervjumaterialene lagde jeg forenklete

profiler av alle 11 utøverne, hvor jeg plasserte informasjon og sitater inn i ulike kategorier i en tabell for å enklere kunne finne frem til kjernen av intervjukandidatens utsagn. Kategoriene jeg brukte var; navn (som ble byttet over til pseudonym), alder, kjønn, ambisjoner i idretten, foreldreinvolvering, mors involvering, fars involvering, toppidrettskultur i hjemmet, økonomisk kapital, kulturell kapital, sosial kapital, skole og annet. Kategoriseringen gjorde jeg gjennom å lese nøye gjennom hvert enkelt intervju og fargekode hvilke utsagn eller segmenter som skulle inn under de ulike kategoriene. Gjennom disse profilene fikk jeg komprimert datamaterialet ned til den konkrete informasjonen som var av relevans for studien.

4.6.2 Kvalitetsvurderinger

For å kvalitetssikre mitt eget arbeid har jeg gjort omfattende notater etter hvert eneste intervju for å evaluering på mitt eget arbeid. Intervjuene transkriberte jeg selv slik at jeg fikk jobbet tett med eget materiale. I tillegg besluttet jeg å foreta all koding og kategorisering manuelt inn i separate profiler av intervjukandidatene, slik at jeg ble godt kjent med intervjumaterialet.

4.7 Min rolle som forsker

En intervjusituasjon er en sosial interaksjon mellom forskeren og personen som skal intervjues. Kvaliteten på denne sosiale interaksjonen avhenger av forskerens forarbeid, personlig kontakt med intervjupersonen, og forskerens fremtoning under intervjuet. Det er mye å tenke på i forkant av å skulle føre et kvalitativt intervju. I den videre fremstillingen skal jeg gjennomgå det jeg synes var essensielt å huske på både før, under og etter gjennomføringen av intervjuene.

Forarbeidet mitt før intervjuet fant sted, handlet om å gi disse unge skiutøvere åpen og omfattende informasjon om hva studien omhandlet, hvordan intervjuprosessen kom til å utarte seg og deres rettigheter som intervjuperson. I tillegg møtte jeg opp personlig på en trening for å gi dem et ansikt på hvem jeg var som masterstudent. Dette var en bevisst handling for å bygge opp deres tillit til meg som forsker. I kontaktfasen ringte jeg dem opp personlig, og etterfulgte

telefonsamtalen med å sende utøverne en mail med informasjon om studien og samtykkeskjema.

En annen faktor jeg arbeidet med i foranledning intervjuet handlet om å bygge opp intervjuguidens dramaturgi for å konstruere en naturlig oppbygging på intervjuet (Thagaard, 2018). Målet var å skape en tillitsfull atmosfære i starten før man gikk inn på kjernen av foreldreinvolvering i deres idrettsliv. Dette innebar å starte intervjuet med lettbente spørsmål som omhandlet utøverens erfaring med idrett i oppveksten, deres forhold til ski og hva de liker med sporten. Avslutningen fungerte som en naturlig nedtoning av det emosjonelle nivået i intervjuet (Thagaard, 2018). Sist av alt spurte jeg om det var noe intervjupersonen følte vi burde vært innom før vi stanset intervjuet. Dette var for å gi dem muligheten til å tilføye noe de har tenkt på underveis, men ikke fått spørsmål om.

Hvordan intervjupersonene anser forskeren er av betydning for hvordan intervjuet utarter seg. Forskerens bakgrunn, egenskaper og ytre kjennetegn som alder, kjønn og sosial bakgrunn er av betydning overfor intervjupersonen, siden intervjusituasjonen er en kunstig anlagt situasjon (Thagaard, 2018). For å etablere en god relasjon med intervjukandidatene er det viktig å redusere den sosiale avstanden mellom forsker og intervjupersonen. Ens egen rolle som forsker er noe man må være seg bevisst i situasjonen man er i. Min egen bakgrunn er idrettslig, men jeg har ikke særlig god kjennskap til skimiljøet. Det vil si at min forforståelse for deres verden er ulik slik de selv opplever den, og med dette må jeg være bevisst. Mine ytre kjennetegn er at jeg er en 27 år gammel ung kvinne som tar en høyere utdanningen innen et tema disse intervjupersonene har kjennskap til. De fleste av mine intervjukandidater er gutter, foruten to jenter. Både alder, kjønn, mine forkunnskaper og andre faktorer gjør at man ikke kan vite for sikkert om det intervjupersonen forteller under intervjuet preges av deres relasjon til meg som forsker (Thagaard, 2018). Men jeg er bevisst at deres forklaring kan preges av relasjonen til meg.

4.7.1 Troverdighet

Et studies troverdighet uttrykkes gjennom opplevd tillit til forskningen. Thagaard peker på bruken av de sentrale begrepene validitet og reliabilitet for å avgjøre et studies troverdighet. En forsker må argumentere for verdien av resultatene på forskningen og kvaliteten på forskningen

gjennom en redegjørelse for utviklingen av data gjennom forskningsprosessen (Thagaard, 2018). Reliabilitet, eller repliserbarhet, må argumenteres for av forskeren som om forskeren skulle overbevise en kritisk leser om forskningens kvalitet, og redegjøre for hvordan dataen ble utviklet gjennom forskningsprosessen. Det betyr at forskeren gir en så detaljert beskrivelse av strategien bak forskningen og analysen som mulig. En utenforstående skal kunne vurdere prosjektet på bakgrunn av det teoretiske ståstedet som ligger bak de tolkningene som er gjort i studien og som dermed styrker et studies reliabilitet (Thagaard, 2018). Min reliabilitet styrkes eksempelvis av at jeg har gjort lydopptak og tatt transkripsjoner verbatim av intervjuene. I en kvalitativ prosess handler det om transparens, eller med andre ord om teoretisk gjennomsiktighet. Andre faktorer som bidrar til økt troverdighet er at forskeren kan reflektere over sin relasjon til intervjupersonene, hvordan relasjonen kan påvirke datamaterialet, hvilken informasjon som er gitt ut til intervjupersonene, hvilken kontekst datainnsamlingen har foregått i og hvilken betydning forskerens kjønn kan ha hatt for datainnsamlingen (Thagaard, 2018).

Validitet handler om gyldigheten av tolkningene forskeren kommer frem til. Representerer forskerens tolkninger virkeligheten som har blitt undersøkt? Er de gyldige? Også validitet styrkes gjennom transparens. Forskeren må fremsi grunnlaget for sine tolkninger gjennom redegjørelse av sitt analytiske grunnlag. En tolkning skal alltid være begrunnet, så spørsmål om validitet kommer alltid ned til grunnlaget for konklusjonene som fremkommer (Thagaard, 2018).

4.7.2 Bekreftbarhet

Bekreftbarhet handler om kvaliteten i tolkningene forskeren har gjort, har blitt tilstrekkelig argumentert for, og om andre studier eller undersøkelser enten støtter opp eller avviker fra dens konklusjoner (Thagaard, 2018). Siden jeg ikke har mye kjennskap til feltet jeg undersøker, er jeg avhengig av å bruke vitenskapelige undersøkelser som undersøker det samme eller tilsvarende felt for å se om empirien bekrefter eller avviker fra andre konklusjoner. Hva er forskjellene eller ulikhetene mellom resultatene i ulike studier? Hva er grunnlaget for fortolkingene som ledet til konklusjoner? Når jeg skal finne bekreftbarhet i dette prosjektet må jeg se på hva som ligger bak konklusjonene i prosjektene jeg velger å sammenlikne mitt studie med (Thagaard, 2018).

4.7.3 Overførbarhet

I et kvalitativt studie er det fortolkningen som gir grunnlag for overførbarhet. Det er en rekontekstualisering hvor man tar den teoretiske forståelsen som knyttes til et enkelt prosjekt og setter det inn i en annen sammenheng. På den måten tar man fokuset vekk fra enkeltstående situasjoner og over til sosiale fenomener (Thagaard, 2018). Innen rammeverket til et prosjekt dannes det en tolkning, og spørsmålet er om denne tolkningen kan være relevant også i andre sammenhenger. I denne studien vil jeg presentere min tolkning av foreldreinvolvering i skisporten, og basert på mine argumenter og bakteppet for mine fortolkninger, finner man ut om denne tolkningen er overførbar til andre prosjekter. Finner man likheter eller forskjeller innen kjønnsrolleforskjellene i foreldreinvolveringen i andre idretter? En tolkning som utvikles i en undersøkelse kan utprøves og videreutvikles i en annen undersøkelse. En slik prosess gir retningslinjer for hva som er viktig å se etter i videre studier. Min argumentasjon for min forståelse i denne studien kan dermed være av stor relevans i andre sammenhenger (Thagaard, 2018).

4.8 Ethiske refleksjoner

Grunnet studiens tematikk og kvalitative oppbygging er det etiske perspektivet viktig for å ivareta intervjupersonenes beste interesser. Jacobsen (2016) refererer til at forskeren til enhver tid må vurdere valgene man tar i en forskningsprosess ut fra etiske prinsipper. Som forsker plikter man å tenke gjennom hvordan forskningen vil bli oppfattet, hvordan forskningen vil brukes og ikke minst hvordan forskningen kan påvirke dem det forskes på (Jacobsen, 2016). I nyere forskningsetikk vil ofte praktiske og etiske avveininger undergå det som kalles en *konsekvenslogikk*. Her må man som forsker til enhver tid vurdere gevinstene man mulig oppnår opp mot problemer som kan oppstå hos respondentene som en konsekvens av deltakelse i forskningen (Jacobsen, 2016). Alle de metodiske valgene man tar i forbindelse med et forskningsprosjekt innebærer også etiske konsekvenser som forskeren må ta hensyn til (Thagaard, 2018). I denne studien utforsker jeg foreldreinvolvering i skisporten, og da er det flere ting som må vurderes nøye gjennom etiske refleksjoner. Det gjør jeg gjennom behandling av personopplysninger, som spesifikt tar for seg informert samtykke,

konfidensialitet og konsekvensene av å delta i et forskningsprosjekt (Thagaard, 2018).

4.8.1 Informert samtykke

Gjennom det grunnleggende kravet om informert samtykke skal den som undersøkes eller som på noen som helst måte deltar i studien vite om farene og gevinstene denne deltakelsen kan medføre for dem (Jacobsen, 2016). Dette innebærer å gi utfyllende informasjon om forskningsprosjektet før prosjektet starter, og underveis i prosessen. Prinsippet baserer seg på at mennesker har råderett over sitt eget liv, og at vedkommende selv skal ha kontroll over hvilke opplysninger som deles med andre (Thagaard, 2018). Som forsker skal man reflektere over å være nøye å gi tilstrekkelig informasjon, men også over hva konsekvensene kan være av å gi for mye informasjon, da dette kan påvirke atferden til deltakerne. Man skal også reflektere over hva det betyr å gi et informert samtykke. Et forskningsprosjekt kan endres mye ut fra dataene som kommer frem, og det deltakerne i utgangspunktet samtykte til trenger ikke være likt sluttresultatet av prosjektet, siden kvalitative forskningsresultater også er et resultat av forskernes tolkning av datamaterialet (Thagaard, 2018).

4.8.2 Konfidensialitet

Prinsippet om konfidensialitet innebærer at alle som blir gjenstand for forskning har krav på at informasjonen som blir gitt fra dem behandles konfidensielt (Thagaard, 2018). Informasjonen de gir fra seg skal anonymiseres og behandles på en slik måte at deres privatliv vernes om. Hvor sterke tiltak man igangsetter for å sikre privatlivet til en intervjudeltaker kommer an på hvor privat informasjonen man samler inn er. I og med at jeg intervjuer unge utøvere om fortolkning og refleksjoner rundt foreldres idrettsinvolvering er jeg inne i deres private sfære, og må gjøre desto større tiltak for å sikre konfidensialitet. Først og fremst omhandler dette om det er mulig å gjenkjenne eller identifisere enkeltpersoner i et datamateriale (Jacobsen, 2016). Jeg må også være bevisst på at jeg har med et relativt lite og lett gjenkjennelig utvalg å gjøre.

4.8.3 Konsekvensene av deltakelse i forskningsprosjekter

Som forsker må jeg vurdere hvilke konsekvenser det kan få for deltakerne å delta i forskningsprosjektet mitt, og hvordan deltakere kan beskyttes mot uheldige virkninger av å delta (Thagaard, 2018). Personopplysningene jeg får inn kan knyttes til personene som deltar i prosjektet. Dette medfører at prosjektet må meldes inn og godkjennes av Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD). I studien har jeg fulgt NSD sine etiske retningslinjer gjennom hele forskningsprosessen (Vedlegg 2. Informasjonsskriv), og studien har blitt godkjent av NSD (Vedlegg 6. NSD sin vurdering av prosjektskisse).

Når jeg skal undersøke foreldreinvolvering sett fra utøvernes perspektiv må jeg være bevisst at spørsmål som angår mennesker i nære relasjoner til utøverne kan være sensitive. Datamaterialet jeg har fått av intervjukandidatene må behandles med konfidensialitet for å best mulig bevare deres integritet. Thagaard (2018) legger i dette at man som forsker skal ivareta intervjupersonens beste interesser og vise respekt for hver enkelt sine grenser. Forskeren har et særlig ansvar for å ivareta intervjupersonens autonomi etter beste evne (Thagaard, 2018). Resultatene skal forsøkes gjengis så fullstendig som mulig og i riktig sammenheng. Intervjukandidaten har også krav på å få gjennomgå en gjengivelse av svarene de har gitt i et intervju om de ønsker det (Jacobsen, 2016). På den måten har de muligheten til å forsikre seg om at svarene de ga er korrekt gjengitt, og at det de mente å si kommer frem på en tilfredsstillende måte. Alle kandidatene ble informert om denne rettigheten når jeg kontaktet dem for å spørre om de ønsket å delta i prosjektet, og en gang til etter intervjuet var gjennomført. Ingen har bedt om å få gjennomgå intervjumaterialet sitt.

Det fins ingen fasitsvar på hva som er riktig etisk fremgangsmåte i et forskningsprosjekt, og forskeren må selv finne frem til et svar. Mye av det man leser om etikk i faglitteraturen er formelle retningslinjer, og man må som forsker selv ta ansvar overfor sine deltakere. Som Thagaard (2018) sier er et viktig spørsmål å stille seg selv i all forskning er *bør jeg bruke dette* og ikke *kan jeg bruke dette* når man evaluerer sitt datamateriale.

5 Foreldreinvolvering – gjennom strukturer og som aktører

For å oppnå svar på spørsmålene om hvilke ressurser foreldrene bidrar med og på hvilken måte utøverne opplever, erfarer og forstår foreldres involvering i forhold til deltakelse i skisporten, presenterer jeg ulike former for data. Jeg har undersøkt foreldregruppens sosio-økonomiske status og gjennom kvalitative dybdeintervju undersøkt foreldreinvolvering og hvordan utøverne opplever og erfarer foreldrenes involvering. Kartleggingsdataene er basert på en kvantitativ spørreundersøkelse. Disse data presenterer jeg ved å gjengi kjennetegn ved foreldregruppen. Videre følger en oversikt over informantene og datamaterialet. Gjennom kapitlet analyserer og tolker jeg empirien i dialog med Bourdieus teoretiske rammeverk og funn fra tidligere forskning.

5.1 Sosioøkonomiske kjennetegn ved foreldregruppen

For å få et inntrykk av foreldregruppens sosioøkonomiske kjennetegn, bruker jeg kapitalbetegnelse kulturrell, økonomisk og sosial kapital. Dette gjør jeg for å gi analysen en form for relativ kvantifisering, og vise hvilke ressurser jeg finner i relasjon til foreldrenes posisjon i skifeltet, og hvilke ressurser som er nødvendig for å oppnå en posisjon i feltet (Sestoft, 2006). Siden kapital kan arves eller overføres, blir foreldrenes sosioøkonomiske kjennetegn også avgjørende for utøvernes posisjon og muligheter i skifeltet. Wilken (2015) skriver at spesielt kulturell kapital som omsettes i familien er av høy verdi, fordi aktører er i bedre stand til å akkumulere kapital gjennom familierelasjoner enn gjennom skoleverket. Hos foreldrene til utøverne er eksempelvis utdanningsnivå og idrettslig erfaring aktuelle kulturelle kapitalformer. Disse kartleggingsdataene er basert på en spørreundersøkelse av deltakerne på Nordlysbyen Ski (se vedlegg 5).

5.1.1 Kulturell kapital - høyt utdannede foreldrepar

For å beskrive foreldrenes kulturelle kapital tok jeg utgangspunkt i foreldrenes utdanningsnivå. De fleste foreldreparene kjennetegnes ved at begge foreldrene har høyere utdanning på høgskole/universitetsnivå. Mødrene har noe høyere utdanningsnivå enn fedrene, hvor hele 21 av 22 har høgskole eller universitetsutdanning, mens 14 av de 22 fedrene har tilsvarende utdanningsnivå. Dette vil med andre ord si at 80 prosent av foreldregruppen har universitets/høgskoleutdanning. Til sammenlikning har rundt 25 prosent av Altas befolkning tilsvarende utdanning (StatistiskSentralbyrå, 2018). Foreldregruppen har altså et meget høyt utdanningsnivå sammenliknet med befolkningen. Dette er også høyere enn Sisjord & Sorensen (2018) sitt studie, som fant at rundt 50 prosent av foreldrene til skiutøvere på et skigymnas hadde høgskole/universitetsutdanning.

En annen målestokk på kulturell kapital er foreldrenes idrettslige kapital. Idrettslig erfaring i form av kunnskap om å trene, spise riktig, restituere seg og konkurrere er verdifull kunnskap for en forelder som involverer seg i sitt barns idrettsliv. Totalt 17 av utøvernes foreldre; 8 mødre og 9 fedre, hadde bakgrunn som aktive konkurranseutøvere. De har en høy idrettskapital. I tillegg hadde 22 foreldre; 9 mødre og 13 fedre, vært trenere. Dette viser også til en høy idrettskapital og gir viktige erfaringer om *hvordan* videreføre idrettslig kunnskap.

5.1.2 Økonomisk kapital - heltidsarbeidende foreldre

Den økonomiske kapitalen er vanskelig å beregne siden jeg anså det som problematisk for informantene å svare på hvor mye de trodde foreldrene hadde i samlet inntekt. Jeg tok heller utgangspunkt i foreldrenes yrker og familiens bosituasjon når jeg beregnet foreldrenes økonomiske kapital. Av mødrene var 19 i heltidsarbeid, 2 jobbet deltid og 1 var ikke i arbeid. Hele 22 av 22 fedre var i heltidsarbeid. Den samlede yrkesaktiviteten i foreldregruppen viser at 41 av 44 foreldre jobbet heltid, noe som henger godt sammen med foreldrenes høye utdanningsnivå. Når det kommer til bosituasjon oppgir 20 av utøverne at de bor i hus, 1 bor på en gård og 1 bor i leilighet. Dette vil si at majoriteten av familiene bor i enebolig.

5.1.3 Sosial kapital - tilgang til betydningsfulle nettverk

I tillegg til informasjon om foreldregruppens kulturelle og økonomiske kapital innhentet jeg informasjon om deres sosiale kapital. I kartleggingen stilte jeg utøverne spørsmål om foreldrenes nåværende roller og/eller tidligere erfaringer innen skisporten. Det fremgikk at over halvparten av foreldrene har vært involvert i organisert idrett. Noen som utøvere selv, andre som trenere. I tillegg viste kartleggingen at 18 av foreldrene: 8 mødre og 10 fedre, har hatt eller har en rolle som frivillig tillitsvalgte. Som frivillig tillitsvalgt kan foreldre påta seg ulike roller for å administrere idrettslag, dugnader og konkurranser. Erfaringer med å konkurrere, som trener og med deltakelse i administrativt arbeid gir tilgang til sosiale nettverk innen idrettsfeltet. Gjennom slike nettverksrelasjoner og foreldrenes deltakelse i frivillig idrett, formes fellesskap, normer og tillit som knytter folk sammen (Thorød, 2012). Dette betyr at foreldrene må anses å ha høy sosial kapital som trenere og frivillige.

5.2 Sentrale kjennetegn ved informantene:

Pseudonym	Alder	Utdanningslinje	Skierfaring	Konkurransenivå	Foreldre som trenere
Albus	16	Idrettsfag	Startet når han var 8 år	Lokalt	Nei
Frank	18	Idrettsfag	Startet når han var 5 eller 6 år	Nasjonalt	Far har vært skitrener
Fred	18	Idrettsfag	Så lenge han kan huske	Nasjonalt	Nei
Gulla	16	Idrettsfag	Startet når hun var 12 år	Regionalt	Nei
Gygrid	17	Studiespes	Startet når han var 7 år	Regionalt	Mor og far er skitrener
Harry	18	Idrettsfag	Så lenge han kan huske	Regionalt	Far er skitrener
Hermine	18	Studiespes	Så lenge hun kan huske	Regionalt	Mor og far er skitrener
Jakob	17	Idrettsfag	Startet når han var 8 år	Lokalt	Nei
Remus	17	Studiespes	Startet når han var 8 år	Nasjonalt	Stefar har vært skitrener
Ronny	17	Studiespes	Startet når han var 8 år	Regionalt	Far har vært fotballtrener
Sirius	17	Yrkesfag	Startet når han var 15 år	Regionalt	Nei

Figur 3 - Sentrale kjennetegn ved informantene

Som figuren viser kommer de 11 informantene fra 4 ulike skiklubber i Alta kommune. Utvalget består av 2 kvinnelige og 9 mannlige utøvere i alderen 16-18 år. I dag konkurrerer 2 av informantene på lokalt nivå, 6 på regionalt nivå og 3 på nasjonalt nivå. Alle informantene, unntatt 2, begynte med ski før fylte 10 år, noe som tilsier at mange av informantene har vært aktive skiutøvere i mer enn 10 år. 5 av informantene oppgir at ingen av deres foreldre har vært trenere, 4 sier deres far har vært trener, 2 har hatt begge sine foreldre som trenere. Alle informantene går på toppidrett valgfag på videregående ved siden av sin utdanningslinje, hvor 6 går idrettsfag og 4 går studiespesialisering. 1 informant går yrkesfaglig linje, og har på grunn av linjens timeplan ikke mulighet å kombinere toppidrett valgfag med sitt studieløp.

5.2.1 «Jeg har mål om å komme på landslaget»

Alle skiutøvere på juniornivå fra Altas skiklubber er velkommen til å gå inn i Nordlysbyen Ski, uavhengig av prestasjonsnivå. De fleste av informantene ytret at de satser på skisport, enten for å utvikle seg til å bli en bedre skiløper/skiskytter eller for å nå andre spesifikke prestasjonsmål - som deltakelse i NM eller VM. Flere av informantene var nøktern i skildringen av sine prestasjonsmål. En av dem forteller hvordan hennes målsettinger mest av alt handler om å utvikle seg som utøver, og hun sier: *«(Jeg har) ikke så store mål... bare gå skirenn og så har jeg lyst å gjøre det bra sånn lokalt og nordnorsk....»* (Gulla 16 år). En annen informant forteller derimot at hans prestasjonsmål er så hårete at det kanskje kan klassifiseres som en drøm: *«Jeg har lyst til å bli verdens beste på ski. Om det er et mål eller om det er en drøm... men jeg har lyst til å bli så god som jeg kan bli på ski.»* (Remus 17 år). En annen av informantene leker med tanken om å se hvor langt han kan komme:

«Jeg vil prøve å få ut mitt potensiale. Lyst å se hvor god jeg kan bli. For man vet ikke hvor god man kan bli. Det er egentlig bare det jeg har lyst til å finne ut av. Så har jeg jo lyst til å bli – ja – norgesmester og prøve å hevde meg ute i verden.» (Fred 18 år)

Der noen informanter var forsiktige med å sette store mål, kommer denne informanten med klar tale: *«Jeg har mål om å komme på landslaget.»* (Harry 18 år). Flere av informantene hadde store mål og siktet seg inn på både landslag og mot VM-titler. Likevel var det andre som fortalte hvordan deres prestasjonsmål forandret seg over tid og ble mer realistiske: *«Før var det jo å bli*

verdensmester. Men i det siste så har jeg fått litt mer realistiske mål. [...] Men akkurat nå er det vel bare å få norgescuppoeng og gjøre det bra i norgescupen som er målet.» (Hermine 18 år).

Materialet antyder at ambisjonsnivået i gruppen er varierende. Der noen vil bli verdensmestere er andre klare på at skisporten er på hell. En av dem forteller at hun er lei av det seriøse idrettslivet. Hun snakker om at hun har ofret mye tid i oppveksten for å komme dit hun er. Hun uttrykker dette slik:

«Ja, for jeg har jo alltid måttet vært hjemme klokka ti i helgene, og aldri være med venninner liksom lengre (på kvelden) for det er skirenn dagen etter. Ja det er mye man må gi avkall på for at man skal være seriøs når man går på ski.» (Hermine 18 år).

Dette tyder på at det er flere som er klare for å gi slipp på idrettens treningshverdag i bytte mot en friere hverdag, og de oppofringene de må gjøre for å være på toppidrettsnivået. På spørsmål om hva som forventes av det å være utøver i en utviklingsgruppe som Nordlysbyen Ski, beskrives deltakelsen på denne måten: *«Det er jo til tider veldig mye trening, og det er en ganske seriøs livsstil ellers også. Du kan ikke dra ut i helgene.»* (Gygrid 17 år). Dette bekrefter at livet som idrettsutøver er en krevende tilværelse.

5.2.2 Et dobbelt løp - skole og idrett

Det fremkommer at informantene er en relativt homogent sammensatt gruppe, hvor samtlige utøver skiidrett i kombinasjon med utdanning. Utøverne inngår i et tilpasset studieprogram som tilrettelegger for trening i skoletiden og på ettermiddagen. Dette blir uttrykt å være en gunstig ordning. Nordlysbyen Ski sitt samarbeid med skolen gjør at den samlede belastningen av skole og trening blir mindre fordi de får kombinert dette gjennom toppidrettsfaget i skoletiden.

Sisjord og Sorensen (2018) fant i sitt studie at elevene på NTG oppga at de hadde større fokus på idrettslige prestasjoner enn på skolearbeidet, noe som tilsier at skolehverdagen kan være krevende når elevene også satser på idrett. Dette er noe av bakgrunnen for at flere av informantene på studiespesialisering har besluttet å ta det normalt 3-årige utdanningsløpet på

studiespesialisering over 4 år for å oppnå mer tid til både skole og trening. En informant begrunner denne avgjørelsen slik:

«Det er mye på grunn av idretten. Jeg har lyst å få trent og jeg tror derfor det er bedre. Men jeg har jo også lyst til å lykkes på skolen. Jeg tror det er vanskelig å kombinere begge to. Da tror jeg det kan bli halvbra med begge.» (Gygrid 17 år).

De andre informantene som har tatt samme beslutning fremhever at en skoledag med færre teoretiske økter gjør det lettere for dem å hente seg inn etter lange treningssamlinger samtidig som det tilrettelegges for at de kan holde følge med skoleløpet. Slike løsninger med utbygging av toppidrettsutdanning på skoler og opprettelse av «satsingslag» som i Alta, viser at dette er et samarbeid som evner å tilrettelegge for unge utøvere sin idrettslige satsing (Sisjord & Sorensen, 2018).

5.3 Foreldreoppfølging – tilrettelegging, restitusjon og utstyr

Vi kan forstå Nordlysbyen ski som et satsingslag eller toppidrettsgruppe hvor det er store kostnader knyttet til idrettsdeltakelse og høye krav til foreldreinvolvering. I skifeltet samsvarer foreldregruppens former for involvering med hva Strandbu, Gulløy, et al., (2017) påpeker er 3 utviklingstrekk i samfunnet som gjør idretten mer ekskluderende. Disse 3 utviklingstrekkene er: stadig høyere krav til intensiv foreldreinvolvering, økende kostnader og profesjonalisering av idretten. *«Mens profesjonalisering i dagligspråket som regel viser til at et arbeid er godt utført («proft»), eller at det er betalt, er hovedpoenget i et sosiologisk profesjonaliseringsbegrep at fagkunnskap blir viktigere»* (Strandbu, Gulløy, et al., 2017). For foreldreinvolvering betyr det at at ressurser i form av penger, kunnskap og tid blir viktige faktorer. Videre skal vi se hvordan informantene beskriver foreldrenes tilgang på og bruk av kapitalformer når de involverer seg i idretten.

5.3.1 Skal du være blant de beste må du ha det beste utstyret

Som tidligere nevnt i kartleggingen av foreldregruppen er de aller fleste foreldrene i arbeid. Informantene påpeker at økonomi ikke fremstår for dem som begrensende for å holde på med skisport, selv om langrenn og skiskyting kan klassifiseres som økonomisk krevende idretter. Når informantene ikke problematiserer at økonomi er en utfordring, vil dette kunne ha sammenheng med at de fleste foreldrene er i full jobb og at de kommer fra husholdninger som er i stand til å dekke de utgiftene idretten krever. Likevel snakker de om hvor dyrt det er å satse: «Jeg husker vi regnet på det. Da var vi oppe i 100.000. Jeg tror det var med reise og seks par nye ski og staver...» (Fred 18 år). På spørsmålet om hvor mye de mener at foreldrene må betale årlig for at informantene kan holde på med satsingen forteller de om summer mellom 20.000 til over 100.000 i året. En informant uttrykte dette i frustrasjon: «Jeg synes jo det er veldig negativt at langrenn har blitt en sånn sport at man må ha veldig økonomisk sterke foreldre for å gå på ski.» (Hermine 18 år). Et interessant aspekt er at undersøkelser viser at foreldre som innehar høy kulturell kapital og høy økonomisk kapital både bruker mest penger på barnas idrettsdeltakelse og har de mest aktive barna (Vaage, 2006).

En informant forteller at utøverne følger en «utviklingstrapp» som forteller når de bør investere i nytt utstyr:

«Der er det et punkt med skipark og utstyr. Da ser man liksom etter hvert som man blir eldre så bør man utvide skiparken mer. Gradvis større. Også står det at man bør kanskje ha så og så mange par av de forskjellige stilartene... jeg har hørt det selv også. At jeg bør utvide skiparken. Få enda flere gode par.» (Jakob 17 år)

Selv om utgiftene familiene møter årlig er betydelige er det tydelig at dette ikke skaper utfordringer for informantenes idrettsdeltakelse. Når jeg ber informantene utdype hva økonomi har å si for at de kan holde på med ski svarer mange at dette ikke har vært begrensende. De tar for gitt at foreldrene betaler. Det fremstår som et doxa, som Bourdieu sier (Wilken, 2015). Utøverne tar for gitt at de kan satse og at foreldrene finansierer dette. Jeg som står på utsiden kan problematisere disse kostnadskravene.

Når det gjaldt sponing, fremstiller informantene sponsoravtaler og rabattavtaler mer som et gode fremfor en nødvendighet for å få på plass de økonomiske rammene. Det er tydelig

at de er vant til at foreldrene ordner opp. Til tross for at de er avhengig av foreldrenes økonomiske kapital for å delta, tar utøverne dette for gitt. Jeg spurte Fred om han noen gang følte på et prestasjonspress for å beholde sponsoravtaler eller rabattavtaler som var basert på prestasjon. Da svarte han:

«Det er jo større press da for jeg må prestere. Men det er ikke noe sånn jeg går og tenker på. Det er ikke så nøye. Altså jeg bryr meg ikke om pappa må betale halv pris eller full pris...» (Fred 18 år)

Samtidig er det informanter som ikke har like mye tilgang på utstyr og goder som andre. Sirius sier han bruker 3 par ski: et par klassisk ski og to par skøyteski. De fleste på hans alder oppgir å ha minst 2 par ski av hver stilart, samt spesialiserte ski for særegne forhold, som f.eks rubb ski. Han sier han også har mindre utstyr fordi familien bruker tid på å bygge opp skiparken hans fremfor å kjøpe alt på en gang. Jeg spør ham om han synes det er begrensende å ha mindre utstyr enn dem han konkurrerer mot:

«Jeg gjør ikke det. Jeg ser bare positivt på det. Man kan jo ikke gå rundt og tenke 'han har mye bedre utstyr enn det jeg har'. Det fungerer ikke. Skisporten er litt urettferdig med det at mange kan ha mye bedre ski enn det du har. Men sånn er det nå bare.» (Sirius 17 år)

Flere av informantene sier at de har forståelse for at mange foreldre ikke har tilstrekkelig økonomisk kapital til at barna deres kan satse på langrenn. En informant viser forståelse for foreldre som ikke melder barna sine på skisport: *«Nei jeg skjønner hvorfor noen kanskje ikke vil at ungene sine skal begynne på ski og skiskyting for det er veldig dyrt.» (Harry 18 år)*. Her setter informanten ord på hvordan han tenker skisporten oppfattes utenfra. Og de forstår hvorfor noen kanskje ikke vil at ungene deres skal starte med skiidrett på grunn av kostnadene. Utstyrskravene i skisporten ble sammenliknet med håndball og dette ble uttrykt slik:

«Det krever mye. Og jeg tenker i forhold til å ha en unge på håndballtrening. Da må du betale håndballsko, i forhold til hva det krever av deg hvis du skal ha noen på langrenn, så er det klart at det ikke rart egentlig at det ikke er alle som sender ungen sin på skitrening.» (Remus 17 år)

Jeg oppfatter at informantene mener det er mer å hente på å ha kvalitetsutstyr, fremfor å legge ekstra tid på å trene seg bedre enn konkurrentene - noe som legger press på viktigheten av kvalitetsutstyr. Remus fremhever her at utstyr er essensielt for en som ønsker å hevde seg i skisporet: «*Hvis du skal være blant de beste så må du også ha det beste utstyret, så enkelt er det. Du har ikke sjanse hvis ikke. Det er lettere å hente noen sekunder på godt utstyr enn på god form.*» (Remus 17 år).

Når flere av informantene trekker frem at økonomisk kapital ikke er en utfordring, må dette forstås på bakgrunn av betalingsevnen og betalingsviljen til foreldregruppen. Foreldrenes betalingsvilje er en refleksjon av deres aksept av idrettsfeltets spill. Foreldrene betaler for dyrt utstyr fordi dette utstyret er en del av premissene for deltakelse i skiidretten (Wilken, 2015). Flere av utøverne nevner at foreldrene bruker mye av familiens ressurser på idrett. En av dem uttrykker dette slik: «*De har alltid heller brukt penger på idretten, i stedet for å kjøpe en bil til en million.*» (Fred 18 år). Med andre ord prioriterer foreldrene å legge penger i idretten fremfor andre ting. Det betyr ikke at informantene ikke ser at skisporten er en økonomisk ressurskrevende idrett. Som i studien til Haycock & Smith (2012) kan vi konkludere med at foreldrenes økonomiske kapital har en klar påvirkning på barn og ungdoms muligheter i idretten.

5.3.2 Overføring av idrettslig erfaring

Flere av informantene beskriver foreldrene sine som kunnskapsrike på skifeltet. De forteller hvordan idretten knytter de sammen med foreldrene (Strandbu, Stefansen, et al., 2017). I samtale med informantene gjenkjenner jeg at de på lik linje med annen forskning mener foreldrene tilhører en generasjon hvor det forventes at foreldrene legger vekt på barnas behov (Stefansen et al., 2018). De ser at foreldrene ikke er opptatt av dyre biler eller mote, men at barna skal kunne prestere godt og utvikle seg i et treningsmiljø. En av dem snakket om dette slik: «*før jeg ble junior så var det sånn at pappa kunne kjøpe masse ski, og da tenkte jeg 'trenger jeg virkelig alt det her?' [...] Men han har visst det på en måte.*» (Gulla 16 år). Hun påpeker at når hun begynte å gå på ski forutså faren at de ville få et økende behov på utstysfronten og tenkte frem i tid når han kjøpte inn utstyr. Dette viser noen av de prioriteringene som utøverne nevnte, når de snakket om sine foreldre.

Forskere (Stefansen et al., 2018) beskriver dette fenomenet som en dypere form for involvering og en norm innen dagens barne- og ungdomsidrett. Fra dagens foreldre forventes det ikke bare en dyp involvering, men også at de selv prioriterer en aktiv livsstil som de viderefører til sine barn. Foreldre ser det som sin rolle å være til stede for sine barn. «*Fathers who engage in deep involvement use their knowledge of sports both as basis for intimacy and in strategic efforts to enhance the child's possibilities to get the most from his or her sport.*» (Stefansen et al., 2018, s. 171). I datamaterialet kom det frem at foreldre, spesielt fedre, tar ansvar for utvelgelse av skipar og all preparering av ski, noe som uten tvil er en tidkrevende oppgave. Slik bidrar de å øke barnets muligheter for å oppnå mest mulig gjennom sin idrettslige deltakelse.

5.3.3 Sponsorer og rabattavtaler

Betydningen av sosial kapital fremkommer blant annet gjennom vervene foreldrene påtar seg i idrettslagene og relasjonene foreldrene har både innenfor og utenfor skifeltet. Dette betyr deltakelse i en rekke nettverksrelasjoner som de kan hente profitter av, som i foreldreinvolveringen synliggjøres gjennom at foreldrene bruker sosial strategi for å oppnå goder gjennom nettverket sitt (Wilken, 2015). Eksempel på dette er når det skal forhandles sponsoravtale. Informantene trakk frem hvordan disse avtalene ble iscenesatt av foresatte, ofte deres far, gjennom kontakter i det private næringslivet. Dette kunne være arbeidsgiver som støtter utøveren gjennom bedriften far eller mor jobber i. Å gi sponsormidler til en utøver kan anses å være en gjensidige utbytterik relasjon, siden det setter bedriften i et godt lys når de støtter lokale talenter.

Disse sponsorene hadde ikke noen direkte tilknytning til Nordlysbyen Ski som organisasjon, men ble ervervet gjennom foreldrenes sosiale nettverk. Wilken (2015) påpeker at mulighetene for å oppnå profitt gjennom sine sosiale relasjoner øker basert på mengden man har av økonomisk og kulturell kapital. Dette tilsier at jo mer ressurssterk en forelder er, jo bedre er sannsynligheten for å profitere av sine sosiale forhold gjennom eksempelvis å dra i land en sponsoravtale. Flere informanter stilte seg kritisk til at utøvere, uavhengig av prestasjonsevne eller rangering, fikk sponsormidler gjennom foreldrenes sosiale nettverk. Foreldrene spiller her en signifikant rolle i barnas idrettsliv gjennom deres evne til å skaffe «lukrative»

sponsoravtaler. En informant påpeker hvordan foreldrenes sosiale kapital kom deres barn til gode:

«Altså, du trenger ikke være så god bare du har gode kontakter. Jeg kjenner noen her i miljøet som har fått mye penger. Sånn 30.000 til 50.000 personlig sponsing mens noen som er bedre enn de sliter fordi de ikke har de kontaktene. Så du må kjenne de riktige folkene...» (Harry 18 år)

Her vises det hvordan sponsormidler går til de utøvere hvor foreldre har de rette kontaktene, og hvordan sosiale nettverk kan spille inn på premissene for deltakelse i et felt. Det er også et eksempel på hvordan fedre i sitt arbeid for å sikre sin, eller i dette tilfellet sitt barns posisjon i et felt, som en konsekvens påvirker feltets maktforhold (Whittaker & Holland-Smith, 2016). Det kom også frem at foreldrene påvirket utøvernes muligheter til å oppnå rabattavtaler hos utstysprodusentene. En informant forteller hvordan farens lange fartstid i skisporten både som utøver og som trener gjør at de får rabatt på kjøp av ski. Dette viser hvordan nettverk kan være avgjørende. Han illustrerer dette slik:

«Jeg er nok en gang heldige med foreldrene – og pappa som har kontakter og har jobbet for landslaget. De har veldig gode avtaler der, så det er han som ordner ski til oss. Sånn at vi har veldig gode ski.» (Gygrid 17 år)

Andre informanter forteller at de har søkt om å få rabattavtaler hos utstysprodusentene hvor det gis rabatter basert på utøvernes rangering i lokale, regionale og nasjonale renn. Slike rabattavtaler krever stort sett at foreldrene kjenner til søkeprosessen til de ulike utstysleverandørene.

En informant forteller viktigheten av å være en del av skisportens sosiale nettverk for å få en reell forståelse av hva prisen for deltakelse er, og at skisporten for utenforstående fremstår som mer kostbar enn den egentlig er. Eksempelvis kan som nevnt sponsoravtaler eller rabattavtaler hjelpe, eller kjøp av brukt utstyr. Det foregår eksempelvis salg av brukt kvalitetsutstyr internt i miljøet hvor utøvere kan kjøpe billigere utstyr av hverandre etter hvert som de vokser ut av utstyr eller legger opp. Når jeg snakker med Gygrid, sier han dette:

«Det virker veldig dyrt når du ser de prisene, og det er ikke alle som vet at du kan kjøpe bra brukt og du får avtaler etter hvert som gjør at ting blir veldig mye billigere. Det vet ikke du når du kommer helt utenfra. Så jeg tror

det er avgjørende at du har noen i familien som har holdt på med ski og som vet at det er mulig.» (Gygrid 17 år)

5.3.4 Heller nye ski enn ny bil

Informantenes beretninger løfter frem hvilke kapitalformer som er avgjørende for å lykkes i skifeltet. I studien har jeg sett på hvordan dette fremheves i intervjuene. Informantene trekker frem foreldrenes idrettslige habitus som en viktig komponent for foreldreinvolvering. Deres kunnskap om og interesse for skisporten fremmes som en forutsetning for involvering, og at utøverne som en konsekvens av dette kan utøve idrett på et høyt nivå. Nesten like viktig som kulturell kapital er foreldrenes sosiale kapital i form av sosiale kontakter og nettverk som de brukte for å oppnå goder på feltet. Økonomisk kapital fremheves ikke av informantene som like viktig som foreldrenes idrettslige kunnskaper og nettverk. Men de er bevisst at de deltar i en økonomisk krevende idrett. Beretninger om foreldre som prioriterer idrettslig deltakelse og involvering fremfor materielle goder tegnet et tydelig bilde av en foreldregruppe med sterk idrettslig habitus som prioriterer idrett fremfor annet: de kjøper heller nye ski til sitt barn enn en ny bil til seg selv. Foreldreinvolveringen på skifeltet strekker seg langt forbi å bare være tilstede for å trekke bankkortet.

5.4 Det «nye» foreldreskapet

Studier viser at idretten karakteriseres som en spesiell arena for foreldreinvolvering: denne formen for involvering beskrives som det «nye» foreldreskapet (Stefansen et al., 2016). Det «nye» foreldreskapet drives frem av to ulike kulturelle prosesser. Den ene kulturelle prosessen er kravet om at foreldrene må aktivisere sine barn. Den andre kulturelle prosessen er idéen om det involverte fellesskapet, hvor foreldre får en legitim arena for å følge opp og involvere seg i sitt barns idrettsdeltakelse, spesielt i tiden barnet blir ungdom og normalt ønsker å løsrive seg fra sine foreldre. Dagens foreldre ønsker å være involvert, de engasjerer seg og de er orientert mot å ha et emosjonelt og sosialt fellesskap med sine barn.

Informantene forteller om svært engasjerte og involverte foreldre som kan minne om denne form for involvering. Dette gjør foreldrene gjennom å påta seg ulike roller og

arbeidsoppgaver. Noen påtar seg rollen som trener, andre inngår i støtteapparatet. Foresatte opptrer i smøreboden og påtar seg kontinuerlig ansvar for å ivareta og forberede utstyr til trening og konkurranser. Det pekes også på at foresatte har faste ansvarsområder og er involvert på dugnader. En av informantene sier dette om foreldrenes involvering:

«Langrenn er en idrett som krever ganske mye av foreldrene. Og egentlig jo eldre jeg blir, jo mer skjønner jeg hva de har betydd. At de har stått på og skaffet utstyr som er utrolig dyrt og jobbet dugnad [...] Egentlig er det helt sykt hvor mye tid de har ofret på det». (Remus 17 år)

Dette kan tolkes som at det i skisporten ikke er tilstrekkelig at foreldrene bare er til stede. Det hevdes at det stilles høye krav til teknisk oppfølging, og at foreldrene selv må erverve seg kunnskap om både skismørning, treningsteknikker, løypeprofiler, treningsfilosofi etc. for å være en optimal støttespiller. Fred påpeker for eksempel her hvor viktig det er at faren kjenner til smøreteknikkene for å kunne følge ham opp: *«Pappa har mye kunnskap i skismurning da. Det er jo det han må kunne.»* (Fred 18 år).

Dette tyder på at dagens foreldre anser idretten å være en viktig del av barnas oppvekst, og en velegnet arena for å følge opp og være til stede for barnet sitt (Stefansen et al., 2018). En slik foreldreinvolvering ser ut til å være normalt i skimiljøet. Foreldrene oppfatter det som mer naturlig å være involvert enn å ikke være involvert (Stefansen et al., 2018). Datagrunnlaget peker også på hvordan foreldrenes egne interesser og erfaringer spiller en rolle når utøvernes idrettslige deltakelse skal følges opp. Denne informanten forteller at foreldrene var de som introduserte ham for ski: *«... familien min har alltid tatt meg med på ski og skiturer når jeg var liten også startet jeg på trening når jeg kunne det og siden har jeg gått.»* (Frank 18 år). Dette sier meg at foreldrene aktivt har overført Frank en skispesifikk habitus fra tidlig alder. *«... foreldre, trenere, ledere og idrettslaget spiller en viktig rolle i skapelsesprosessen, dvs. de bidrar til at det å trene og konkurrere blir til en kroppsliggjort disposisjon.»* (Augestad & Bergsgard, 2007, s. 231). En utøver med en habitus skapt i skifeltet fra tidlig alder har utviklet et kroppsspråk som svarer til idrettens tenke- og handlemåte. På mange måter har foreldrene lært ham å mestre en tilværelse i idrettsfeltet (Bourdieu, 1995). På den måten blir også idrettsdeltakelsen noe utøveren og foreldrene har til felles. Kravene foreldrene møter i skifeltet gjør det tydelig at den idrettslige deltakelsen til utøveren utarter seg mer som et foreldreprosjekt fremfor noe utøveren deltar på alene. Frank omtaler sin egen idrettsdeltakelse som et

fellesprosjekt i familien: «*Det er noe vi alle går inn for. Det er ikke noe jeg bare gjør alene.*» (Frank 18 år). Gjennom dette sier Frank at skisporten er vanskelig å holde på med alene, og at informantene anerkjenner at foreldrene involverer seg så mye som de gjør.

5.4.1 «Deep involvement» - en strategi for samvær og tilknytning

Stefansen et al. (2018) omtaler hvordan idrettsfeltet preges og formes av at fedre, spesielt fedre fra middelklassen, som opptre som trenere og ledere i barnas idrett. Dette er en form for involvering som forfatterne tilskriver foreldrenes idrettslige habitus. Denne formen for foreldreinvolvering omtales som «deep involvement». I denne foreldregruppen fremstår praktisering av «deep involvement» som en vanlig del av hverdagen forteller flere av informantene. Gygrid forteller: «*Det snakkes mye langrenn rundt middagsbordet også. Det er jo liksom etter hvert løp så er det «hvordan gikk det» og «Hva gikk bra, hva gikk dårlig?»*» (Gygrid 17 år). Majoriteten av informantene sier at foreldrene følger dem opp utenom treningene gjennom samtaler om trening, preparering av utstyr og tilrettelegging hjemme. Denne omfattende oppfølgingen informantene får fra sine foreldre kan vitne om en strategi foreldrene bruker for å sikre barnet sitt gode forutsetninger for å leve et aktivt liv. Dette viser at dyp foreldreinvolvering kan forstås som uttrykk på en moderne form for foreldreskap (Stefansen et al., 2018).

Mange av foreldrene opptre som trenere. Ved å påta seg en trenerrolle hvor egne barn inngår, påtar man seg som foreldre en dualistisk rolle: de skal opptre både som trener og som foresatt. Flere av informantene trivdes godt med å ha sin egen mor eller far involvert i trenerrollen. Andre informanter beskrev dobbeltrollen som utfordrende. Hermine og Gygrid har begge hatt foreldrene sine som trenere. De ga uttrykk for at det i perioder hadde vært utfordrende å skulle følge beskjeder gitt av mor eller far. De hadde med andre ord problemer med å forholde seg til sin egen foresatt som trener. Dette stemmer overens med funn i studien til Eliasson (2018) hvor det fremkom at unge utøvere kunne ha vanskeligheter for å følge sine foreldres instruksjoner eller akseptere korreksjoner uten å bli irritert, sint eller trassig. Gygrid merket at han og moren kunne havne i opphetede diskusjoner og trekke inn private familierelaterte ting når moren skulle gi instruksjoner. Hermine hadde bedt sine foreldre om å

ikke stille opp som trenere på juniornivå, og utdyper hvorfor hun ikke ønsket at de skulle være trenerne hennes:

«Det har jeg sagt til dem, at jeg ikke vil ha de som trenere heller. Selv om de ikke er så involvert så er de med og reiser når vi er på Norgescup. Jeg liker ikke å ha foreldre som trenere for jeg merker selv at jeg blir litt mer bæsatt. Det er lettere å gå å bæse til dem når du har det litt ondt eller hvis ikke du liker økta eller opplegget.» (Hermine 18 år).

Gygrid har hatt moren sin som trener over flere år og påpeker videre hvordan han opplevde at morens dobbeltrolle ble krevende for deres relasjon: *«Mamma sa det var vel... En stund var det sånn «Åh, må vi gjøre det her?» og jeg var veldig uenig med henne. Og da er det sikkert fordi det var mamma at det ble sånn.»* (Gygrid 17 år). Gygrid og Hermines opplevelser med å ha egne foreldre som trenere, samsvarer med funn om at unge utøvere vil forhandle grensene rundt sin egen autonomi og at de har et ønske om å slippe å være under foreldrenes «blikk» (Strandbu, Stefansen, et al., 2017)

5.5 Foreldrenes fagkunnskap

Informantenes beretninger viser hvordan foreldrenes idrettskapital viderefører idrettstradisjoner, noe som samsvarer med hva forskere (Green et al., 2015) finner er en sentral forklaring på den store idrettsdeltakelsen i Norge. En rekke fortellinger kan forstås som at det foregår en profesjonalisering av skiidretten på hjemmebane. Foreldrene setter fokus på at livet som utøver også skjer mens man spiser og sover, noe som innebærer å lære ungdommene å bli en strukturert 24 timers utøver (Augustad & Bergsgard, 2007). Flere av informantene opplever at deres foreldre lar dem slippe unna husarbeid i travle treningsperioder for å oppnå tilstrekkelig restitusjon. En informant illustrerer dette gjennom å fortelle om spørsmål han får hjemme *«Ja, nå hadde du besøk også var du lenge oppe. Hva var greia der lksom?»* (Remus 17 år). Gjennom å stille kritiske spørsmål til kveldsbesøk minner foreldrene Remus på at restitusjon også bør prioriteres i treningshverdagen.

Flere av informantene trekker frem at deres deltakelse i idrett ville sett annerledes ut om ikke foreldrene involverte seg i hverdagslivet, fordi kravene er så store. Foreldrene smører ski,

transporterer til og fra trening, sekunderer utøveren og bidrar med strategisk snakk. En informant beskriver foreldrenes betydning for idrettsdeltakelse på denne måten: «*Jeg hadde nok ikke kunne drevet på med ski hvis det ikke hadde vært for dem. De gjør en så stor jobb for det som trengs å gjøres at uten dem så hadde det vært veldig tungt.*» (Frank 18 år). Slik jeg ser det overgår dette hva en trener kan utrette i trenerrollen, om vedkommende har ansvar for flere utøvere. Gygrid har foreldre som har lang skierfaring. Begge foreldrene fungerer som trenere. Når han bestemte seg for å gå videre med skisatsingen som juniorutøver, ble beslutningen fulgt av en alvorsprat i hjemmet:

«Jeg vet ikke, det var sikkert når jeg ble junior om de har spurt om jeg ville og... Jeg tror det var når jeg søkte på toppidrett da sa de at da mente de at da måtte jeg ta litt tak på andre ting også hvis jeg mente å satse. At jeg la meg om kveldene og spiste rett og....» (Gygrid 17 år)

Gygrid har to foresatte som begge har gått på ski, og ut av egen erfaring forteller de ham at overgangen til å bli juniorutøver vil kreve mer av ham fremover. Dette er et eksempel på hvordan foreldrene, innen Gygrid gikk inn i utviklingsgruppen og toppidrettstilværelsen, sørger for at han er best mulig forberedt på det som kommer. Dette kan forstås som at foreldrene stiller krav til Gygrid, men det er også en form for «deep involvement».

I intervjuene ble det tydelig at både utøverne og foreldrene var opptatt av å synliggjøre selvbestemmelsen til ungdommene. Av og til ble dette gjort av foreldrene. Av og til tok utøverne selv ansvar gjennom eksempelvis å be foreldrene om å ikke bli trener for dem, slik Hermine gjorde. Flere informanter understreket i intervjuet at de selv tok avgjørelsen om å holde på med ski. I Gygrid sitt tilfelle ble hans autonomi brakt på banen av foreldrene: «*Etter hvert som jeg fant ut at jeg ville satse på ski, så var det også sånn at jeg fikk beskjed om hvis jeg ikke ville så var det helt greit. Jeg gikk ikke på ski for dem. For mamma og pappa.*» (Gygrid 17 år).

5.5.1 En dag uten trening er en dag uten mening

Flere informanter illustrerer hvordan foreldrene viderefører sin idrettslige kultur og livsstil. Hermine og hennes søsken har fra tidlig alder fått høre om viktigheten av trening. Dette er en prioritering hun og hennes søsken har adoptert fra sine foreldre. Hermine utdyper dette slik:

«Hvis ikke de hadde gått på ski eller drevet så mye med idrett så hadde ikke vi heller gjort det. For det er jo en norm i huset vårt at 'en dag uten trening er jo en dag uten mening'. Så hver dag er jo alle av oss ute og trener selv om de ikke – foreldrene sier jo ikke det. Det er bare sånn det er.» (Hermine 18 år)

Hermine trener systematisk og for henne er det en naturlig del av dagsorden. Hennes foreldre har opptrådt som rollemodeller, og gjennom dette engasjert sine barn til å holde på med ski og idrett. Å innarbeide en daglig norm for trening kan forstås som overlevering av idrettslig habitus. Denne habitusen, denne form for tillærte kroppslig mestringen av kulturelle koder, er essensiell for å lykkes med å oppnå feltspesifikke kapital (Wilken, 2015). Som skiløper er det om å gjøre å oppnå mest mulig av skisportens feltspesifikke kapital, som i skifeltet handler om treningsmengde og føre treningsdagbøker, samt det å forbedre prestasjoner eller evnen til å sette seg nye mål:

«Og dels skjer skoleringen gjennom en indirekte læring; ved at utøverne tar opp i seg idrettens begreper og forståelsesmåter, lærer de å sette pris på virkningene av disse rutinene. De liker å bli slitne, de liker å trene, og de liker å stå på startstreken.» (Augestad & Bergsgard, 2007, s. 231).

5.6 Kjønn – ulik involvering!

Et påfallende mønster som kommer fram er at mødre og fedre påtar seg ulike roller når de involverer seg. En involvering som ikke problematiseres av informantene. Den kjønnete involveringen innebærer at far påtar seg det tekniske ansvaret rundt utstyr og preparering av ski. I de fleste tilfellene stod fedrene også for innkjøp av skiutstyr, og var den som deltok oftest på treningsarenaen. Mødrene ble beskrevet til å være mer sentrert rundt hus og hjem.

Når jeg spurte Hermine om hvordan foreldrene påtok seg ulike arbeidsoppgaver, svarte hun: *«Jeg føler de fleste fedre er veldig engasjert. Nesten alle har en pappa som kan smøre ski. Mens de fleste mødre ser vi ikke så ofte. Men jeg føler de fleste har en pappa som enten kan smøre ski eller har gått på ski sjøl.»* (Hermine 18 år). Når jeg spør om skitreningen er et pappadomene, svarer Hermine slik: *«Det blir det. Også er liksom damene inne og lager vafler når det er skirenn, ikke sant?»*. Informantenes fortellinger trekker frem smøreboden som et eksempel på et klart skille i foreldrenes involveringsmønster: rollen som skismører var forbeholdt fedrene. En informant utdyper dette: *«Jeg tror de fleste er menn der. Men det er vel fordi at ingen damer har lyst til å smøre ski. Det er ikke fordi de ikke får lov til å være der.»* (Gulla 16 år). Jeg spør henne hva hun tror det kommer av, hvor hun svarer: *«Jeg vet ikke. De interesserer seg ikke for det. Eller de kanskje føler at man blir sett på som rar fordi man står der og tror man kan.»* (Gulla 16 år).

Fedrenes roller og oppgaver blir tillagt stor betydning når informantene beskrev hvem de følte takknemlighet overfor av sine foreldre. Det kommer også frem at informantene er nærmere tilknyttet fedrene når det kom til utøvelse av idretten. Dette utdypes av Jakob som beskriver en kultur hvor menn står i smøreboden og kvinnene står i kaféen:

«Nei, det er vel litt mer at de fedrene som er der de har jo veldig god peiling på det de gjør med for eksempel smurning og sånn, mye bedre enn det flere av mødrene har for dem har ikke drevet med det. Så da blir det kanskje mest naturlig da, at det blir sånn.» (Jakob 17 år).

Videre tror Jakob at mødrene ikke har interesse av å jobbe med skiutstyr:

«Ja, når de ikke kan det så godt og sånn og ikke har så mye kunnskap om det så blir de ikke med på det liksom. Og da blir de fort bare spurt om å stå i kaféen og sånn, og de svarer ofte ja til det. Kulturen er litt sånn at mødrene står i kaféen og sånn mens fedrene er ute og tar skiene og diverse sånt.» (Jakob 17 år)

Her fins det tydelige kjønnsroller som informantene ikke setter spørsmålstegn ved. Dette kan tolkes som å være en videreføring av maskulin dominans slik det beskrives i andre studier Claringbould & Adriaanse (2015). Det kan fremstå som at mødrene i skifeltet ikke ønsker å ta disse posisjonene fordi de ikke føler seg kompetent nok til å inneha den. Dette kan forstås som

et tegn på feltets iboende symbolske vold, de skjulte maktstrukturene i form av maskulin dominans, som uten at man selv er klar over dem, bidrar til en praktisk anerkjennelse av begrensninger som pålegges en selv (Bourdieu, 1999).

5.6.1 Far smører ski – mor steker vafler

Felles for informantene er at de har fedre som er involvert i skisporten. Et flertall av informantene beskriver fars involvering som annerledes enn mors. Dette kan forstås i lys av at far ofte påtar seg arbeidsoppgavene som innebærer fysisk nærvær på skifeltet, og at dette er arbeidsoppgaver som blir veldig synlige i utøvernes trenings- og konkurranshverdag. Et eksempel som er nevnt tidligere er hvordan far påtar seg smøring av ski, som har stor betydning for prestasjoner i skikonkurranser. Foreldrenes roller og oppgaver blir tillagt ulik betydning når Albus beskriver sine foreldres sin involvering:

«Mamma når hun er på skiaktivitetene, så er hun bare tilskuer, mens pappa han smører ski. Han gjør litt av hvert. Så jeg vil si at pappa er min største støttespiller i hvert fall sånn på ski. Også på sykkel, for det er han som bruker å reise med meg når jeg drar sørpå og sykler.» (Albus 16 år)

Fedrenes roller og oppgaver blir tillagt ulik betydning når informantene beskrev hvem de følte takknemlighet overfor av sine foreldre. Det kommer også frem at informantene følte seg nærmere tilknyttet fedrene når det kom til utøvelse av idretten. Informantene trekker frem at deres idrettsliv også kommer fedre til gode. Sirius forteller om en far som alltid har vært entusiastisk til at sønnen deltar i skiidrett. Faren liker skimiljøet godt, og synes det er gøy å være med på reiser til renn og samlinger. Farens entusiasme oppleves som en støtteerklæring; Sirius føler at han ikke står alene i sin satsing. En annen informant, Gulla, fremhever hvordan farens støtte og interesse for sporten har gjort det mulig for henne å stupe inn i sporten med hele sitt hjerte: *«Jeg unner folk å ha en forelder som kan skikkelig mye om det og interesserer seg for det (for å gå på ski). Da blir det mye lettere, synes jeg.» (Gulla 16 år).*

I intervjuene går det fram at mødrene stelte med matlaging, vasket treningstøy, ga oppmuntring og var tilskuer på renn. Mødrene hadde ansvar for yngre søsken, mens far var med på treningene. Et slikt involveringsmønsteret samsvarer med det som beskrives i studien til

Claringbould & Adriaanse (2015) hvor fotballfedrene overtar det fysiske fotballfeltet og mødrene arbeider i kulissene (i hjemmet). Kartleggingen viser at det er nesten like mange mødre som fedre i foreldregruppen som fungerer eller *har* fungert som trenere for sine barn, likevel er involveringsmønsteret kjønnet.

De kvinnelige foreldrene engasjerte seg mindre enn de mannlige foreldrene, men det som også kommer frem i intervjuene er at det var forskjeller i involveringsgrad blant mødre. Noen mødre var tilskuer en sjelden gang, mens andre mødre hadde både trenerroller og administrative oppgaver. Mødrene kunne med andre ord være både lite involvert og mye involvert. En av informantene trakk frem at moren påtok seg så stort ansvar i klubbstyret at han var bekymret for hennes ve og vel:

«Jeg har alltid brukt å klage litt på henne (mamma) fordi hun er så mye med. Jeg føler at det aldri er noen andre som stiller opp. Det er bare hun som tar ansvar på arrangementene. Og hun har brukt mye tid, det er mye møter og sånt her i forkant... Jeg har brukt å klage på henne at hun tar på seg for mye. «Du er ikke hjemme», sier jeg til henne.» (Fred 18 år)

Freds mor er engasjert, og det til de grader at sønnen savner å ha henne hjemme. En annen informant forteller hvordan moren fikk ham engasjert i skisporten: *«Altså, mamma hun har tatt ansvar for at jeg har satset på ski. Hun er jo ganske aktiv i idrettslaget så hun har tatt meg med på trening.» (Fred 18 år)*. Disse beretningene illustrerer både involverte og engasjerte mødre. Det er noen mødre som har lik tilgang til leder – og trenerposisjoner som fedrene.

Når menn og kvinner har ulik tilgang til posisjoner i et felt, påvirker kjønn både deltakelse og innflytelse på feltet. Når mødrene finner det helt naturlig å følge opp barnet sitt gjennom å gjøre huslige oppgaver, og steke vafler på dugnad, er det en gjenspeiling av hva som faller seg naturlig gjennom feltets strukturer. Denne maktstrukturen, som fremstår i form av maskulin dominans, er ikke noe kvinnene bevisst underkaster seg (Prieur, 2006). Det er noe de innretter seg etter gjennom sine lærte kroppslige disposisjoner (Bourdieu, 1999). Selv om informantene ikke er i stand til å påpeke det, så snakker de om et av feltets doxa; nemlig at den dype, intense involveringen i idretten er forbeholdt fedrene. Bourdieu utdyper doxa slik:

«Det nødvendige symbolske arbeidet for å løsrive seg fra doxas tause selvfølgelighet, og for å uttrykke og rette en anklagende pekefinger mot den

vilkårlighet som den dekker over, forutsetter redskaper for å uttrykke seg og øve kritikk som, i likhet med andre former for kapital, er ulikt fordelt»
(Bourdieu, 1999, s. 196)

Grunnen til at informantene ikke gjenkjenner feltets maskuline dominans, er at kvinnene selv ikke gjenkjenner at de blir dominert, siden en slik kjønnsrollefordeling har vært «selvfølgelig» på feltet i mange år. Det fremgår av intervjuene at flere av mødrene har den samme interessen for trening og konkurranse som fedrene. Noe som må forstås ut fra at de disponerer en viss mengde feltspesifikk kapital. Dette kan tolkes som en del av det nye foreldreskapet, at foreldrepar fremstår som mer likestilt når det gjelder å involvere seg direkte i ungdommens aktivitet. Det hersker dermed ikke en felles overenskomst om at det bare er menn som skal ha disse posisjonene på skifeltet. Dette paradokset må forstås på bakgrunn av disse kvinnelige foreldrenes kapitalmengde, men at de også disponerer en høy spesifikk skikapital gjennom sine erfaringer som konkurranseutøver, trener i barne- og ungdomsidrett og som tillitsvalgte.

6 Avslutning

Tema for studien er foreldreinvolvering. Dette er undersøkt ved å utforske foreldreinvolvering i lys av foreldres kapitalsammensetning, former for foreldreinvolvering og utøvernes opplevelse av foreldrenes involvering. To sosiale mønstre som fremkommer er den høye graden av foreldreinvolvering og den kjønnsdelte involveringen. I motsetning til studier av lagidretter som viser at fedrene er oftere involvert, viser denne studien et mønster hvor foreldrepar er involvert. En involvering som fremstår som kjønnsdelt: fedre har oftere roller knyttet direkte inn mot skiaktiviteten som smører, reiseleder og sekundant, mens mødrene i større grad påtar seg andre roller som å stelle hjemme, være tilskuer og jobbe dugnad. Disse formene for involvering kan forstås på bakgrunn av den spesifikke kapitalen foreldrene har fra skifeltet som utøvere, trenere, ledere og tillitsvalgte.

Det første spørsmålet som undersøkte komposisjonen av kapitaltyper hos foreldrene finner er at foreldregruppen er utpreget kapitalsterk. Foreldrepårene er høyt utdannet, jobber heltid og deltar i flere nettverk. Foreldrenes erfaring og kompetanse innen skifeltet gjør at foreldregruppen innehar en stor mengde idrettslig kapital, hvilket har høy relevans i dette toppidrettsmiljøet. Nesten halvparten av foreldregruppen har vært idrettsutøvere selv og annenhver forelder har erfaring som trener på barne- og ungdomsnivå. Dette gir dem en unik kompetanse og muliggjør en involvering som utøverne føler er nyttig for deres utvikling. Disse foreldrepårene støtter opp om profesjonaliseringen av idretten, gjennom sin bruk av fagkunnskaper på skifeltet. Profesjonalisering av idretten er et av tre utviklingstrekk i samfunnet som gjør ungdomsidretten mer ekskluderende. De andre to utviklingstrekkene, som gjør idretten ekskluderende, er det høye kravet til foreldreinvolvering og de økende kostnader tilknyttet utøvernes deltakelse. Gjennom de høye kravene til økonomi, idrettsspesifikk kunnskap og foreldreinvolvering fremkommer det i denne studien at disse utviklingstrekkene er fremtredende hos foreldrepårene.

Utøverne verdsetter hvordan foreldre involverer seg direkte på skifeltet. En involvering som kan forstås på bakgrunn av foreldrenes sosiale nettverk, altså deres sosiale kapital. Foreldre brukte sine nettverk for å opparbeide sponsoravtaler og utstyrsavtaler for sine utøvere. Når vi snakket om økonomisk kapital og de økonomiske kravene i skisporten dysset utøverne ned økonomiens betydning for deltakelse. Økonomisk kapital er likevel ikke irrelevant for

deltakelse i utviklingsmiljøet, siden utøverne uttrykker at årlige kostnader kan beløpe seg opptil 100.000 kroner. Foreldrenes prioritering av ungdommenes idrettsdeltakelse fremfor materielle goder viser hvordan foreldrene sørger for at økonomi ikke er en barriere for idrettsdeltakelsen.

Det andre spørsmålet i studien som undersøkte på hvilke måter foreldrene er direkte involvert i utøvernes trenings- og konkurransehverdag. Foreldrene anser sin egen involvering i barnas idrettsliv som en naturlig del av barneoppdragelsen. Dette kan forstås som å være i tråd med hva som anses å være det «nye» foreldreskapet i det moderne samfunn, hvor foreldreinvolvering i idretten anses som normativt. Videre finner jeg at foreldrene utøver såkalt «deep involvement». Dette er en form for involvering som er omfattende og krever mye fagkunnskap. Gjennom å bruke sin idrettslige kapital overfører foreldrene en idrettskultur ved å fungere som trenere, skismørere, dugnadsledere, administratorer, sjåførere, kostholdsrådgivere og mentale støttespillere. «Deep involvement» foregår også utenfor skifeltet utenom trening, noe foreldrene i lys av sine ressurser er kapabel til å gjøre.

Det tredje spørsmålet i studien undersøkte hvordan utøverne opplevde foreldrenes involvering. Foreldrenes involvering oppleves som nødvendig for å kunne bedrive skisport, noe utøverne støtter opp med beretninger om at det ville vært «umulig» eller «veldig tungt» å holde på med ski uten støtte fra foreldrene. Utøvere som hadde foreldre som trenere trakk frem at felles interesser og nærhet var positive aspekter med foreldrenes dobbeltrolle. Andre utøvere oppga at de ikke hadde vært komfortabel med foreldrenes dobbeltrolle som forelder og trener, og at den doble rollen kunne være en kilde til konflikt. Foreldreinvolveringen i skifeltet er omfattende og krevende, og utøverne påpeker at de er avhengig av foreldrenes støtte for å kunne delta. Sporten er både dyr, teknisk og tidkrevende, og det sosiale mønsteret tilsier at vi finner at deltakelse krever involvering fra to foreldre som er høyt utdannet, har idrettslig erfaring og er heltidsarbeidende.

Vi vet at kjønn påvirker kvinners deltakelse og innflytelse i idretten, både som utøvere og ledere. I skifeltet finner jeg at både mødre og fedre er involvert, men at fedrene er dypere involvert enn mødre. Utøverne forteller at fedrene er mer tilstede på skifeltet, og de uttrykker mest takknemlighet overfor fedrenes involvering og innsats inn mot konkurranse og trening. Smøreboden fremstår som et mannsdominert område. Det er fedrene som smører ski før trening og renn. Mødrenes involvering er mer sentrert rundt oppgaver i hjemmet. Sett opp

mot kartleggingen av foreldregruppen fremstår det som at mødrene, til tross for at de har mye idrettslig kapital, involverer seg oftere i «kulissene».

Det er særlig to ulikhetsdimensjoner, sosial klasse og kjønn, som viser hvordan inkludering og ekskludering skjer i det sosiale rommet, og hvordan ulikheter knyttet til kjønn foregår innenfor det spesifikke skifeltet. Foreldrene utgjør en homogen sosial gruppe med mye av den feltspesifikke kapitalen, men involverer kvinner og menn i ulike roller i idretten. Et av skifeltets doxa er at fedrene er de som forvalter den feltspesifikke kapitalen. Det er tydelig at det er en uttalt regel at menn har oppgaver frontstage som å smøre og preparere ski, legge strategi og sekundere. Dette er en forestilling som sitter i den erfarte kroppen, og som gjør denne kjønnsdelte innordningen selvfølgelig for de som deltar. Det fremstår som en doxal sannhet som gjør at foreldrepårene godtar denne sosiale strukturen.

På bakgrunn av studien peker det seg ut to aktuelle fremtidige forskningsspørsmål. Når det kommer til krav til foreldrenes kapital hadde det vært interessant å sammenlikne foreldreinvolvering i lagidretter som ikke er like økonomisk krevende som langrenn/skiskyting. Det andre fremtredende temaet jeg tenker er aktuelt å oppnå mer kunnskap om kjønnsroller og foreldreinvolvering. Det hadde vært interessant å se hvordan foreldre påtar seg kjønnede roller når de involverer seg i andre idretter, og eventuelt på hvilken måte det gjøres innen idrettsfeltet.

7 Litteraturliste

- Aartun, J. S. F. & Graham, W. (2010, Fredag 16. juli). Pappas gullgutt... Livsstil, *Dagens Næringsliv*, 160, s. 14-17.
- Augestad, P. & Bergsgard, N. A. (2007). *Toppidrettens formel*. Oslo: Novus Forlag.
- Beames, S. & Telford, J. (2013). Pierre Bourdieu - Habitus, field and capital in rock climbing. I E. C. J. Pike & S. Beames (Red.), *Outdoor adventure and social theory* (s. 77-87). London: Routledge.
- Bergsgard, N. A. (2005). *Idrettspolitikkenes maktspill - Endring og stabilitet i den idrettspolitiske styringsmodellen* (Doktoravhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Bhalla, J. A. & Weiss, M. R. (2010). A Cross-Cultural Perspective of Parental Influence on Female Adolescents' Achievement Beliefs and Behaviours in Sport and School Domains. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 81(4), 494-505.
- Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. I J. G. Richardson (Red.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (s. 241-258). New York: Greenwood Press.
- Bourdieu, P. (1990). *The Logic of Practice*. Stanford, California: Stanford University Press.
- Bourdieu, P. (1995). *Distinksjonen - En sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Oslo: Pax Forlag.
- Bourdieu, P. (1996). *Distinction - A Social Critique of the Judgement of Taste* (bd. 8). Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Bourdieu, P. (1999). *Meditasjoner*. Oslo: Pax Forlag.
- Claringbould, I. & Adriaanse, J. (2015). Silver Cups Versus Ice Creams : Parental Involvement With the Construction of Gender in the Field of Their Son's Soccer. *Sociology of Sport Journal*, 32, 201-219.
- Danielsen, A. & Nordli Hansen, M. (1999). Makt i Pierre Bourdieus sosiologi. I *Om makt. Teori og kritikk* (s. 43-78). Oslo: Gyldendal.
- Eliasson, I. (2018). "Child-rearing in public places: the challenging dual-role relationships of parent-coaches and child-athletes of coaches in Swedish team sports." *Sport, Education and Society*, 13. 10.1080/13573322.2018.1528219
- Esmark, K. (2006). Bourdieus Uddannelsessosiologi. I A. Prieur & C. Sestoft (Red.), *Pierre Bourdieu - en introduktion* (bd. 1, s. 71-114). København: Hans Reitzels Forlag.
- Godø, Ø. (2018, 20.02.2018). Klæbos morfar vekker oppsikt i USA: - Hva er det dere gjør i Norge?, *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/sport/klaebos-morfar-vekker-opsikt-i-usa---hva-er-det-dere-gjor-i-norge/69529189>
- Green, K., Thurston, M., Vaage, O. & Roberts, K. (2015). "(We`re on the right track, baby), we were born this way!" Exploring sports participation in Norway. *Sport, Education and Society*, 20(3), 285-303. 10.1080/13573322.2013.769947

- Haugli, K. B. M. (2018). Klæbo har blitt en "familiebedrift": Slik jobber de i kulissene. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/100Sport/vintersport/langrenn/Klæbo-har-blitt-en-familiebedrift-Slik-jobber-de-i-kulissene-256160b.html>
- Haycock, D. & Smith, A. (2012). A family affair? Exploring the influence of childhood sport socialisation on young adults' leisure-sport careers in north-west England. *Leisure Studies*, 33:3, 285-304. 10.1080/02614367.2012.715181
- Hoffman, T. (2013). Hva kan vi bruke kvalitativ forskning til? Hentet 02.06 fra <https://forskning.no/sosiologi/2013/09/hva-kan-vi-bruke-kvalitativ-forskning-til>
- Jacobsen, D. I. (2016). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (bd. 3). Oslo Cappelen Damm Akademisk.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2015). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (bd. 4). Oslo: Abstrakt Forlag.
- Knight, C. J., Dorch, T. E., Osai, K. V., Haderlie, K. L. & Sellars, P. A. (2016). Influences on Parental Involvement in Youth Sport. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 5(2), 161-178.
- Moe, S. (1995). *Fortolkende sosiologi: subjektet i den moderne verden* (Sosiologi i hundre år - en veileder i sosiologisk teori, bd. 2). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Peterson, T. & Wollmer, P. (2018). Talangidentifikasjon i en idrettsskola. *Scandinavian Sporty Study Forum*.
- Prieur, A. (2006). En teori om praksis. I A. Prieur & C. Sestoft (Red.), *Pierre Bourdieu en introduktion* (bd. 1, s. 23-70). Denmark: Hans Reitzels Forlag.
- Ramsund, L. (2008). Fører tradisjonene videre. Hentet 30.12.18 fra <https://www.oa.no/sport/forer-tradisjonene-videre/s/1-81-3292978>
- Rosenlund, L. & Prieur, A. (2006). Det sociale rum, livsstilenes rum - og La Distinction. I A. Prieur & C. Sestoft (Red.), *Pierre Bourdieu - en introduction* (bd. 1, s. 115-156). København: Hans Reitzels Forlag.
- Sánchez-Miguel, P. A., Leo, F. M., Sánchez-Oliva, D., Amado, D. & García-Calvo, T. (2013). The Importance of Parents' Behavior in their Children's Enjoyment and Amotivation in Sports. *Journal of Human Kinetics* 36, 169-177. 10.2478/hukin-2013-0017
- Seippel, Ø., Sisjord, M. K. & Strandbu, Å. (2016). *Ungdom og idrett*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Seippel, Ø., Strandbu, Å. & Sletten, M. A. (2011). *Ungdom og trening - Endring over tid og sosiale skillelinjer*. http://www.nova.no/asset/4536/1/4536_1.pdf: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Sestoft, C. (2006). Felt: Begreber og analyser. I A. Prieur & C. Sestoft (Red.), *Pierre Bourdieu - en introduktion* (bd. 1, s. 157-181). København: Hans Reitzels Forlag.
- Sisjord, M. K. & Sorensen, M. (2018). «I would not be satisfied if I had not given it a try»: the expectations and experiences of students in a high school skiing program. *European Journal for Sport and Society*. 10.1080/16138171.2018.1457283

- Skjerdingsstad, A. (2014, 10.09.2014). Northug var usikker på om han ville møte mamma og pappa, *NRK*. Hentet fra <https://www.nrk.no/sport/northug-snakker-ut-i-ny-bok-1.11924304>
- StatistiskSentralbyrå. (2018). Kommunefakta Alta - 2012 (Finnmark Finnmark). Hentet 29.11 fra <https://www.ssb.no/kommunefakta/alta>
- Stefansen, K., Smette, I. & Strandbu, Å. (2016). "De må drive med noe": Idrettens meninge i ungdomstida, fra foreldres perspektiv. I Ø. Seippel, M. K. Sisjord & Å. Strandbu (Red.), *Ungdom og idrett* (s. 154-172). Oslo: Cappelen Damm AS.
- Stefansen, K., Smette, I. & Strandbu, Å. (2018). Understanding the increase in parent's involvement in organized youth sports. *Sport, Education and Society*, (23:2), 162-172. 10.1080/13573322.2016.1150834
- Strandbu, Å., Gulløy, E., Andersen, P. L., Seippel, Ø. & Dalen, H. B. (2017). Ungdom, idrett og klasse: Fortid, samtid og framtid. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 1(2).
- Strandbu, Å., Stefansen, K., Smette, I. & Sandvik, M. R. (2017). Young people's experiences of parental involvement in youth sport. *Sport, Education and Society*. 10.1080/13573322.2017.1323200
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse - en innføring i kvalitativ metode* (4 utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Thing, L. F. (2012). Bourdieu - smag, distinktion og idrætten som et sosialt felt. I L. F. Thing & U. Wagner (Red.), *Grundbog i idrætssociologi* (bd. 2, s. 50-66). København: Munksgaard.
- Thorød, A. B. (2012). Er det for dyrt? Om barns deltakelse og valg av organiserte fritidsaktiviteter når familiens økonomi er svak. *Fontene forskning*, (1), 19-31.
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder* (bd. 3). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Tollaksen, T. G. (2017, 29.12.2017). Team Ingebrigtsen: En helt usedvanlig familie, *Stavanger Aftenblad*. Hentet fra <https://www.aftenbladet.no/magasin/i/p6AooW/Team-Ingebrigtsen-En-helt-usedvanlig-familie>
- Totland, F. (2018). Idrettsfag. Hentet 15.05 fra <http://www.alta.vgs.no/opplaringstilbud/idrettsfag/>
- Vaage, O. F. (2006). *Barn og unges idrettsdeltakelse og foreldres inntekt - Analyse med data fra Levekårsundersøkelsen 2004*. Oslo: SSB.
- Whittaker, C. G. & Holland-Smith, D. (2016). Exposing the dark side, an exploration of the influence social capital has upon parental sports volunteers. *Sport, Education and Society*, 21(3), 356-373.
- Widerberg, K. (2014). *Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt* (4 utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Wilken, L. (2015). *Pierre Bourdieu* (bd. 5). Bergen: Fagbokforlaget.
- Østerberg, D. (1993). *Fortolkende sosiologi 1* (bd. 2). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Østerberg, D. (2003). *Sosiologiens nøkkelbegreper* (bd. 6). Oslo: Cappelen Akademiske Forlag AS.

Vedlegg

Vedlegg 1. Nordlysbyen Ski – kartlegging av foreldregruppen

Vedlegg 2. Informasjonsskriv

Vedlegg 3. Samtykkeerklæring

Vedlegg 4. Intervjuguide

Vedlegg 5. Kartlegging av foreldrene

Vedlegg 6. NSD sin vurdering av prosjektskisse

Vedlegg 1. Nordlysbyen Ski – kartlegging av foreldregruppe skjema

Navn: .....

<p>Hvordan vi du beskrive bosituasjonen til din familie? Sett ring rundt riktig alternativ</p> <p>Enebolig Leilighet</p> <p>Rekkehus Gård</p> <p>Annet</p> <p>Annet: .....</p>	<p>Hva er dine foreldres høyeste fullførte utdanning? Sett ring rundt riktig alternativ</p> <p>Mor:</p> <p>Grunnskole Videregående skole</p> <p>Høyskole Universitet</p> <p>Far:</p> <p>Grunnskole Videregående skole</p> <p>Høyskole Universitet</p>
<p>Hvor yrkesaktive er dine foreldre? Sett ring rundt riktig alternativ</p> <p>Mor:</p> <p>Ikke jobb Deltid Heltid</p>	<p>Jobber dine foreldre i privat eller offentlig sektor?</p> <p>Mor:</p> <p>Offentlig sektor Privat sektor</p>

<p>Far:</p> <p>Ikke jobb Deltid Heltid</p>	<p>Far:</p> <p>Offentlig sektor Privat sektor</p>
<p>Har noen av dine foreldre vært:</p>	<p><i>(Sett ring rundt riktig alternativ)</i></p>
<p><u>Mor</u></p> <p>Aktiv konkurranseutøver</p> <p>Frivillig tillitsvalgt i idretten</p> <p>Trener i barne- og ungdomsidretten</p> <p>Trener for junior- og seniorutøvere</p>	<p><u>Far</u></p> <p>Aktiv konkurranseutøver</p> <p>Frivillig tillitsvalgt i idretten</p> <p>Trener i barne- og ungdomsidretten</p> <p>Trener for junior- og seniorutøvere</p>

Vedlegg 2. Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Foreldreinvolvering i idretten”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å se nærmere på hvordan unge langrennsutøvere i en utviklingsorientert treningsgruppe opplever, tolker og erfarer foreldrenes involvering sett opp mot deres utvikling som idrettsutøvere. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å studere hvilken betydning foreldrenes involvering har hatt for utøvernes idrettslige utvikling i et spesifikt treningsmiljø i Alta. Konteksten i denne studien er utøvere som inngår i Nordlysbyen Ski. Siktemålet er å få kunnskap om hvordan skiløpere i alderen 16-19 år erfarer og opplever foreldres involvering. Dette betyr å undersøke nærmere hvordan unge utøvere forstår foreldres involvering i forhold til deres utvikling som konkurranseutøvere. Studien er en masterstudentoppgave.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Norges Arktiske Universitet - Idrettshøgskolen er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du har fått spørsmål om å delta fordi du er en del av en utviklingsspesifikk treningsgruppe innen skisporten. Utvalget velges basert på utvalgskriterier som sikrer at jeg får en dekkende beskrivelse av gruppens omfang. Utvalgskriteriene baserer seg på alder, kjønn og utdanningslinje. Mellom 10 og 14 utøvere vil få henvendelse om deltakelse. Dine kontaktopplysninger har jeg mottatt fra treneren din.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du stiller opp på intervju som vil ha en varighet på 30 – 60 minutter. Intervjuet inneholder spørsmål om ditt forhold til din idrett, dine foreldres involvering i idretten og egne refleksjoner rundt dette. Intervjuet vil tas opp på lydopptak.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Kun student og veileder vil ha tilgang til dine opplysninger.

Tiltak som gjøres for å sikre at ingen andre skal få tilgang til dine personopplysninger er at navn og kontaktopplysninger vil lagres på en låst ekstern harddisk som brukes kun til dette formål. Du vil som deltaker anonymiseres i publikasjonen.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes *15.mai 2019*. *Ved avsluttet prosjekt vil dine personopplysninger og lydopptak slettes.*

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra *Norges Arktiske Universitet – Idrettshøgskolen* har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- *Norges Arktiske Universitet - Idrettshøgskolen* ved:
veileder *Kolbjørn Rafoss*, telefon 971 63 184
student Marthe Nyvoll, telefon 952 33 368
- Vårt personvernombud: *Joakim Bakkevold*, telefon 776 46 322 og 976 915 78
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personvernombudet@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Kolbjørn Rafoss

Marthe Nyvoll

Prosjektansvarlig

Student

(veileder)

Vedlegg 3. Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Foreldreinvolvering i idretten» og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i *intervju*
- å ha lest og forstått informasjonsskrivet om studien

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 15.mai 2019.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Om deltaker er under 18 år - (Signert av foresatte, dato)

Vedlegg 4. Intervjuguide

Tema : Foreldreinvolvering i langrenn – foreldres betydning for idrettsdeltakelse

INTERVJUGUIDE	
TEMA	Konkretisering/oppfølging
INNLEDNING	<p>Fortell litt om deg selv og din bakgrunn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alder <p>Fortell litt om hvor du har vokst opp og om familien din</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hva liker du med langrenn... det å gå på ski? • Når begynte du med idrettsaktiviteter som barn? Hvilke aktiviteter begynte du med? Når begynte du for alvor å satse på langrenn? • Fortell litt om hva som gjorde at du valgte å satse på langrenn? • Hvilke mål har du som langrennsløper?
FORELDRE OG FAMILIE	<p>Om familie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Si litt om hva det var som gjorde at du begynte med idrett? (foreldre, søsken, nærmiljø/idrettslag, venner, skolen/lærere som oppmuntret deg? Andre ting?) • Er det noen andre i familien som har drevet med langrenn og som gjorde det naturlig for deg å velge langrenn som idrett? • Fortell litt om hvilke aktiviteter dere dreiv med i familien da du vokste opp? (turer/skiturer, idrettsaktiviteter/idrettskonkurranser, andre ting?). • Har du søsken som er idrettsutøvere? I tilfelle hvilken idrett/nivå? <p>Om foreldrenes rolle og betydning</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvordan vil du si at dine foreldre involverer seg i din idrettsdeltakelse? • Kan du beskrive en vanlig dag hvor trening inngår og hvordan familien tilrettelegger for at du skal utvikle deg som langrennsløper (måltid/ernæring, klesvask, transport, hvile, leksehjelp, vedlikehold og preparering av utstyr etc)

	<ul style="list-style-type: none"> • Hvordan vil du beskrive hva foreldrene dine betyr og har betydd for din karriere som langrennsløper? • Kan du også si litt om hvordan du tenker at din idrettskarriere har påvirket og påvirker ditt forhold til foreldrene dine?
KAPITALFORMER	
	<p>Kulturell kapital (inklusive idrettskapital)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Si litt om hvilken utdanning og yrke foreldrene dine har? • Vet du om noen av dem har noen form for idrettsutdanning eventuelt trenerutdanning (i langrenn eller andre idretter?). • Har noen av dem vært konkurranseutøvere? I tilfelle i hvilken sport – på hvilket nivå? • Hvordan vil du beskrive dine foreldres kunnskap om og erfaring med langrenn som idrett? • Snakker du mye med foreldrene dine om dine opplevelser og erfaringer i forbindelse med trening og konkurranser? Eventuelt hva snakker dere om og hva vil du si dette betyr for din motivasjon og muligheter for å satse på langrenn? • Hvordan kan du rådføre deg med dine foreldre når det gjelder ulike valg som angår din langrenns/idrettskarriere? • Tenker du å gjennomføre videregående på 3 eller 4 år? (2 eller 3 år) om yrkesfag). <p>Sosial kapital</p> <ul style="list-style-type: none"> • Har dine foreldre leder-verv innen langrenn/andre idretter (trener, leder, støtteapparat)? Hvis ja – hvordan mener du dette har hatt betydning for dine idrettslige valg? • Er foreldrene dine med på treninger eller konkurranser? Hvis ja, hvilken rolle har de da? (transport, personlig støtte med egen tilstedeværelse, smøre ski, preparere ski)? • Hva tenker du dette engasjementet betyr for deg – og din karriereutvikling? • Kan du si litt om hvordan du oppfatter foreldreengasjementet i treningsgruppen din? Er det slik at de fleste utøverne har sterk foreldrestøtte som utøvere – eller opplever du stor forskjell i miljøet/gruppa? Fortell litt om hvordan du opplever dette og hva eventuelle forskjeller består i?

	<p>Økonomisk kapital</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvem er det som betaler for det skiutstyret du bruker? (søk etter detaljer) • Si litt om hvilke utgifter foreldrene dine har fordi de støtter opp om din utvikling som langrennsløper (daglige utgifter – engangsutgifter)? • Har du opplevd eller opplever du at de noen ganger ikke har hatt økonomi til å følge opp de kravene som stilles for at du skal kunne bli best mulig (eller de kravene som stilles for din deltakelse?) Hvis ja- i hvilke situasjoner har dette skjedd? • På hvilken måte vil du si at familieøkonomien påvirker dine muligheter som langrennsløper? • Har du i løpet av din idrettskarriere opplevd at å drive med langrenn og forventningene til å bli best, innebærer stadig større krav til økonomiske ressurser?
<p>Oppsummerende:</p> <p>ERFARINGER, REFLEKSJONER OG ANDRE ASPEKTER</p>	<p>Erfaringer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Si litt om hvordan du føler at dine foreldre har støttet deg i dine ønsker om å bli god i idrett/langrenn? • Opplever du at dette av og til har betydd for mye involvering av dine foreldre? Hvis ja, fortell litt om det – i hvilke situasjoner har du opplevd dette? <p>Refleksjoner</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hva vil du si har vært/er det beste med dine foreldres oppfølging av deg som idrettsutøver? \ • Hvilke tanker gjør du deg om foreldreinvolvering i idretten? Hvilke hensyn mener du foreldre bør ta når de følger opp barnas idrettsengasjement? • Er det noe mer du har lyst til å fortelle om... Hvordan har du det i team? ... om foreldrenes rolle i din og andre langrennsløperes karriereutvikling?

Vedlegg 5. Kartlegging av foreldrene

BOSITUASJON								
	Enebolig	Leilighet	Rekkehus	Gård				
Antall	20	1	0	1				
De fleste familiene i Nordlysbyen Ski bor i enebolig. 1 utøver bor på gård, og 1 utøver bor i leilighet.								
FORELDRENES HØYESTE FULLFØRTE UTDANNING								
	Mor			Far				
	Grunnskole	VGS	Uni/høgskole	Grunnskole	VGS	Uni/Høgskole		
Antall	0	1	21	2	5	14		
Alle mødrene foruten 1 har høyere utdanning, mens 2/3 av mennene har høyere utdanning.								
OFFENTLIG/PRIVAT SEKTOR								
	Mor		Far					
	Offentlig	Privat	Offentlig	Privat				
Antall	15	7	9	13				
Av skiforeldrene jobber de fleste kvinnene i offentlig sektor og de fleste mennene i privat sektor								
YRKESAKTIVITET								
	Mor			Far				
	Ikke jobb	Deltid	Heltid	Ikke jobb	Deltid	Heltid		
Antall	1	2	19	0	0	22		
Nesten alle mødre og absolutt alle fedre jobber heltid.								
IDRETTLIG BAKGRUNN								
	Mor				Far			
	Aktiv konkurranseutøver	Frivillig tillitsvalgt	Trener nivå barn	Trenger nivå junior	Aktiv konkurranseutøver	Frivillig tillitsvalgt	Trener nivå barn	Trener nivå junior
Antall	8	8	6	3	9	10	10	3
Samtlige skiforeldre har en form for sosial eller kulturell kapital i idretten.								

Tabell 2 - Kartlegging foreldregruppe

Vedlegg 6. NSD sin vurdering av prosjektskisse

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Foreldreinvolvering i idrett

Referansenummer

574530

Registrert

11.12.2018 av Marthe Nyvoll - mny036@post.uit.no

Behandlingsansvarlig institusjon

UiT Norges arktiske universitet / Det helsevitenskapelige fakultet / Idrettshøgskolen

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Kolbjørn Rafoss, kolbjorn.rafoss@uit.no, tlf: 78450523

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Marthe Nyvoll, marthenyvoll@hotmail.com, tlf: 95233368

Prosjektperiode

01.08.2018 - 15.06.2019

Status 29.01.2019 - Vurdert

Vurdering (1)

29.01.2019 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 29.01.2019, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD ENDRINGER Dersom behandlingen av personopplysninger endrer seg, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. På våre nettsider informerer vi om hvilke endringer som må meldes. Vent på svar før endringer gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 15.06.2019.

LOVLIG GRUNNLAG (UTVALGET) Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

LOVLIG GRUNNLAG FOR TREDJEPERSONER (FORELDRE) Det skal ikke innhentes samtykke fra foreldre, men tredjepersoner skal få informasjon om den behandlingen som finner sted. NSD finner at prosjektet skal behandle personopplysninger om tredjepersoner med grunnlag i en oppgave av allmenn interesse. Vår vurdering er at behandlingen oppfylder vilkåret om vitenskapelig forskning, jf. personopplysningsloven § 8, og dermed utfører en oppgave i allmenhetens interesse. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være utførelse av en oppgave i allmenhetens interesse, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav e, jf. art. 6 nr. 3, jf. personopplysningsloven § 8.

PERSONVERNPRINSIPPER NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om: - lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen - formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål - dataminimering (art. 5.1 c), ved at

det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20). NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

TREDJEPERSONERS (FORELDRES) RETTIGHETER Tredjepersoner vil ha følgende rettigheter i prosjektet: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 14), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), protest (art 21). Rettighetene etter art. 15-19 gjelder så lenge den registrerte er mulig å identifisere i datamaterialet. NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en tredjeperson tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Marianne Høgetveit Myhren

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)